ผู้ช่วยศาสตราจารย์สืบพงศ์ จรรย์สืบศรี

Assistant Professor SUEBPONG CHANSUEBSRI

อาจารย์คณะศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา

วันนี้จะได้นำเอาภารกิจด้านศิลปวัฒนธรรมในฐานะที่เป็นอาจารย์สอนสถาปัตยกรรมศาสตร์ แล้วก็อยู่ในพื้นถิ่นล้านนา มีหน้าที่หลายหน้าที่ จากที่เรารู้กันว่ามีหน้าที่สอน หน้าที่ให้ความรู้กับนักศึกษา และผู้ที่สนใจทั้งหลาย มันก็ยังมีภารกิจบางอย่างที่เพิ่มเติมขึ้นมา

ผมเริ่มจากภาพเรือนหลังแรก เรือนหลังนี้ก็เป็นภาพที่คล้ายๆ กับเรือนหลายๆ หลังของชาวบ้าน อยู่ในชนบท ในพื้นที่ทั่วไป แต่ว่าพอเวลาผ่านยาวนานเข้า วัสดุก็เสื่อมสลายไป ผุพังไป แต่การเสื่อมสลาย การสูญหายไป

การพังทลาย ด้วยระยะเวลา ด้วยธรรมชาติ มันยังน้อยกว่าที่ถูกรื้อถอนไป เพราะว่าเหตุผลอื่นๆ ประการสำคัญเลยคือเรื่องรสนิยมของลูกหลานที่อยากจะอยู่บ้านที่ทันสมัยขึ้น ใหม่ขึ้น ปิดได้มิดชิด

จากภาพบ้านนี้ใต้ถุนโล่งหมด ถ้าอยู่ในเมืองเอาอะไรวางไว้ก็คงจะหาย แต่ว่าทางบ้านนอกก็คงจะยังอยู่ ส่วนใหญ่ที่ออกไปพบเจอก็คือ “คนตาย เรือนหาย” คือพอหมดยุคพ่อแม่แล้วหลายหลังเลยที่ถูกขายเพื่อเอาสมบัติมาแบ่งกัน ก็เป็นปัญหาหนึ่งที่ลูกมีหลายคน แล้วก็ไม่รู้จะแบ่งสมบัติกันยังไง ก็เลยใช้วิธีขาย แล้วก็เอาเงินแบ่งกัน ส่วนลูกก็มีบ้านเป็นของตัวเองกันไป บางหลังก็ไม่มีลูกหลานก็ปล่อยให้ผุพังไปหรือหายไป

พอพูดถึงมาตรการอนุรักษ์ ในเมืองไทยยังไม่มีกฎหมายที่จะทำได้อย่างมีประสิทธิภาพในความเห็นของกระผม มาตรการกระผมแบ่งได้เป็นมาตรการบังคับ กับมาตรการจูงใจ

มาตรการบังคับก็คือการใช้กฎหมาย กฎหมายเมืองไทยเรา จะเป็นลักษณะของการบังคับ หากฝ่าฝืนมีโทษ ฉะนั้นธรรมชาติของกฎหมาย มันก็จะเป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล คือการไปละเมิดบ้านเขา ทรัพย์สินของเขา ถ้าใช้กฎหมายอย่างเต็มที่ก็จะเป็นการไปละเมิด กฎหมายไทยก็จะเริ่มต้นด้วยคำว่าห้าม ห้ามเว้นแต่ได้รับอนุญาต ฉะนั้นพอบอกว่าบ้านใครเป็นโบราณสถานสมควรที่จะอนุรักษ์ ก็จะกลายเป็นความขัดแย้งทันที หลักๆเลยก็จะมีกฎหมาย

โบราณสถาน แล้วก็จะมีกฎหมายอื่นๆ เช่นกฎหมายควบคุมอาคาร กฎหมายผังเมือง กฎหมายเหล่านี้ไปรักษาอาคารโดยตรงไม่ได้ แต่ไปคุ้มครองได้ ก็คือไปรักษาบรรยากาศถ้าเป็นเขตอนุรักษ์ก็จะไปทำอาคารที่มีรูปร่างหน้าตาแปลกแยกไปไม่ได้อะไรประมาณนี้คราวนี้อีกฝั่งหนึ่งฝั่งขวามือ เป็นมาตรการจูงใจที่ทำได้ทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน เช่นการให้รางวัล การยกย่อง การลดภาษี ซึ่งในเมืองไทยยังไม่มี ในต่างชาติจะมีการลดภาษี การให้ทุนกู้ยืมหรือการให้เปล่า ให้ทุนสนับสนุนซึ่งผิดระเบียบของทางราชการเอาเงินไปช่วยชาวบ้านในการรักษาเรือนไม่ได้ เป็นเรื่องที่ผิด

ภาคเอกชนทำกันเยอะ เรื่องการยกย่องให้รางวัล เช่น สมาคมสถาปนิกสยามซึ่งมีการให้รางวัลทุกปี การสนับสนุนเชิงวิชาการ หรือการรณรงค์ การสร้างสำนึก มีการช่วยกัน มีอีกอันหนึ่งที่เป็นกฎหมายนานาชาติ ซึ่งดูเหมือนว่าจะได้ผลพอสมควรก็คือการให้ขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก ในเมืองไทยยังไม่มีในลักษณะที่ขึ้นเป็นย่าน แต่ว่าในระดับโลกนั้นมีหลายแห่งแล้วที่ให้ขึ้นเป็นย่าน เป็นหมู่บ้านๆ แล้วก็ได้ผลดีในการอนุรักษ์ เหล่านี้ก็เป็นส่วนที่พอจะพูดถึงการอนุรักษ์ในเมืองไทยเรา

ภารกิจด้านศิลปวัฒนธรรม

การเรียนการสอน | วิจัย | บริการวิชาการ | ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

ภารกิจในฐานะนักวิชาการ เริ่มจากการมีหน้าที่จะต้องสอน พอจบมาใกล้เคียงก็จะต้องถูกให้สอนวิชาเหล่านี้ แล้วก็จะบอกตลอดเวลาว่าอาจารย์มหาวิทยาลัยมีภารกิจ 4 ด้าน คือ การเรียนการสอน การวิจัย การบริการวิชาการ และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ต้องทำทั้ง 4 ด้าน

ภารกิจด้านศิลปวัฒนธรรม

การเรียนการสอน

สถาปัตยกรรมล้านนา
สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นล้านนา
อนุรักษ์สถาปัตยกรรมและย่าน

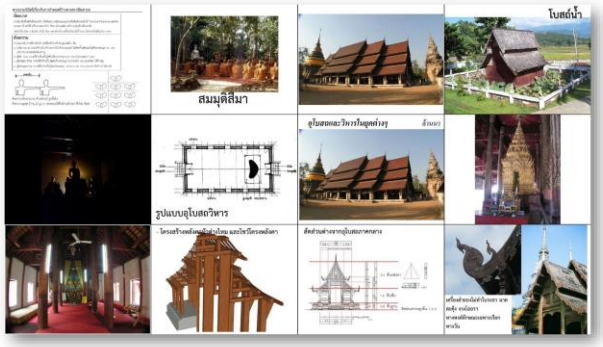

ภารกิจด้านศิลปวัฒนธรรม

การเรียนการสอน

สถาปัตยกรรมล้านนา
สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นล้านนา
อนุรักษ์สถาปัตยกรรมและย่าน

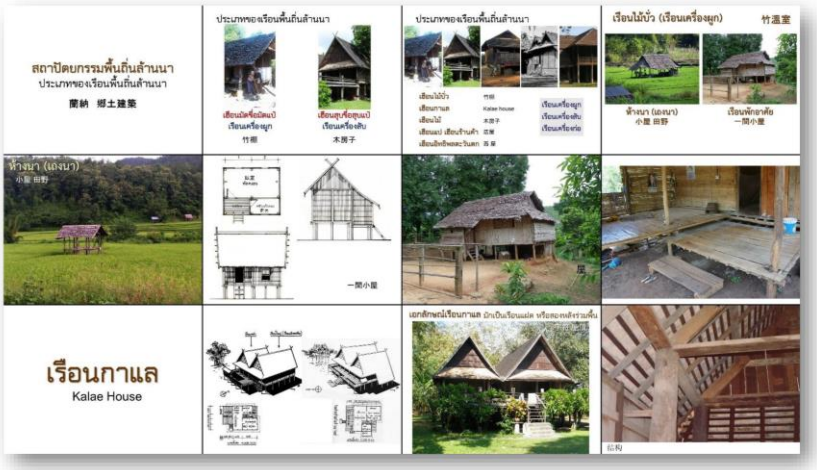

การเรียนการสอนเฉพาะกระผม สอนอยู่ 3 วิชา ซึ่งถือว่าเป็นซีรี่ย์เรื่องของการอนุรักษ์ วิชาสถาปัตยกรรมล้านนาจะพูดถึงเรื่องวัด สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นล้านนาจะพูดถึงเรื่องบ้าน และอนุรักษ์สถาปัตยกรรมก็จะเป็นเรื่องของการอนุรักษ์ ก็จะมีสไลด์ให้ความรู้ต่างๆ การพาไปทัศนศึกษา แล้วก็จะมีเผยแพร่เป็น e - book ซึ่งเผยแพร่อยู่ในเว็บไซต์หลายแห่ง รวมทั้งเว็บไซต์ของมหาวิทยาลัยด้วยที่จะให้นักศึกษาอ่านได้ความรู้ แต่สิ่งที่เกิดขึ้นอย่างไม่น่าเชื่อก็คือ กระผมติดตัวนับก็คือ google analytics ตัวนับเว็บไซต์รายวิชาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น ว่ามีนักศึกษาเข้ามาอ่านบ้างหรือไม่ ใน google จะมีรายงานว่ามีคนเข้ามาอ่านกี่ครั้ง ครั้งหนึ่งนานไหม แล้วก็ไปแล้วกลับมาใหม่ไหม เท่าไหร่มาจากไหน มาจากเมืองไหน ปรากฏว่าเว็บไซต์ของกระผมที่ทำไว้ให้นักศึกษาของกระผม ประมาณ 60 คนต่อรุ่นเข้ามาอ่าน เข้ามาเป็นอันดับ 3 เมืองที่เข้ามาดูเว็บไซต์ของกระผมมากที่สุดคือกรุงเทพฯ ซึ่งผมไม่สงสัย เพราะกรุงเทพฯ มีมหาวิทยาลัยเยอะ และมีคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์เยอะก็คงเข้ามาหาข้อมูลกันในนี้ แต่เชียงใหม่ไม่ใช่อันดับที่ 2 อันดับที่ 2 เป็นภูเก็ต ซึ่งแปลกใจมาก เพราะภูเก็ตไม่มีมหาวิทยาลัยแต่พอจะเดาได้ว่าพวกลูกศิษย์ของกระผม เมื่อจบไปแล้วไปอยู่กัน 2 ที่ ที่หนึ่งคือภูเก็ต อีกที่หนึ่งคือที่พัทยา ก็เปิดออฟฟิศกันเต็มไปหมด แล้วก็ภูเก็ตมีรีสอร์ทเยอะ รีสอร์ทภูเก็ตเนี่ยมีทั่วโลก สไตล์ไหนก็มีทั้งนั้น เขาก็ไปเจอโจทย์ และเขาก็คงจะจำได้ว่าอาจารย์สืบพงศ์ที่สอนสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นมีเว็บไซต์อยู่ ก็เลยกลับเข้ามาดู เพราะฉะนั้นภูเก็ตเลยเป็นอันดับที่ 2 ส่วนเชียงใหม่เป็นอันดับที่ 3 และกระผมก็แชร์ใน issue.com ก็ปรากฏว่าตัวเล่มนี้นะครับ ใน bookmark ทาง issue ก็รายงานกลับมาว่ามีคน bookmark หนังสือเรามากแค่ไหน ปรากฏว่าเยอะมาก กระผมไปดูชื่อที่ใช้ใน issue ก็ไม่คุ้นเลยว่าเป็นนักเรียนของกระผม ก็แปลว่าได้ผล คือมีคนหาความรู้ในเว็บไซต์เรื่องสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นพอสมควร แล้วก็ถือว่าเป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม

ภารกิจด้านศิลปวัฒนธรรม

การเรียนการสอน

สถาปัตยกรรมล้านนา
สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นล้านนา
อนุรักษ์สถาปัตยกรรมและย่าน

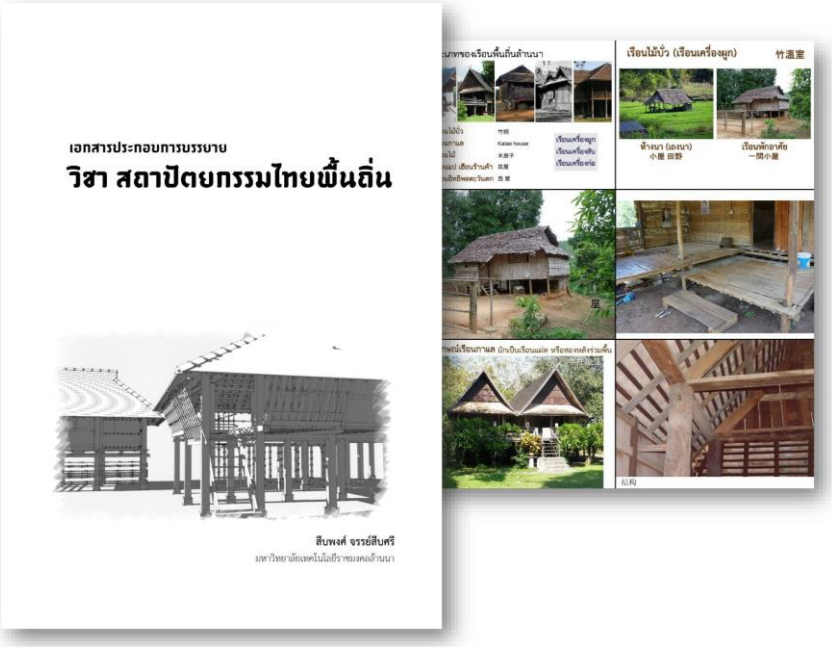

วิชาอนุรักษ์สถาปัตยกรรม เป็นรูปแบบสากลไม่ใช่แบบไทย ซึ่งเป็นการอนุรักษ์สากลมาบรรยายให้นักศึกษาฟัง แต่ว่าจุดประสงค์ก็ไม่ใช่ว่าให้เขาเรียนจบแล้วไปเป็นนักอนุรักษ์ได้ มันคงต้องฝึกฝนอะไรไปมากกว่านี้ แต่ว่าอย่างน้อยก็เป็นการสร้างสำนึก และเป็นการเล่าให้เขาฟังว่าแนวคิดของการอนุรักษ์สากลเขาคิดกันยังไง เขาทำกันยังไง ตลอดจนเทคนิคที่เขาใช้ เขาใช้อะไรกัน เวลาจบไปแล้วไปเห็นร่องรอยของการอนุรักษ์อาคารที่ได้รับการอนุรักษ์แล้ว เขาจะได้เข้าใจว่าสิ่งนี้เขาทำเพื่อแก้ปัญหาอะไร ทำเพื่อลดปัญหาอะไรก็เป็นตัวเสริม วิชานี้เป็นตัวเสริมให้เขาพอเห็นในกระบวนการสอน การเรียนการสอนในวิชาสถาปัตยกรรมล้านนา หรือสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นล้านนา อันนึงที่ทำเป็นประจำก็คือ field trip คือการพาเข้าไปในสถานที่เหล่านั้น เพื่อให้เข้าใจ space เข้าใจพื้นที่ เข้าใจอารมณ์ของคนที่เข้าไปในอาคารเหล่านี้ แต่ส่วนใหญ่ก็จะเป็นวัด เข้าไปในวัดวาอารามต่างๆ ก็เท่าที่งบประมาณและโอกาสจะทำได้ อย่างปีนี้ก็คงทำไม่ได้ติดเรื่องโรคระบาด

ภารกิจด้านศิลปวัฒนธรรม

การเรียนการสอน

สถาปัตยกรรมล้านนา
สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นล้านนา
อนุรักษ์สถาปัตยกรรมและย่าน

ภารกิจด้านศิลปวัฒนธรรม

การเรียนการสอน

สถาปัตยกรรมล้านนา
สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นล้านนา
อนุรักษ์สถาปัตยกรรมและย่าน

ภารกิจด้านศิลปวัฒนธรรม

คณาจารย์และนักศึกษาปฏิบัติการภาคสนามเพื่อการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม

การ workshop การเอานักศึกษา หรือตัวแทนนักศึกษา ผู้ที่สนใจเรื่องของการอนุรักษ์ไป workshop เกี่ยวกับทางด้านนี้ ก็เป็นส่วนที่จะสร้างสำนึก สร้างความรักหวงแหนในศิลปวัฒนธรรมของเรา ก็ทำกันอยู่เป็นประจำ ความเห็นของกระผม ซึ่งในฐานะของอาจารย์ ที่ไม่มีกำลังจะไปช่วยชาวบ้าน คือเวลาเข้าไปในเรือนชาวบ้าน ชาวบ้านก็จะพูดถึงกำลังที่จะรักษาเรือน ไม่ค่อยมีกำลัง อาจารย์จะหาทุนมาช่วยได้ไหม

กระผมหาทุนไม่ค่อยเก่ง แต่กระผมคิดว่าการอนุรักษ์ขั้นต่ำที่สุดก็คือการเก็บข้อมูลให้มากที่สุด ไม่ใช่แค่ภาพถ่าย แต่เป็นการเก็บข้อมูลที่ละเอียดเพียงพอที่จะใช้เป็นข้อมูลในการอนุรักษ์ได้ ก็คือสำรวจ รังวัด เขียนแบบขึ้นมา ทั้งแบบสองมิติ และสามมิติ เพื่อใช้ในการบำรุงรักษา ในการซ่อมแซม หรือแม้แต่หากว่าเรือนหลังนั้นพังไปแล้วก็สามารถนำกลับมาทำขึ้นใหม่ได้ อันนี้ที่กระผมทำมาตลอด ทั้งทำด้วยตนเอง และมอบหมายงานให้นักศึกษาทำวิชาเหล่านี้ออกไปเก็บสำรวจข้อมูลมา แล้วก็เป็นประจำทุกปี สะสมข้อมูลเหล่านี้มาเรื่อยๆ เรือนหลายหลังในนั้นไม่อยู่แล้ว ถูกทำลายไปหมดแล้ว

การเก็บข้อมูลทางกายภาพยังไม่พอ การเก็บข้อมูลประกอบ เช่น ประวัติ วิถีชีวิต เรื่องเทคนิคเชิงช่างทั้งหลายก็เป็นส่วนประกอบที่ไม่ควรละเลย เพราะฉะนั้นในการวิจัย กระผมก็จะมุ่งมาทางนี้ หาทุนวิจัยมาที่จะมาเก็บข้อมูลเหล่านี้ จุดประสงค์ลึกๆ ของการวิจัย คือทุนวิจัยต้องการเป้าหมาย แต่ความต้องการส่วนตัวของกระผมก็คือต้องการเก็บข้อมูลไว้นั่นเอง เก็บข้อมูลทั้งการเก็บสำรวจจากอาคารจริง เก็บข้อมูลจากเอกสาร จากสื่อทั้งหลาย แล้วก็มาจัดทำเป็นฐานข้อมูล ฐานข้อมูลในยุคใหม่ก็เป็นฐานข้อมูลแบบดิจิทัล หรือที่เราเรียกว่า data tank ก็คือถังเก็บข้อมูลทางดิจิทัล จากข้อมูลเหล่านั้นก็เอาไปทำสื่อ จะเป็นสื่อดิจิทัล หรือสื่อ analog อีกหลายประเภทนำไปสู่การเผยแพร่ ซึ่งการเผยแพร่ก็มีหลายทาง ทางออนไลน์คือผ่านทางเว็บไซต์ ทางระบบอินเตอร์เน็ท เผยแพร่ผ่านทางหนังสือ หรือศูนย์เรียนรู้ต่างๆ การจัดนิทรรศการต่างๆ สิ่งเหล่านี้ก็เป็นภารกิจที่กระผมทำมาอย่างต่อเนื่อง

ภารกิจด้านศิลปวัฒนธรรม

การวิจัย

การอนุรักษ์ขั้นต่ำสุด คือ การเก็บข้อมูลที่ละเอียดเพียงพอที่จะใช้เป็นข้อมูลในการอนุรักษ์ ได้แก่ การบำรุงรักษา การซ่อมแซม หรือแม้แต่การสร้างกลับขึ้นมาใหม่กรณีที่มันพังทลายไป โดยให้ใกล้เคียงกับของเดิมให้มากที่สุด

นอกจากนี้ การอนุรักษ์ข้อมูลประกอบ เช่น ประวัติ วิถีชีวิต ทักษะเชิงช่าง ฯลฯ ก็เป็นส่วนประกอบที่ไม่ควรละเลย

ภารกิจด้านศิลปวัฒนธรรม

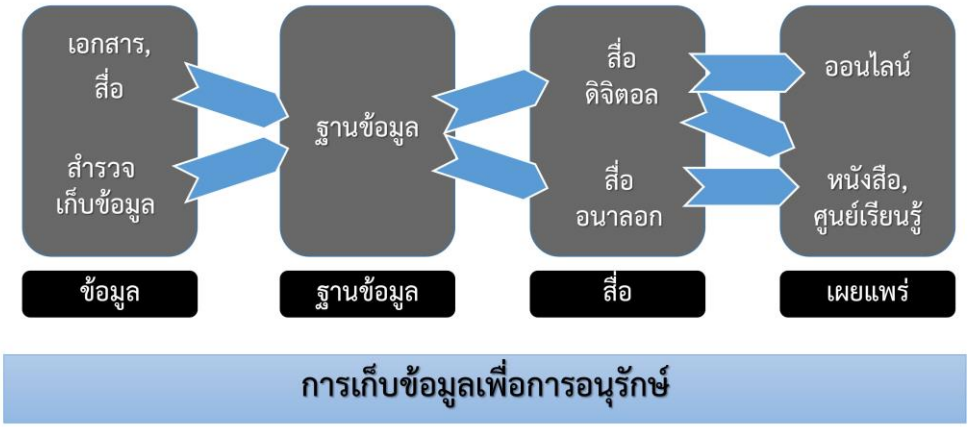

ภารกิจด้านศิลปวัฒนธรรม

การวิจัย

สล่าที่มุมขวาบน ป้อสล่าปัน ตอนที่กระผมไปเจอ อายุ 89 ปี แต่ยังพูดเก่งมาก ความจำดีมาก พูดน้ำไหลไฟดับ คือกระผมไปเก็บข้อมูลเรือนต่างๆ ในแม่แจ่ม คำถามหนึ่งที่กระผมจะถามเขาก็คือสล่า(ช่าง) ชื่ออะไร และปรากฏว่ามีชื่อซ้ำกันอยู่ 2 ชื่อในแม่แจ่ม กระผมไปเก็บอยู่ 25 หลัง มีชื่อซ้ำๆ ห้าหกหลังอยู่ 2 ชื่อ ปรากฏว่าหนึ่งในสองนั้นยังมีชีวิตอยู่ กระผมก็ไปตามหาจนเจอ พอเจอแล้วก็พามาที่เรือนหลังที่ได้สร้าง แล้วก็มาสัมภาษณ์ สัมภาษณ์อยู่ชั่วโมงกว่า นั่งคุยกัน ท่านพาไปเล่าให้ฟัง พาไปชี้ให้ดูอันนี้เป็นอันนี้ แล้วถ่ายวิดีโอเก็บไว้ กระผมถือว่าอันนี้เป็นข้อมูลประกอบของตัวเรือนที่สำคัญ ท่านเล่าถึงวิธีการต่อไม้ วิธีการขึ้นองศาหลังคา มีอาจารย์คนหนึ่งถามป้อสล่า(ช่าง) ว่าป้อสล่า(ช่าง) ใช้หลังคากี่องศา ป้อสล่า(ช่าง) ตอบไม่ได้ว่ากี่องศา แต่ท่านรู้ว่าจะขึ้นทรงได้อย่างไร ใช้สัดส่วนคือระบบสัดส่วน ส่วนจะกี่องศานั้นให้อาจารย์ไปวัดเอาเอง ไม่รู้ว่าเท่าไหร่ สามสิบกว่าไม่รู้ สี่สิบกว่าไม่รู้ แต่ท่านใช้เป็นสามต่อหนึ่งหรือสี่ต่อหนึ่งก็เป็นสูตรของท่าน เหล่านี้ก็ไปเก็บข้อมูลมา แล้วภาพที่เหลือก็จะเป็นเก็บข้อมูลการสเก็ตช์เขียนและกลับมาเขียนแบบ บางทีก็ต้องลงไม้ลงมือช่วยลูกศิษย์ไปด้วย ภาพนั้นก็เป็นภาพที่กระผมสเก็ตช์อยู่ในแม่แจ่ม

ภารกิจด้านศิลปวัฒนธรรม

ปลายทางของงานวิจัยก็คือรายงาน ก็มีเล่มรายงานออกไปเรื่อยๆ ทั้งเล่มรายงานวิจัย และบทความทางวิชาการ การเผยแพร่ก็ทำได้หลายทาง การเผยแพร่โดยใช้เว็บไซต์ การเผยแพร่โดยใช้ e - book เพราะว่ามันถูกกว่าที่จะพิมพ์ออกมาเป็นเล่ม แล้วก็เปิดดูได้จากทุกที่ ก็ทุกครั้งที่มีข้อมูล ชุดข้อมูลเข้ามา แล้วอันนี้ก็คือหน้าตาของ data tank

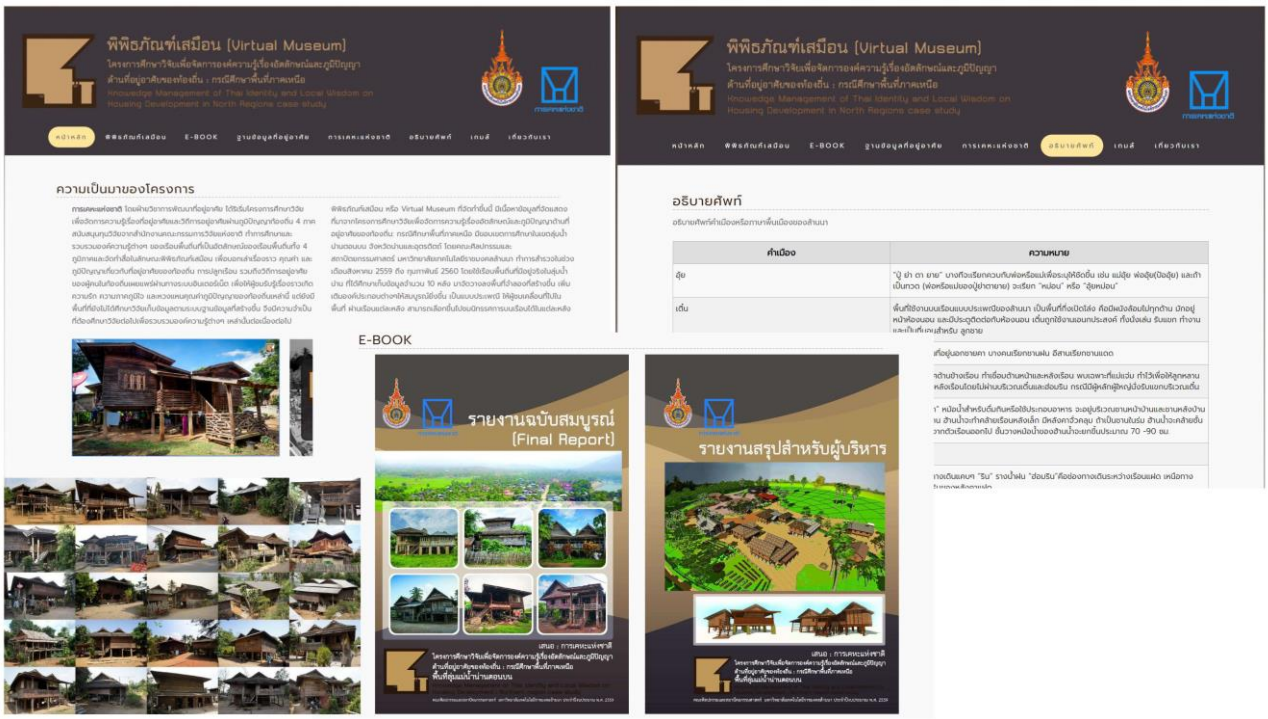

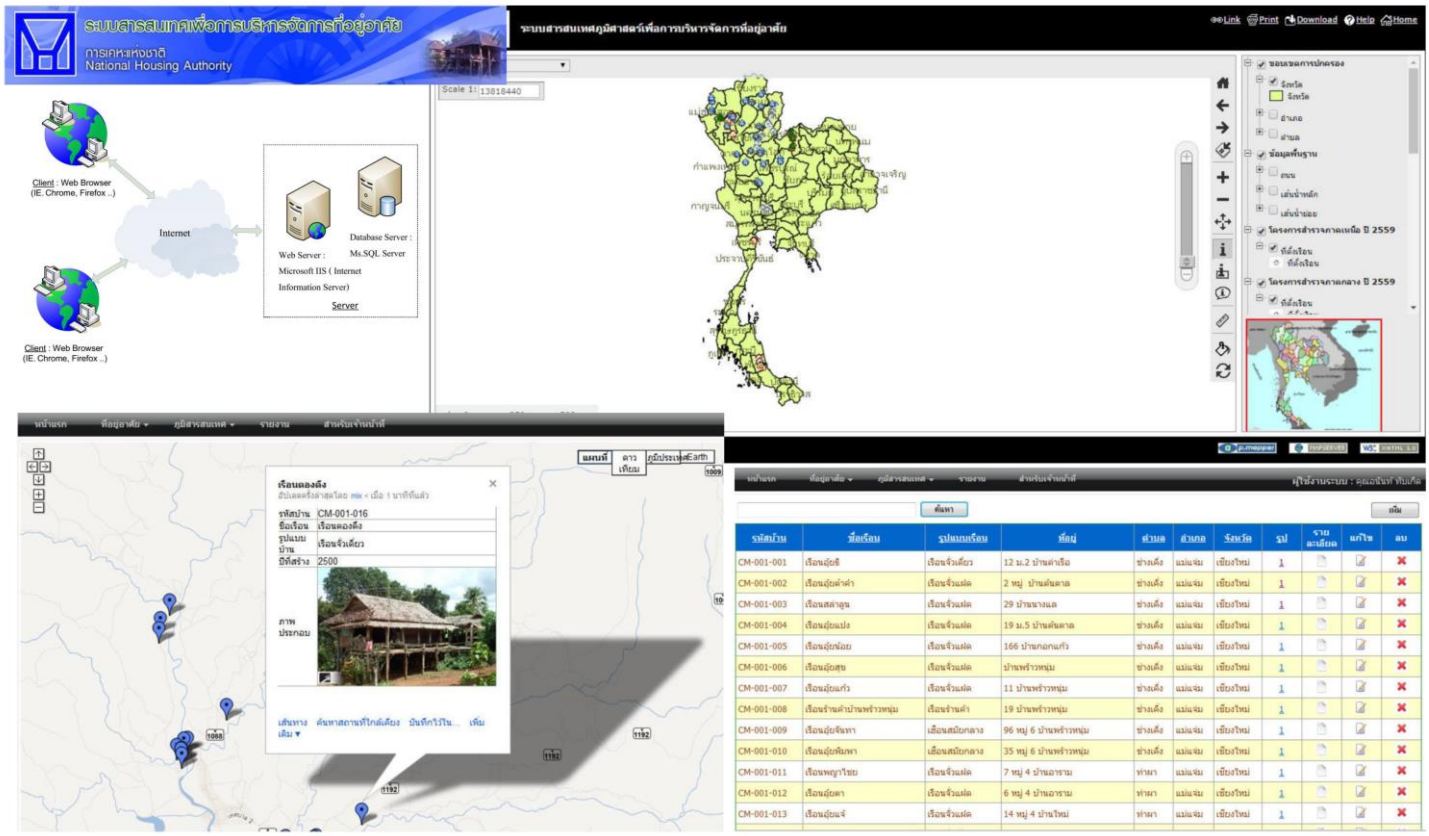

อันนี้เป็นทุนของการเคหะแห่งชาติ จุดเริ่มต้นเมื่อน่าจะสิบปีที่แล้ว ทางฝ่ายวิชาการของการเคหะ ได้มาคุยกับกระผมว่าอยากจะทำฐานข้อมูลเรือนพื้นถิ่น ในภาพที่เห็นในแผนผัง แผนที่ประเทศไทย พอมีเรือนพื้นถิ่นที่เราไปเก็บข้อมูล 1 หลัง เราก็จะเติมข้อมูลลงไป มันก็จะเป็นจุดขึ้นเรื่อยๆ ในแผนที่ประเทศไทย แล้วก็ทางภาคอื่นๆ มหาวิทยาลัยอื่นก็เก็บข้อมูลแล้วก็มาเติมลงไปในฐานนี้ มันก็จะเป็นแผนที่ที่มีจุดตำแหน่งเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ อันนี้เป็น GIS พอคลิกเข้าไปที่จุดมันก็จะมีข้อมูลขึ้นมาเหมือนภาพข้างล่างซ้ายมือ เห็นข้อมูลเบื้องต้นก็คือ เป็นเรือนชื่ออะไร อยู่ที่ไหน ใครเป็นเจ้าของ แล้วก็หน้าตาเป็นยังไง แล้วก็เข้าไปดูในรายละเอียดเพิ่มเติม

ความตั้งใจของฝ่ายวิชาการ เขา(การเคหะ)อยากจะชวนเครือข่ายของการทำงานด้านสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นมาเพิ่มเติมข้อมูลลงไปเรื่อยๆ แล้วก็จะเป็น data ออกมา สั่ง report ออกมาก็ได้ว่าจะเป็นเรือนพื้นถิ่นอยู่ที่ไหนบ้าง แล้วก็จะมี gps ที่นำทางไปหาเรือนเหล่านี้ได้

นอกจากนี้แล้วการเผยแพร่แบบภาพนิ่ง เป็นภาพวิดีโอก็ยังไม่พอ อันนี้เป็นการทดลองทำ เป็นแห่งแรกก็คือทำที่แม่แจ่มเมื่อหลายปีมาแล้ว ทดลองทำสิ่งที่เรียกว่าพิพิธภัณฑ์เสมือน หรือ virtual museum สร้างบรรยากาศจำลองก็คือหมู่บ้านของเรือนพื้นถิ่น บ้านเป็นหลังจริงๆ เป็นหลังที่เราไปสำรวจ รังวัด เขียนแบบขึ้นมาจริงๆ แล้วก็ไปวางอยู่ก็เหมือนกับที่นี่ ที่สำนักส่งเสริมฯ แต่ว่านี่มันเป็นเสมือน อยู่ใน cyber space แล้วคนก็จะเข้าไปเดิน เดินไปก็จะไปแวะชมบ้านต่างๆ ขึ้นไปบนเรือนจะมีข้อมูลอยู่ คลิกอ่านเป็นข้อมูลได้ บรรยากาศก็เป็นบรรยากาศแบบดั้งเดิมแบบประเพณีดั้งเดิม ทางขวามือก็เป็นการสร้างองค์ประกอบ เรือนขึ้นมา เช่น มีกี่ มีครัวไฟ มีฮ้านน้ำ มีปั่นด้าย ทอฝ้าย อะไรเหล่านี้ ทำขึ้นมาเพื่อสร้างบรรยากาศ แล้วคนเข้าไปเดินได้

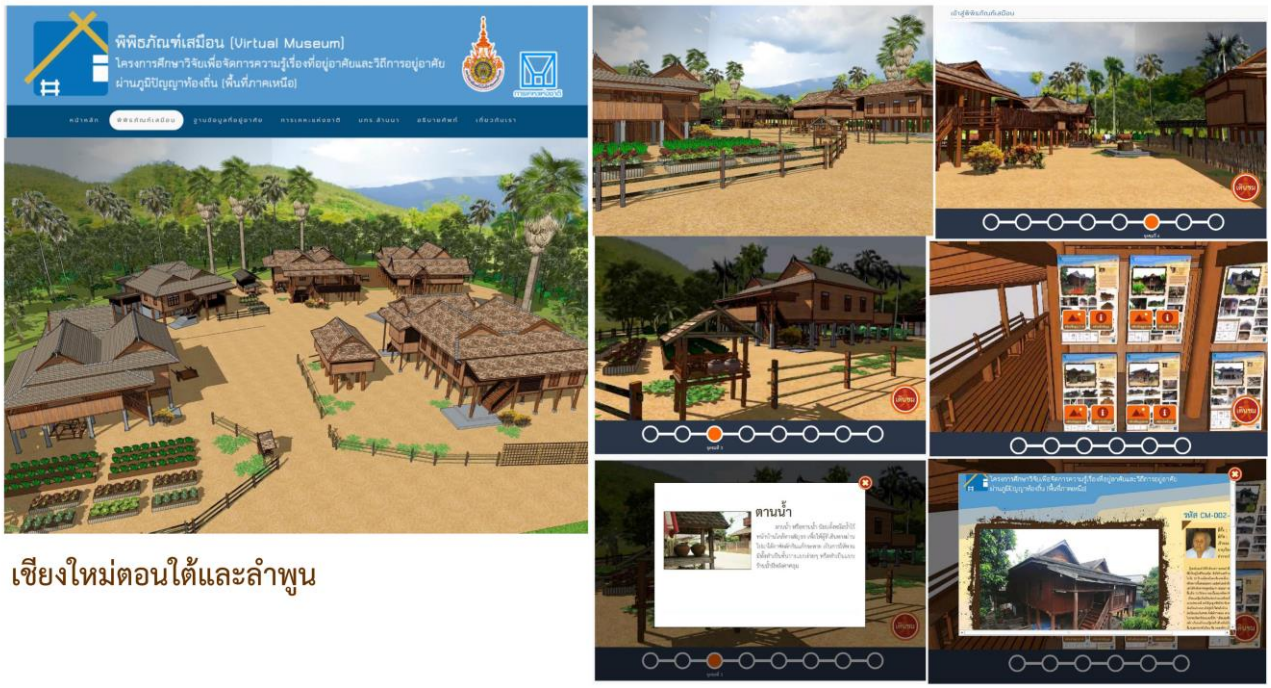

เชียงใหม่ตอนใต้และลำพูน

นี่เป็นแห่งที่สองที่ทำ ก็คือไปเก็บข้อมูลอยู่ 15 หลัง เพื่อมาทำ แต่ว่าเลือกเอามาสี่ห้าหลังมาสร้างหมู่บ้านจำลองอยู่ในพื้นที่จำลองขึ้นมาแล้วก็พาคนเข้าเดินชม

ลุ่มน้ำน่านตอนบน

แห่งที่สามก็จะเป็นพื้นที่ของลุ่มน้ำน่านตอนบน อันนี้ก็เป็นทุนการเคหะเหมือนกัน ก็การเคหะบอกว่ายังไม่มีข้อมูลของเรือนพื้นถิ่นของลุ่มน้ำน่านตอนบนก็เชิญชวนเข้ามา ทางทีมเราก็ไปรับมา ลุ่มน้ำน่านตอนบนก็มีอยู่สองจังหวัด ก็คือจังหวัดน่าน กับจังหวัดอุตรดิตถ์ น่านก็เป็นล้านนาตะวันออก ส่วนอุตรดิตถ์ก็เป็นผสมผสาน จะมีลาวเข้ามา มีล้านนาไป แล้วก็มีภาคกลางขึ้นมา ก็เป็นสามวัฒนธรรม เราก็ไปเก็บข้อมูลมาแล้วก็เอามาวางเรียงลงไป สร้างพื้นที่จำลองขึ้นมาแล้ววางเรียง อันนี้ก็เหมือนกันก็เดินเข้าไปได้ ขึ้นไปบนเรือนก็จะเห็นข้อมูลอยู่บนเรือน ก็เป็นอีกมิติหนึ่งที่พยายามจะเผยแพร่ ให้การรับชม การรับรู้ข้อมูล มันต่างออกไป หลังๆ มา ทุนวิจัยเรื่องไปเก็บข้อมูลสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นไม่ค่อยมี หายากขึ้น ก็จะไปหาทุนเรื่องท่องเที่ยว

วิจัย **โครงการวิจัย วิถีแห่ง “เฮือนไต” ในมณฑลวัฒนธรรมสองฝั่งโขง**

วิจัย โครงการศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ของชุมชนลุ่มแม่น้ำโขง

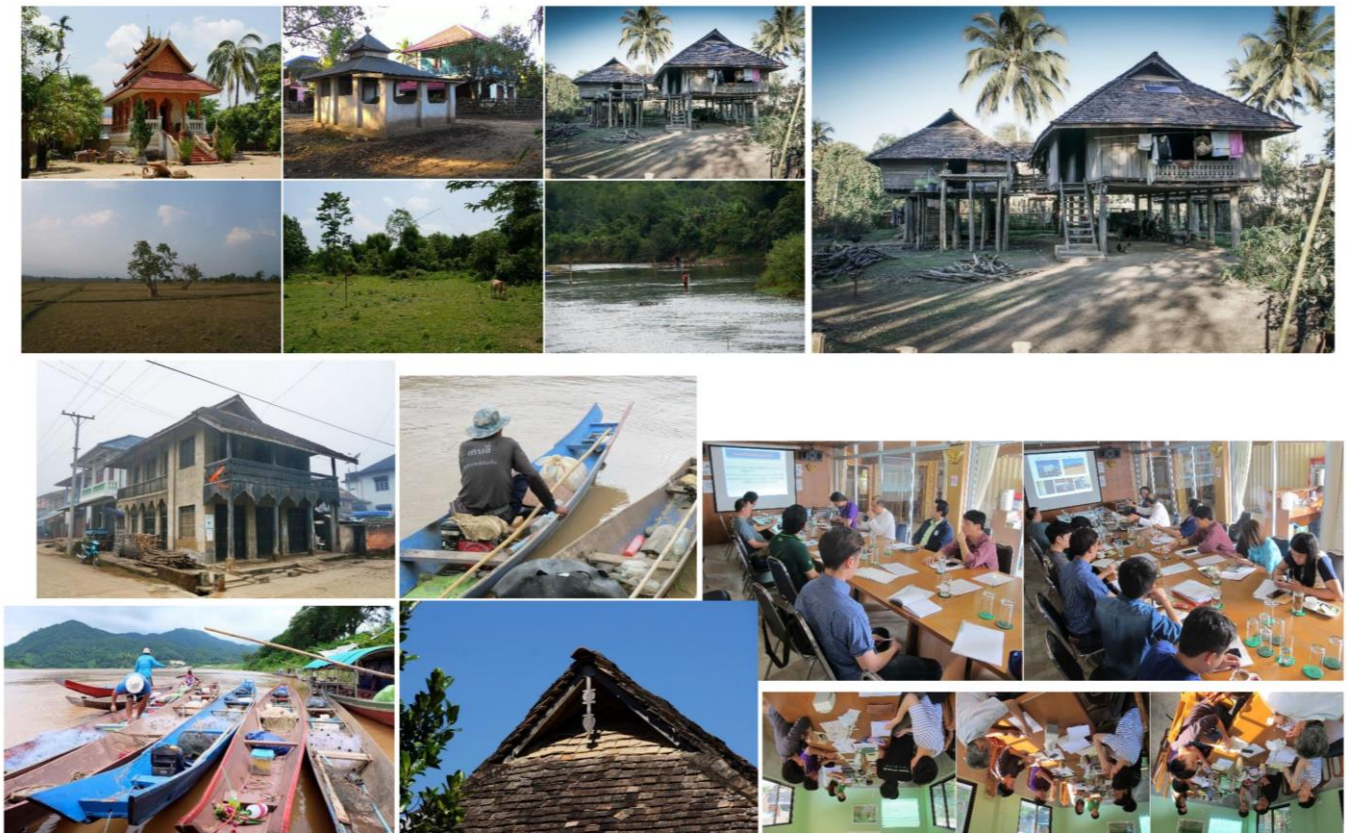

งานนี้เป็นทุนท่องเที่ยวที่ทำร่วมกับมหาวิทยาลัยพะเยา ออกไปสำรวจเรือนของกลุ่มไตทั้งหลายซึ่งอยู่ในวัฒนธรรมสองฝั่งโขง ก็คือมี 3 ประเทศ ประเทศพม่า ประเทศลาว แล้วก็ประเทศไทยเก็บข้อมูลเข้ามา ทำต่อเนื่องกัน 2 ปี ได้ข้อมูลมาเยอะพอสมควร ได้เรือนมาเยอะพอสมควร รวมๆ แล้วเรือนที่ไปเก็บข้อมูลมารวมกับที่นักศึกษาทำในแต่ละปี กระผมว่าน่าจะมีข้อมูลเหล่านี้ที่มีรายละเอียดครบก็คือมีมิติต่างๆ แปลน รูปด้าน รูปตัด มากกว่าสองร้อยหลังแล้ว แต่ว่าข้อเท็จจริงแล้วเหลือไม่ถึงเพราะหลายหลังมันหายไปแล้ว

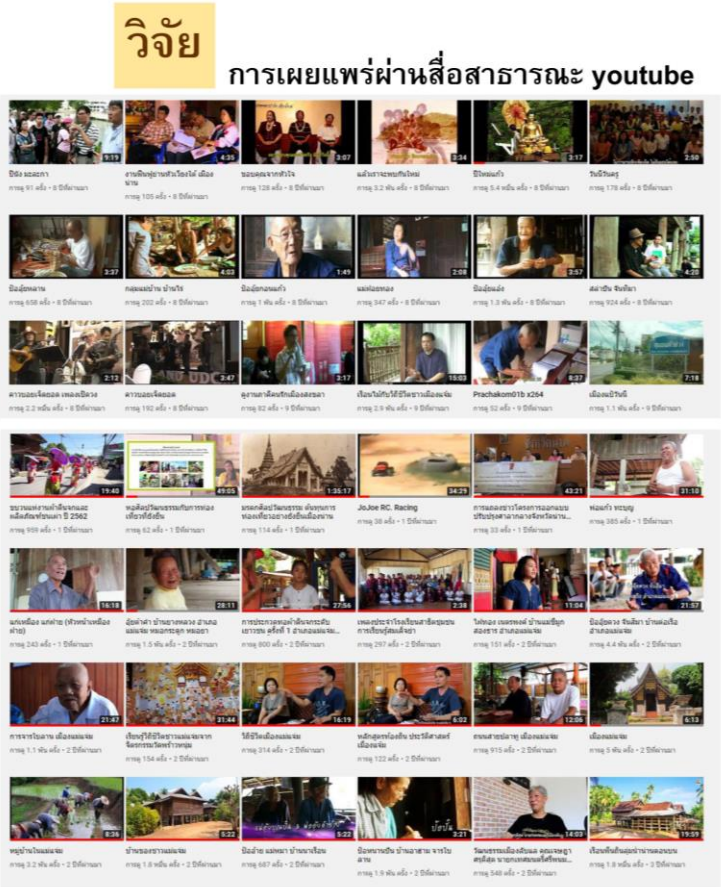

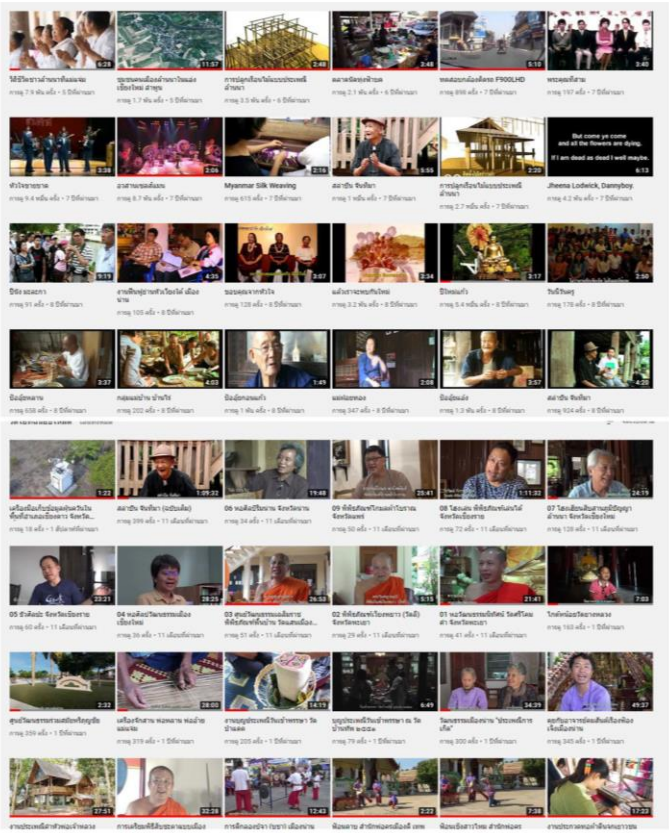

การเผยแพร่อีกอย่างหนึ่งก็คือการเผยแพร่ผ่าน youtube กระผมมีอยู่ แต่ไม่ได้นับว่ากี่เรื่องแล้ว เวลาออกไปสัมภาษณ์ผู้คนก็จะถ่ายไปด้วย ถ่ายเสร็จแล้วก็มาตัดต่อลง

บริการวิชาการ

จัดแสดงนิทรรศการ

บริการวิชาการ

จัดแสดงนิทรรศการ

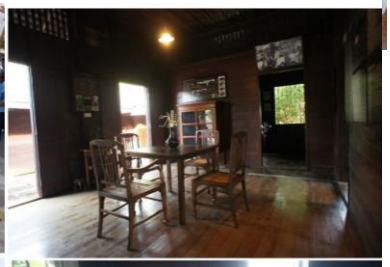

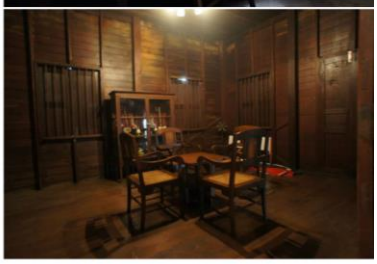

คุ้มเจ้ายอดเรือน

แล้วก็หมวดสุดท้ายก็คือการบริการวิชาการ การจัดนิทรรศการตามโอกาสที่จะมีขึ้นเพื่อเผยแพร่เรื่องราวเหล่านี้ออกไป

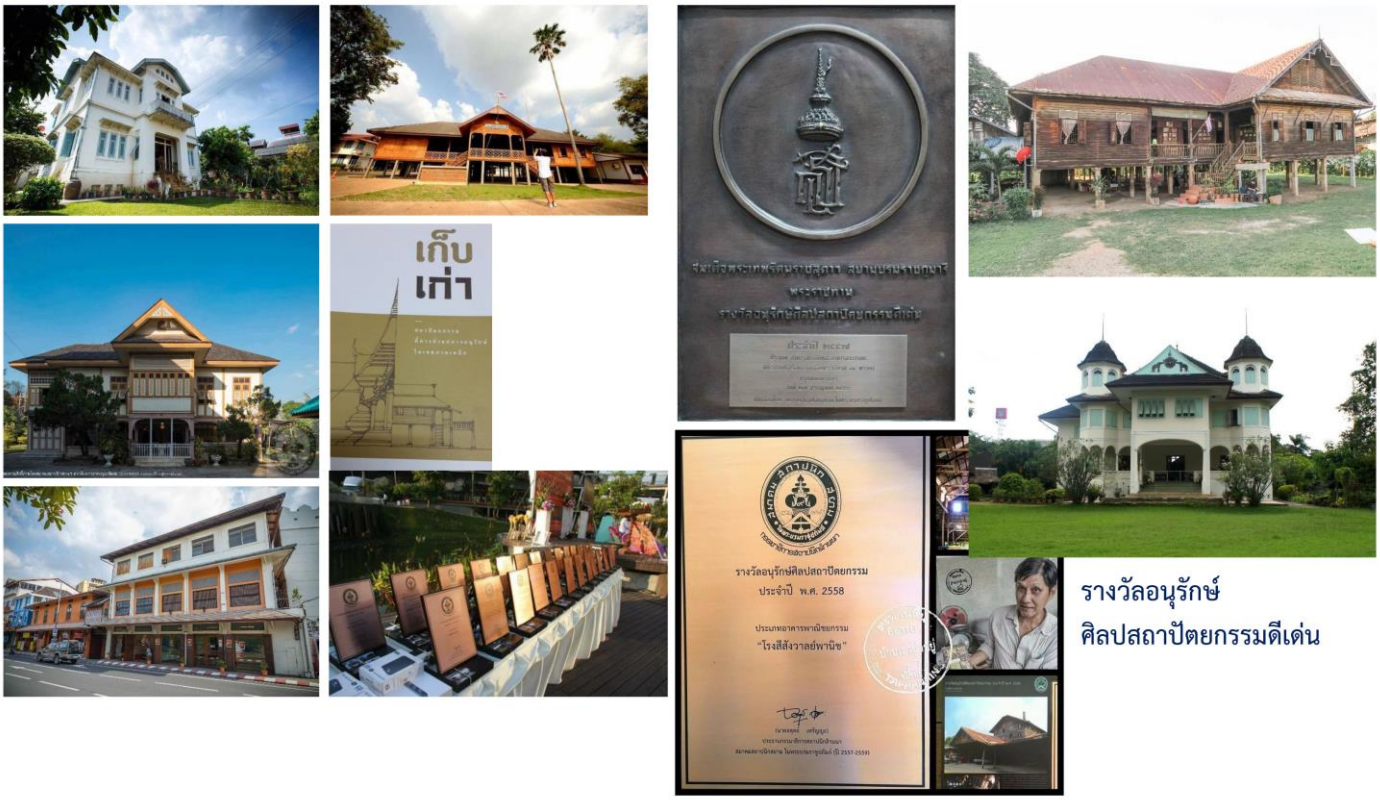

เรือนให้เขาเห็นคุณค่าเรือนของเขา เพื่อให้เขาไม่คิดจะทำลายมัน คิดจะรักษามันไว้ แล้วทางหนึ่งก็คือ รางวัลพระราชทาน ไม่ใช่เขาส่งไปรษณีย์มาให้ ต้องไปรับในวัง ต้องเข้าวังไปรับจากกรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ก็เป็นวิธีหนึ่งที่ช่วยกัน ก็ส่งไปหลายหลังที่ได้รับรางวัลกลับมา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สืบพงศ์ จรรย์สืบศรี

Assistant Professor
SUEBPONG CHANSUEBSRI

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เชาวลิต สัยเจริญ

Assistant Professor Dr. CHAOWALID SAICHAROENT

อาจารย์ประจำคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

<u>สถานการณ์เกี่ยวกับเรือนล้านนา</u>

กระแสการพัฒนาโลกและภูมิภาค โดยเฉพาะ Modernization & Globalization มีผลต่อนโยบายการพัฒนาประเทศ กระทบต่อการวางแผนจัดการท้องถิ่นล้านนา เกิดการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตและสังคมท้องถิ่นล้านนา ระยะเวลาช่วงเปลี่ยนแปลงบริบททางการเมืองและเศรษฐกิจที่ชัดเจนของล้านนา แบ่งได้เป็น

1 ยุคก่อร่างสร้างเมืองและอาณาจักร
2 ยุคสั่งสมวัฒนธรรมในยุคทอง
3 ยุคมืดหรือยุคที่เป็นประเทศราชพม่า
4 ยุคที่เป็นประเทศราชรัตนโกสินทร์จนถึงรัชกาลที่ ๖
5 ยุคปรับเปลี่ยนการปกครองปลายสมัยรัชกาลที่ ๗ จนถึงยุครัชกาลที่ ๙

คือในส่วนตัวแล้วก็มีบทบาทไม่ต่างจากท่านอาจารย์สืบพงศ์ คือการสอนหนังสือ แล้วก็มีการวิจัย และการบริการวิชาการ ก็พอดีที่เตรียมมาก็จะไม่ได้เน้นในส่วนของการเผยแพร่

วันนี้อยากจะมาเล่าถึงในเรื่องของสถานการณ์ว่าถ้าเรามุ่งไปที่ตัวเรือน การอนุรักษ์มีส่วนที่เป็นโบราณสถานที่เป็นวัด เป็นศาสนสถาน แล้วก็ส่วนที่เป็นอาคารราชการ ส่วนที่เป็นอาคารที่ใช้งานอย่างอื่น เช่นใช้เป็นบ้านรับรองคนต่างชาติหรืออะไรต่างๆ หรือว่าเป็นพ่อค้า นักธุรกิจ แต่ทีนี้กระผมจะขอพูดเข้ามาถึงในตัวเรือน ก็ด้วยกระแสของ modernization แล้วก็ globalization ที่เข้ามาในประเทศ การที่เข้ามาเลยทำให้มีการเปลี่ยนแปลง การเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัด ถ้าเราแบ่งเป็นช่วง ช่วงเวลามันจะมีช่วงที่ก่อร่างสร้างเมือง ช่วงนั้นก็เป็นช่วงหนึ่งที่ก่อนจะเป็นล้านนา เราก็ต้องเข้าไปดูการศึกษา การเรียนรู้ เราจะต้องเรียนรู้ถึงคน ชาติพันธุ์ คือประเด็นของกระผมจะค่อนข้างมองไปในประเด็นการศึกษาในเชิงของการวิเคราะห์เชิงวิชาการ เพื่อจะเอามาใช้เพื่อทำให้แตกหน่อความรู้ ซึ่งตัวนี้จะเอาไปใช้ในส่วนของการวิเคราะห์ในวิจัยหรือว่าการทำบทความ หรือเพื่อมุ่งเป้าไปในการเขียนหนังสือ การพัฒนาตำรา แล้วก็การสอนคนโดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ เพราะว่าลำพังการที่เราสตาฟของเก่า หรือเราเก็บ ในส่วนตัวศักยภาพในงานของตนเองอาจจะมีไม่เต็มที่ ทั้งการหาแหล่งทุนก็ไม่ได้เก่งในการหาทุนเช่นกัน แล้วก็ขณะเดียวกันก็คือนโยบายในการซัพพอร์ต ไม่ว่าจะเป็นนโยบายในการเรียนการสอน หลักสูตรมีความสำคัญมากๆ ถ้าหากว่าในส่วนนั้นในหลักสูตรไม่ได้มีในลักษณะของชุดกระบวนวิชาตัวนี้ก็เป็นอุปสรรคอันหนึ่ง แต่ความที่มีใจรัก หรือความที่เราสนใจ เราก็ต้องพยายามเอาเข้าไปสอนเด็ก ไม่ว่าเราจะสอนการออกแบบสถาปัตยกรรมที่เป็นสมัยใหม่หรือว่าร่วมสมัย วิธีการมองคุณค่า ให้ความสำคัญ หรือวิธีการทำอย่างไรให้เข้าใจอดีต และนำอดีตมาใช้ในงานออกแบบ หรือการออกแบบร่วมสมัย ตัวนี้เลยเป็นบทบาทที่พยายามทำอยู่ในการสอนวิชาออกแบบ ส่วนวิชาบรรยายก็เกี่ยวโยงกับหลักสูตร ซึ่งตัวนี้ค่อนข้างจะเหมือนกัน เพราะว่าต้องอยู่ที่ชุดคณะกรรมการกับนโยบาย ก็เลยทำให้ของสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ชุดกระบวนวิชาที่ว่าด้วยความเป็นพื้นถิ่น หรือสถาปัตยกรรมไทย หรือว่าการอนุรักษ์จะค่อนข้างมีขอบเขตจำกัดก็ต้องบอกไว้ แต่ว่า ณ เวลานี้ก็เริ่มเปลี่ยนแล้ว ก็คือหลักสูตรที่เราเปิดเพิ่มขึ้นทั้ง วทบ. ส่วน สถบ. ในตอนนี้ กระผมก็ได้เปิดตัววิชาว่าด้วยทฤษฎีปรัชญา แนวคิด ว่าด้วยเรื่องสถาปัตยกรรมล้านนาโดยตรง ตอนนี้ก็ได้เปิดแล้ว ตัวนี้จะช่วยทำให้เด็กรุ่นใหม่ได้ผลิตสื่อ หรือส่วนที่เป็นความรู้ที่ออกมาเผยแพร่ได้อีกก็จะได้มีเกิดขึ้น ได้มากขึ้นด้วย ก็คือการเข้าไปทำความเข้าใจศึกษาความรู้ในช่วงต่างๆ

ช่วงในอดีต จะเป็นช่วงที่หลักฐานเราจะหาไม่เจอ ไม่ว่าจะเป็นช่วงก่อนที่จะเป็นล้านนา เพราะว่าคนพื้นเพดั้งเดิม พื้นเมืองเดิมเป็นชาวลัวะ หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าละว้า สิ่งที่เราพอจะพบหลักฐานได้ การเข้าไปศึกษาที่เป็นองค์ความรู้ และเป็นส่วนช่วยในการอนุรักษ์ มันก็จะมีเรื่องของการไป observer แล้วก็เก็บข้อมูล ไม่ว่าจะเป็นเรื่องถ่ายรูป measurement อะไรต่างๆ ก็จะมีหลงเหลืออยู่น้อยลงทุกวัน อย่างของคนลัวะ หรือชาวละว้า แล้วก็การกระจายตัวของชนเผ่าที่เคลื่อนย้ายมาจากอดีต นับเกิน 2,000 ปีขึ้น มาตั้งอาณาจักรก่อนที่จะมีล้านนา แล้วก็กระจายตัวเข้าไปทางพม่า ยูนนาน แล้วก็กระจายไปถึงลาวเหนือ แล้วอ้อมลงมาตีกลับมาที่ล้านนาตะวันออก เพราะฉะนั้นสิ่งเหล่านี้เวลาศึกษามันเป็นภาพรวม ในส่วนตัวแล้วพยายามจะรวบรวมองค์ความรู้แบบเป็นภาพรวมอยู่

ก็ใช้ทั้งสอง และเป็นความรู้เผื่อว่าจะผลิตเป็นทั้งหนังสือหรือตำราต่อ มันมีความเชื่อมโยงทั้งของการเคลื่อนย้ายของชาติพันธุ์ เรื่องของมานุษยวิทยา และมันเป็นอีกฟากหนึ่งเป็นเรื่องของประวัติศาสตร์ซึ่งเราจะทิ้งไม่ได้

เราพูดถึงล้านนา เราไม่สามารถจะบอกได้ว่าล้านนาเป็นคนที่เป็นเพียงชาติพันธุ์เดียว เราไม่ไปสรุปว่าล้านนาคือคนเมือง มันก็เป็นอะไรที่ตื้น พอตื้นแล้วเราจะวิเคราะห์มันก็จะวิเคราะห์แบบตื้น เพราะฉะนั้นเรือนโบราณล้านนาถ้าเราบอกว่าคนล้านนาเป็นคนเมือง เราก็จะบอกว่าเรือนทั้งหมดเป็นเรือนคนเมืองมันก็จะได้เท่านั้น เพราะฉะนั้นเราต้องลงให้ลึกไปกว่านั้นในการศึกษา สิ่งเหล่านี้จะช่วยซัพพอร์ตในเรื่องของความรู้ หรือการนำมาประยุกต์ใช้ หรือการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษา หรือการใช้เพื่อการวิเคราะห์หรืออธิบายสิ่งที่เป็นไปของคนที่มีพัฒนาการตั้งแต่อดีต อย่างเช่นเรือนของลัวะ เรือนของคนเมือง และเรือนของคนเมืองแยกออกเป็นเรือนของไตยวน หรือไตโยน แล้วก็แยกเป็นไตขึน หรือบางคนก็มีแยกกลุ่มไตยอง แล้วก็ไตลื้อ ไตใหญ่ อะไรอย่างนี้ เพราะฉะนั้นแต่ละกลุ่มเขามีเอกลักษณ์ของเขาอยู่ การสั่งสมวัฒนธรรมของล้านนา ก่อนที่จะเป็นล้านนา จะมีอยู่ชาติพันธุ์หลัก 2 ชาติพันธุ์หลักก็คือลัวะ กับไตยวน ถัดมาที่เป็นยุคทอง ก็จะมีการเข้ามาของชาติพันธุ์ค่อนข้างมาก แต่ว่ายังมีเอกลักษณ์ที่เป็นภาพรวม ที่พอจะเก็บได้บ้าง อย่างเช่นเรือนคลาสสิคแบบเรือนกาแล ซึ่งก็แน่นอนว่าเกิดขึ้นในช่วงพัฒนาการของการเป็นล้านนานี่เอง เรือนกาแลจะไม่มีก่อนล้านนา เรือนกาแลอยู่ในช่วงของการบ่มเพาะ และวิเคราะห์ลงไปมันมีความเชื่อมโยงกับความคล้ายคลึงระหว่างเรือนลัวะแล้วก็เรือนไตยวน หรือเรือนไตยวนเราเข้าใจง่ายๆ ก็คือเชียงแสน แต่เชียงแสนไม่ใช่อาณาจักรที่มาก่อนล้านนา เพียงแต่ว่าการจัดยุคของศิลปสถาปัตยกรรม และนักวิชาการจะพูดง่ายๆ ว่าเชียงแสน แต่ที่จริงแล้วก่อนล้านนามันเป็นหิรัญนครเงินยาง แล้วก็ที่สำคัญที่สุดคือชื่อที่ใหญ่กว่านั้นคือโยนก โยนกที่เป็นแหล่งอารยธรรมหลัก ซึ่งเราก็เชื่อมโยงตรงนี้ เราสามารถเอามาโยงกับเรือนล้านนาโบราณได้ ว่าเรือนล้านนาของคนไตยวน ต้นเค้า ต้นแรกก็ต้องมาจากทางโยนก ส่วนการปรุงเข้ามาในยุคทองทำให้เกิดกาแลมันเข้ามาในยุคทองของล้านนาพัฒนาแล้ว

หลังจากนั้นถัดมาก็จะเป็นยุคมืด ก็เป็นยุคที่เราเป็นประเทศราชพม่า ทีนี้ก็มีอิทธิพลการเข้ามาของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น หรือสถาปัตยกรรมในคาแรคเตอร์แบบเพื่อนบ้านเข้ามาผสม ก็คือมีความเป็นของพม่าเข้ามา ถ้าเราไปดูจริงๆ อย่างเรือนโบราณที่อยู่ชายขอบของตัวเชียงใหม่ เราก็พบว่าลักษณะเรือนบางเรือนคล้ายกับเรือนพม่า เพราะว่าเขามาจากรัฐฉาน แต่ทางรัฐฉานได้รับอิทธิพลจากเรือนพม่าอยู่ อย่างนี้เป็นต้น อย่างเช่นวิธีการเปิดปล่องติดพื้น มันไม่ใช่เป็นลักษณะการเปิดมาแต่โบราณของเรา ของเชียงแสน แต่มันเริ่มมีมาในช่วงของยุคที่พม่ามามาก เข้ามามีบทบาทมาก แล้วหลังจากนั้นก็เป็นยุคของพระยากาวิละ เก็บผักใส่ซ้า ก็มีการเชิญและกวาดต้อนมา ตรงนั้นแหละที่ได้อิทธิพลมาด้วย ก็เลยทำให้เรือนของไตขึน แล้วก็เรือนไตลื้อ อาจจะมาจากข้างบน แต่ว่าลักษณะของการเปิดปล่อง สมมุติว่าการเปิดปล่องติดพื้นก็จะเป็นอีกแบบหนึ่ง แต่ถ้าเป็นไทขึนก็จะเปิดอีกแบบ ไทขึนที่ได้รับอิทธิพลจากพม่าก็จะเปิดอีกแบบ แต่ถ้าเป็นไตยวนมีเปิดปล่องติดพื้นไหม ก็มีเหมือนกัน ซึ่งไม่เน้น แต่การเปิดปล่อง

แบบไตยวนเปิดยังไง อย่างนี้เป็นตัวที่ละเอียดและลึกลงไป เช่นเปิดเอาไว้แล้วจบ เปิดเอาไว้ทิ้งของ หรือเปิดปล่อง เจาะปล่องเอาไว้เอาคนตายออก มันจะมีลักษณะรายละเอียดที่ลงไป ทีนี้มาเป็นยุคที่เราร่วมล้านนาอยู่ในรัตนโกสินทร์จนถึงรัชกาลที่ 6 ก็จะมีรูปแบบของเรือนที่ได้รับอิทธิพลของทางด้านฝรั่งตะวันตกหรือว่ารูปแบบของเรือนทางภาคกลางเข้ามาผสมด้วย

อันนี้ก็ทำให้ลักษณะของเรือนในยุคหนึ่งของล้านนามีคาแรคเตอร์ที่เปลี่ยนไปด้วย แล้วพอมาตั้งแต่ปลายสมัยรัชกาลที่ 7 มาจนถึงยุครัชกาลที่ 9 ก็จะพบรูปแบบของเรือนมีความร่วมสมัยเปลี่ยนไป สิ่งต่างๆ เหล่านี้สะท้อนอยู่ในรูปทรงและสิ่งที่เรามองไม่เห็น ไม่ว่าจะเป็นลักษณะความรู้สึก และการใช้งานที่อยู่ใน space ต่างๆ ซึ่งการศึกษาวิเคราะห์ก็จะช่วยในการทำให้เราเข้าใจเรือนโบราณได้ดี ถ้าเราเข้าใจเรือนโบราณได้ดี เราก็จะอนุรักษ์ได้ดี ก็ไม่ใช่ว่าจะเอาแต่เปลือก เอาแต่โครงมา แล้วเราไม่สามารถเข้าใจ ไม่สามารถอธิบาย แล้วไม่สามารถพูดได้ ถึงแม้เราจะมีกรรมพันธุ์หรือมียีนส์ของบรรพบุรุษของคนล้านนา แต่พอเรามายืนอยู่ตรงนั้นแล้วเราพูดไม่ได้มันก็รู้สึกอย่างไรอยู่ ซึ่งการศึกษาจะช่วยได้

แนวคิดการอนุรักษ์ในนโยบายภาครัฐบาล

- ริเริ่มช้า การดำเนินงานเป็นทางการภายใต้กรมศิลปากร
- มีทัศนะในการคงรูปแบบศิลปะสถาปัตยกรรมแบบดั้งเดิม -
- เรียงลำดับความสำคัญของรายการอนุรักษ์ภายใต้
- งบประมาณจำกัด ไม่ทันกาล บางแห่งซ่อมแซมผิดรูป หรือไม่สามารถรักษาคุณค่าเอกลักษณ์ดั้งเดิม

ในเรื่องการอนุรักษ์ ตั้งแต่ภาครัฐในยุคของจอมพล ป. ที่เริ่มมีลักษณะของการให้ชาตินิยมเกี่ยวกับการรักชาติก็เริ่มช้า การดำเนินการภายใต้กฎหมาย คอนโทรลภายใต้กรมศิลปากร แล้วก็มีทรรศนะในการคงรูปแบบของสถาปัตยกรรมไว้แบบสตาฟเป็นหลัก ไม่ให้มีการปรับเปลี่ยน และเรียงลำดับความสำคัญของการอนุรักษ์ คือ ให้ความสำคัญของศาสนสถานที่มีความสำคัญที่สุด หรือพระราชวังก่อน เพราะฉะนั้นเรือนโบราณจึงแทบไม่มีอันดับหรือไม่สนใจหรือไม่มีให้เลย จำเป็นที่การอนุรักษ์จึงต้องหาแหล่งทุนจากมูลนิธิ จากนักธุรกิจ พ่อค้า หรือผู้ที่เป็นลูกหลานของตระกูลที่เคยเป็นคหบดี หรือตอนหลังก็จะมีสถาบันการศึกษาที่จะเข้ามามีบทบาทมากขึ้นในช่วงประมาณไม่เกินสามสิบ สี่สิบปีที่ผ่านมาก็เริ่มมี อย่างเช่นสำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม พิพิธภัณฑ์เรือนโบราณล้านนา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ก็จะเกิดทีหลัง งบประมาณที่จำกัดแล้วก็ไม่ทันการ ทำให้เรือนโบราณทั้งหลายหายไปอย่างรวดเร็ว แล้วก็การเป็นอาจารย์ไม่สามารถช่วยเก็บได้

ตอนนี้ถ้าพูดถึงเรื่องเรือนโบราณ อาจารย์ของกระผมอย่างท่านอาจารย์วิวัฒน์ เตมียพันธ์ ซึ่งเป็นคนแรกๆ ที่เก็บ ก็ปรากฏว่าตอนนี้ที่เหลืออยู่ในรูปของสไลด์ รูปภาพ ท่านก็ถนัดเก็บอย่างนั้น การพานักศึกษาไปทริป แต่การ measurement ทำไม่ทัน ไม่สามารถเก็บได้ทัน อย่างกระผมเองไปทริปกับท่านหลายทริปในเชียงใหม่ ง่ายที่สุดที่เวียงหนองล่อง เวียงหนองล่องในช่วงปีที่ผ่านมาเรือนหายไปอย่างรวดเร็ว ตอนนี้กลายเป็นเฟอร์นิเจอร์ไม้เก่าในบ้านถวาย แล้วก็ไปหมดแล้ว เก็บไม่ทัน ทำแปลน ทำรูปด้าน รูปตัดไม่ทัน ก็ดีใจที่ทางมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลวิทยาเขตล้านนา ท่านอาจารย์สืบพงศ์ก็ไปช่วยเก็บได้เยอะระดับหนึ่ง เพราะเนื่องจากชุดกระบวนวิชาที่พัฒนามานานตั้งแต่ยุคที่ยังไม่มีการเรียนการสอนระดับปริญญาตรี มันมีความต่อเนื่องตั้งแต่ท่านอาจารย์สามารถ ท่านอาจารย์สุพล มันมีความต่อเนื่องกันอยู่

แนวคิดการอนุรักษ์ในท้องถิ่นเดิม

มีมาตลอดนับจากอดีต

โดยอนุรักษ์ภายใต้ความเชื่อและจารีต มีทัศนะซ่อมแซม ปรับปรุง หรือสร้างใหม่

ไม่เน้นการคงรูปแบบเอกลักษณ์แบบดั้งเดิม ที่รกร้างถูกทิ้ง ที่ยังใช้ประโยชน์ปรับปรุงเปลี่ยนแปลง

เน้นให้ความสำคัญของประโยชน์ใช้งานมากกว่าหลักการอนุรักษ์เชิงวิชาการที่ให้ความสำคัญกับคุณค่าดั้งเดิม

ตอนหลังแนวคิดของการที่อยากจะเก็บไว้เพิ่งจะลงมาถึงเอกชน หรือคนที่เป็นพ่อค้า ก็คือมองว่ามันขายได้ พอมองว่ามันขายได้ก็ซื้อไว้ หรือผาติกรรมเอามาทำเป็นโรงแรม รีสอร์ท หรือทำเป็นบ้านตนเอง ก่อนหน้านั้นอาจจะมีบ้างที่เป็นชาวต่างชาติซื้อ

เนื้อหาของการอนุรักษ์เรือนโบราณล้านนา

- การพิจารณาคงไว้หรือปล่อยวางสิ่งเก่า ได้แก่ จิตวิญญาณเดิม คือ การดำรงอยู่ของโลกทัศน์ ความเชื่อ ภูมิปัญญาเดิมและบริบทที่เกี่ยวข้อง เช่น สภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ สังคม การเมือง และเศรษฐกิจ
- การพิจารณาผสมผสานสิ่งใหม่ ได้แก่ โลกทัศน์ความเชื่อ ความรู้ เทคโนโลยี และบริบทใหม่ที่เกี่ยวข้อง

คนยุคหลัง คนพื้นเมือง หรือคนไทยเองอยากทำบ้าง แต่อยากทำบ้างก็ใช้ทัศนะ หรือองค์ความรู้เท่าที่ตนเองมี ก็มีซ่อมแซมผิดรูป หรือไม่สามารถรักษาคุณค่าเอกลักษณ์เดิมไว้ มีจำนวนมากเลย แล้วก็แนวคิดการอนุรักษ์ของชาวบ้านนับจากอดีตก็เป็นภายใต้ความเชื่อ และจารีต ก็คือว่าเน้นการซ่อม ปรับปรุง สร้างใหม่ให้ดูดี แล้วก็ไม่เน้นลักษณะการคงรูปเดิม เน้นการใช้ประโยชน์เป็นหลัก ไม่คิดว่าจะมีในเชิงของวิชาการ ไม่ใช่เฉพาะแต่เรือนโบราณ เราจะพบว่าทางศาสนสถานด้วย วัดวาต่างๆ ที่ร้าง และถูกฟื้นฟูขึ้นมาก็มีปัญหาเยอะแยะอยู่ ด้วยแนวคิดที่ไม่ได้ใช้ลักษณะของการคงคุณค่า และวิชาการเข้าไปจับ ปัญหาก็คือการดำรงจิตวิญญาณเดิมมันหายไป ความเชื่อ บริบท

ทางด้านภูมิศาสตร์ ทางด้านสังคม การเมือง เศรษฐกิจ มันไม่สามารถสะท้อนหรือเล่าได้ เพราะฉะนั้นการใช้สื่อที่เป็นหนังสือ ไม่ว่าจะเป็นตัวหนังสือหรือภาพ การอธิบายหรืออะไรเหล่านี้จะช่วย การใช้นักวิชาการเข้ามาจะช่วยทำให้การอนุรักษ์มันดีขึ้น บางครั้งเราต้องยอมผสานสิ่งใหม่ ทั้งความรู้ เทคโนโลยี บริบทใหม่เข้ามา แต่เราต้องสามารถอธิบายเก่าใหม่เป็นอย่างไร อย่างเช่นประโยชน์ของการอนุรักษ์ที่ได้จากภาพเก่า เช่นของคุณบุญเสริม ศาสตราภัย

บ้านหลังนี้อยู่ที่บ้านฮ่อม กระผมจำได้ว่าตอนเป็นเด็กปั่นรถถีบ(จักรยาน) กระผมยังไปเจอบ้านหลังนี้ แต่ว่าบ้านหลังนี้เพิ่งถูกรื้อไปไม่ถึงสิบปีนี่เองก็ไม่มีใครเก็บ กระผมเคยถ่ายรูปไว้แต่ต้องไปค้นหา เพราะตอนนั้นยังไม่มีไฟล์ดิจิทัลเป็นแบบฟิล์ม

อันนี้เป็นตัวอย่างของการผาติกรรมเรือนของเจ้าแม่ยอดคำ ซึ่งกระผมได้ไปสัมผัสเอง บางทีเราไปเจอหนังสือภาพที่ฝรั่งเรียก coffee table book มันเป็นหนังสือที่ขายอยู่ในเอเชียบุ๊ค เป็นภาพสวยๆ มีคำบรรยายภาษาอังกฤษนิดหน่อย แต่ไม่มีเรื่องของความรู้อะไรให้เห็น แต่พอเราไปสัมผัส ไปดูจริงๆ เข้าไปหาประวัติเนี่ย เราถึงจะได้รู้ว่ารูปทรงจริงมันไม่ใช่อย่างนี้มันมาจากเรือนเชียงแสน

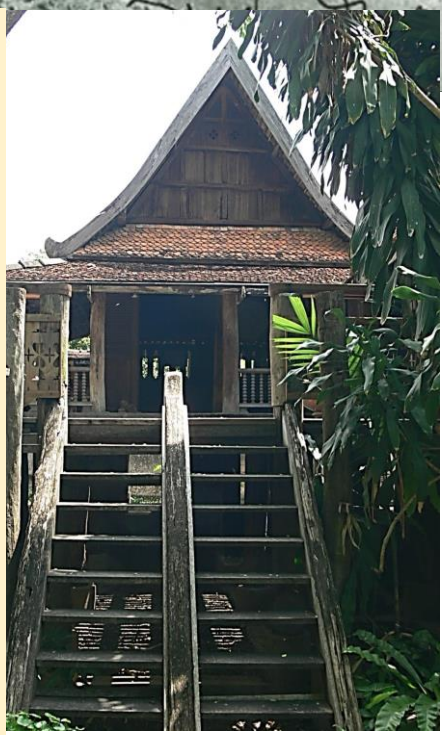

แต่เขาก็อพยพมาอยู่ที่ลำปางในยุคที่ถูกกวาดต้อน และเขามีเชื้อเจ้ามาจากทางเชียงแสน แต่ว่าเรือนหมู่มันมีการปรุงใหม่ ไม่ได้เป็นแบบเดิม เพราะฉะนั้นก็มันมีอย่างหอที่เพิ่มเติมขึ้นใหม่ แล้วก็รายละเอียดสิ่งต่างๆ เหล่านี้ ถ้ามันมีแต่ภาพ มีแต่ผัง มันก็ไม่มีองค์ความรู้เลย แต่ถ้าเราไปจับเราจะเห็นได้หมดเลย เราจะสามารถบอกได้ว่าเขาเริ่มสร้างอย่างไร เทคนิคการสร้าง การใช้วัสดุ ทำไมแพทเทิร์นมันเป็นอย่างนั้น วิธีการเข้าไม้ หรือทำไมรูปแบบเป็นอย่างนั้น ทำไมมันเป็นเหงา ทำไมมันไม่เป็นลักษณะคล้ายหางวัน อะไรอย่างนี้ เพราะว่ามันเกิดการซ่อมผิดรูป ผิดอย่าง มีวิธีการใส่ป้านแบบภาคกลางมันเพี้ยน ซึ่งตรงนี้ถ้าเราไม่เข้าไปศึกษาเราจะไม่รู้ รูปแบบเรือนที่เป็นตรงนี้ก็คือไม่มี เป็นการทำขึ้นมา

อย่างนี้มันไม่สามารถเจอใน coffee table book ซึ่งเป็นหนังสือที่หรู วางโชว์ในร้านฝรั่ง มันไม่มีอะไรบอก สิ่งสำคัญเหล่านั้นคือความรู้ต่างหาก แล้วความรู้เหล่านี้อย่างน้อยต้องส่งผ่านคนที่เรียนทางด้านสถาปัตยกรรมโดยตรง ถัดจากนั้นต้องเป็นคนที่สนใจเรื่องเรือนโบราณโดยตรง ใครก็ได้ที่ไม่ต้องเรียนสถาปัตยกรรม แต่ว่ารักจริงสนใจจริงเขาอาจจะเรียนรู้เพิ่มได้ อย่างเช่นลายตะเวน ตะเวนคือตะวัน หรือพระอาทิตย์ ทางเหนือไม่ได้เรียกว่าพระอาทิตย์ ลายนี้ไม่ได้ปรากฏอยู่ในหน้าจั่วของเรือนล้านนา แล้วคนไม่เข้าใจก็จะทำเรือนล้านนา แล้วทำหน้าจั่วเป็นรูปตะวันมันไม่ใช่ คนเข้าใจผิดอย่างนี้เป็นต้น จริงๆ ตรงนี้ล้านนาเข้ามาจากค้อหรือใบลาน ลักษณะของการคลี่ใบลาน ไม่ได้มาจากลักษณะตะเวนแบบอีสาน ฉะนั้นวิธีการบูรณะถ้าเกิดเอารูปของตะเวนใส่เข้าไปในหน้าจั่วของเรือนล้านนาโบราณมันก็ไม่เข้ากัน

อันนี้ยกตัวอย่าง เป็นลายใบค้อ หรือใบลาน มันมาจากตรงนี้จริงๆ มันมีความเชื่อมโยงมาจากเชียงแสน และส่วนตัวก็ไปพบว่ามันลงไปถึงอุตรดิตถ์ หรือลับแล

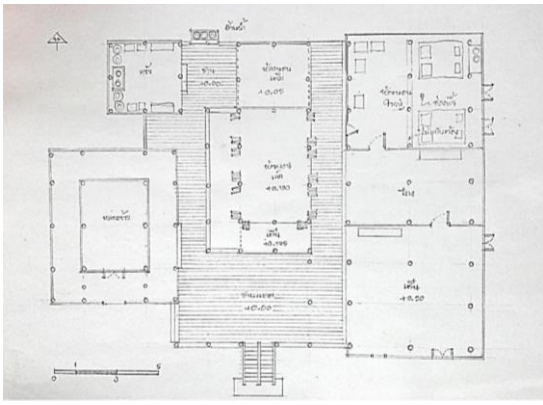

แต่ว่ามาหายเอาที่เชียงใหม่ จริงๆ แล้วเรือนโบราณของเชียงใหม่เดิมก็มี อันนี้ยกตัวอย่างเดียวเท่านั้น คือออเดอร์เดียวที่อยู่หน้าจั่วอย่างนี้เป็นต้น ที่จริงแล้วมีเยอะ มันละเอียดมาก การเก็บไม่ว่าจะเป็นผัง การสเก็ตช์

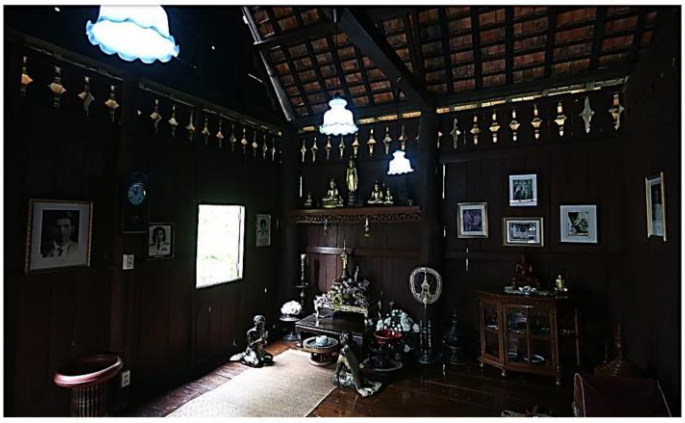

อันนี้ก็เป็นเรือนเจ้าฟองคำที่น่าน เราก็ต้องเข้าไปดูว่าเห็นเป็นเรือนอย่างนี้แล้วเราไปดูจริงๆ เก่ามากแค่ไหน แล้วเกิดขึ้นในยุครัตนโกสินทร์นี่เอง

ยุคที่กาแลถูกกระจายออกไปจากที่ราบลุ่มแม่น้ำปิง คนที่ไม่เข้าใจมักจะเข้าใจว่าเรือนกาแลมีอยู่ทั่วภาคเหนือ ซึ่งไม่ใช่ ถ้าเราลึกซึ้งลงไปจะพบว่าวัฒนธรรมของกาแลเป็นวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำปิง มันลึกซึ้ง มันต้องเข้าไปดูอีกที

อย่างอันนี้ความเป็นกาแลแต่มาอยู่ที่ลำปาง แต่เรือนนี้ไม่ได้สร้างเกินร้อยปีเลย เจ้าของเป็นเชื้อสายพม่าเป็นพ่อค้า

ด้านในอย่างฮ่อมลิน(รางลิน)นี้มันก็แปลง คือข้างนอกเป็นทรงเมือง

นอกจากนี้ภายนอกเรื่องของ landscape orientation สิ่งเหล่านี้มันเกี่ยวกับวิถีชีวิตมัน ต้องการคำอธิบาย

อันนี้คือเรือนสุดท้ายกลางเมืองเชียงใหม่ คนไม่รู้ ความเป็นจริงแล้วมันคือเรือนกาแล กระผมเห็นตั้งแต่เด็ก แต่ไม่มีใครรู้ เพิ่งไปถ่ายมาช่วงที่ได้รับทุนจากสำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โครงการล้านนาคดีศึกษาก็ไปถ่ายได้ครั้งสุดท้าย ก็เป็นที่ซ่อมมอเตอร์ไซค์ แล้วก็เป็นร้านชำ

เรือนนี้ก็เป็นที่ฟ้าฮ่าม เป็นยุคปลาย กาแลยุคปลายที่เป็นเรือนคนเมือง อยู่ที่แถวบ้านหลุก ฟ้าฮ่าม ก็คือสะพานที่สร้างใหม่ที่ลอดอุโมงค์ตรงรัตนโกสินทร์

อย่างเรือนนี้ เราดูคิดว่าเป็นเรือนคนเมือง แต่เราไปดูข้างในผังมันไม่ใช่ สืบเข้าไปแล้วพบว่าเขาเป็นลาวพวน เรือนนี้ตั้งอยู่ที่แพร่ ที่บ้านฮ่อม เพราะฉะนั้นบอกว่าเรือนคนเมืองเป็นล้านนา ทุกอย่างเป็นล้านนาหมดนั้นไม่ใช่มันมีรายละเอียด

ผังเฮือนไตยวน

อย่างนี้ที่ลับแล เขาเอามาปรุงใหม่ เขาอนุรักษ์โดยการสร้างขึ้นมาใหม่ แต่สัดส่วนมันยืด ขยายสเกล แต่ผังก็พยายามเอาผังเดิม

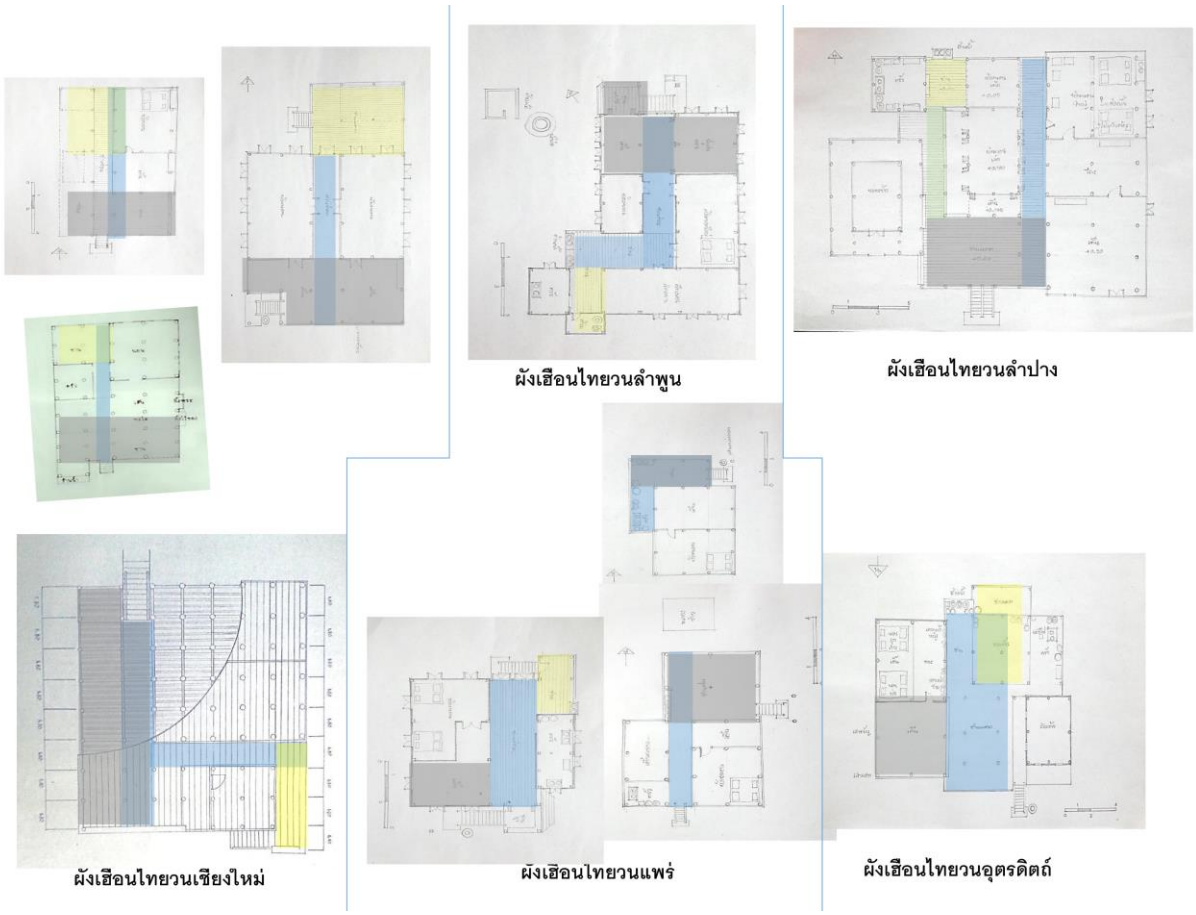

ตัวอย่างวิธีการของการ study ว่าความเชื่อมโยงของ space ในเรือนโดยส่วนตัวกำลังรวบรวมของไทยวนที่เป็นไทยวนโดยเฉพาะ แต่จริงๆ แล้วอยากให้มีทุกชาติพันธุ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เชาวลิต สัยเจริญ

Assistant Professor Dr. CHAOWALID SAICHAROENT

อาจารย์จุลพร นันทพานิช

CHUNLAPORN NUNTAPANICH (Architect)

อาจารย์พิเศษคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

เล่าเรื่องการอนุรักษ์เรือนล้านนาในเชิงเทคนิค เพราะว่าหน้าที่ของกระผมคือการออกแบบการอนุรักษ์ ก่อนการที่จะมีการบูรณะเรือนเก่าสักเรือนหนึ่ง เราต้องมีการออกแบบ ไม่ใช่ว่าไปถึงเห็นเป็นเรือนเก่าแล้วก็ซ่อมเลย เอาไม้อะไรมาทำก็ได้ แบบนั้นไม่ใช่ คือเราต้องมีการออกแบบ ฉะนั้นก่อนที่เราจะออกแบบเราก็ต้องมีการสำรวจ พิสูจน์ว่าวัสดุที่ใช้ทำเรือน ใช้วัสดุที่ทำด้วยไม้อะไร ทั้งหลังเราจะต้องรู้ว่าใช้ไม้อะไร ส่วนใหญ่เราจะคิดว่าทางเหนือใช้ไม้สัก จริงๆ แล้ว ไม้สักไม่ใช่ไม้ส่วนใหญ่ มันจะมีไม้ประดู่ป่า ไม้แดง ไม้มะค่าโมง ไม้เต็ง ไม้รังคือไม้แงะ ไม้ตึง ไม้เปา ไม้เหียะ ประกอบด้วยเหล่านี้เป็นวัสดุหลักในการสร้างเรือนในภูมิภาคล้านนา แล้วก็ไม่ใช่มีแค่เรื่องวัสดุ ยังมีเรื่องประวัติศาสตร์ที่เราต้องไปค้นคว้า เรื่องเทคนิค วิทยาการที่เราใช้ในการก่อสร้างเรือนในช่วงเวลานั้น

อันนี้กระผมก็จะนำเอากรณีศึกษาที่เราไปอนุรักษ์เรือนในภูมิภาคล้านนามา หลังแรกเจ้าของเรียกว่าเรือนโบราณ 147 ปี อยู่ริมแม่น้ำปิง แถวถนนเจริญประเทศ เป็นเรือนเก่าอายุประมาณหนึ่งร้อยสามสิบปีเศษ ซึ่งในสภาพที่เราไปเจอก่อนบูรณะก็เป็นดังรูป แต่เรือนนี้ถ้าว่าเป็นจริงมันไม่ใช่เรือนรูปแบบล้านนา มันเป็นเรือนที่เนื่องจากว่าเจ้าของเป็นคหบดีที่ค้าขาย เดินทางเชียงใหม่ไประแหง ระแหงไปกรุงเทพฯ บ่อยๆ ท่านก็รับอิทธิพลผังเรือนมาสร้างที่เชียงใหม่ ณ ช่วงเวลานั้น นี่ก็เป็นสภาพที่เราไปสำรวจก่อนทำการอนุรักษ์ ก่อนการออกแบบการบูรณะ ก็เห็นภาพรวม คือตั้งแต่ปี 2550 จนถึงปี 2560 ที่บูรณะเสร็จ

ลักษณะเรือนก่อนปี 2550

ลักษณะเรือนหลังการบูรณะปี 2550

ลักษณะเรือนหลังการบูรณะปี 2560

คราวนี้การบูรณะมันก็มีเงื่อนไข เราไม่สามารถบูรณะให้เป็นดังเดิมได้ เพราะว่าบริบทการใช้ชีวิตของคนมันเปลี่ยนไปแล้ว หลายๆ โจทย์ที่เราได้ถูกไปทำการบูรณะ มันเป็นการบูรณะเพื่อทำหน้าที่ใช้สอยใหม่ กลายเป็นร้านอาหาร กลายเป็นส่วนประกอบของโรงแรมเป็นต้น เราก็ต้องมีแก่น มีแกนในการบูรณะมันให้ตอบสนองการใช้สอยในปัจจุบัน

มันมีหลายสิ่งหลายอย่างบิดเบือนไป แต่สิ่งที่ทำได้คือการรังวัด และเก็บข้อมูลเอาไว้ ทีนี้ก่อนที่เราดำเนินการก็ต้องไปสำรวจ รังวัด เก็บข้อมูลทุกอย่างไว้ ตั้งแต่ขนาด แล้วก็นำมาเขียนแบบ เอามาระบุชนิดวัสดุ อีกประเด็นหนึ่งของเรือนโบราณในภูมิภาคล้านนา เราต้องพิสูจน์ได้ว่าไม้ทุกท่อนในช่วงเวลานั้นโดนเครื่องมืออะไรแปรรูปมา มันเป็นความเชื่อมโยงเพราะว่ากระผมอยากเปิดพรมแดนให้ท่านผู้ฟังได้รับทราบด้วยว่าทุกทีเราจะนึกถึงว่าเรือนก็คือเรือน อนุรักษ์เรือนก็คืออนุรักษ์เรือน แต่ว่ามันมีนั่งร้านของกว่าจะเป็นเรือนได้ก็คือเทคนิค ความรู้เรื่องช่าง อันนี้ก็เป็นสิ่งที่เราต้องอนุรักษ์ด้วย เครื่องมือเครื่องใช้ที่เป็นโลหะที่ใช้แปรรูป ณ ช่วงเวลานั้นเราต้องสืบให้ได้

เพราะฉะนั้นในการเก็บข้อมูล นอกจากรังวัดแล้ว พิสูจน์ทราบไม้ทุกชนิดต้องรู้ให้ได้ด้วยว่ามันเป็นไม้อะไร แล้วก็บันทึกไว้เป็นหลักสากล และสิ่งที่ต้องพิสูจน์อีกทีก็คือเครื่องมือที่สำหรับไม้ชิ้นนี้ ของมีคมโดนถาก โดนถาง โดนใช้เลื่อยขวานไหม เลื่อยเชียงใหม่ เลื่อยตั้งเชียงใหม่ หรือขวานของฝรั่งที่นำเข้ามาในล้านนาร้อยกว่าปีที่แล้ว หรือเลื่อยอก ทุกอย่างเราต้องบันทึกเก็บไว้ด้วยเพราะว่ามันเป็นร่องรอยที่ฟ้องถึงบริบทของสังคมในช่วงเวลานั้น อันนี้ก็เป็นบรรยากาศในการทำงานที่เราเข้าไปเก็บข้อมูล

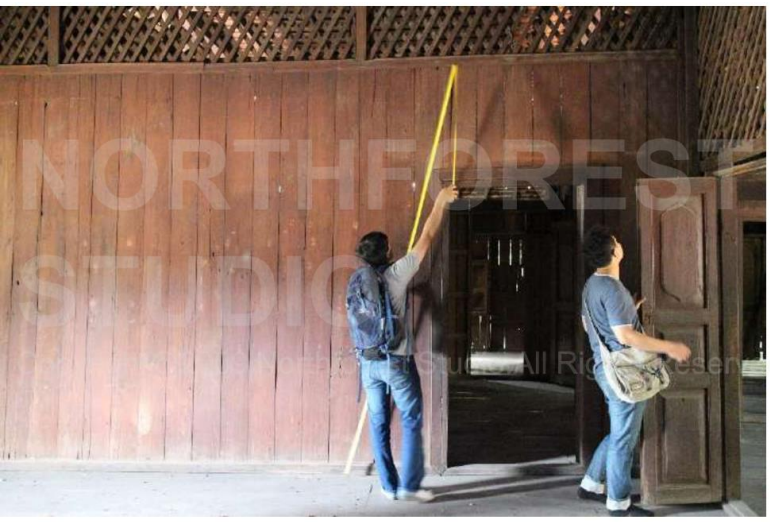

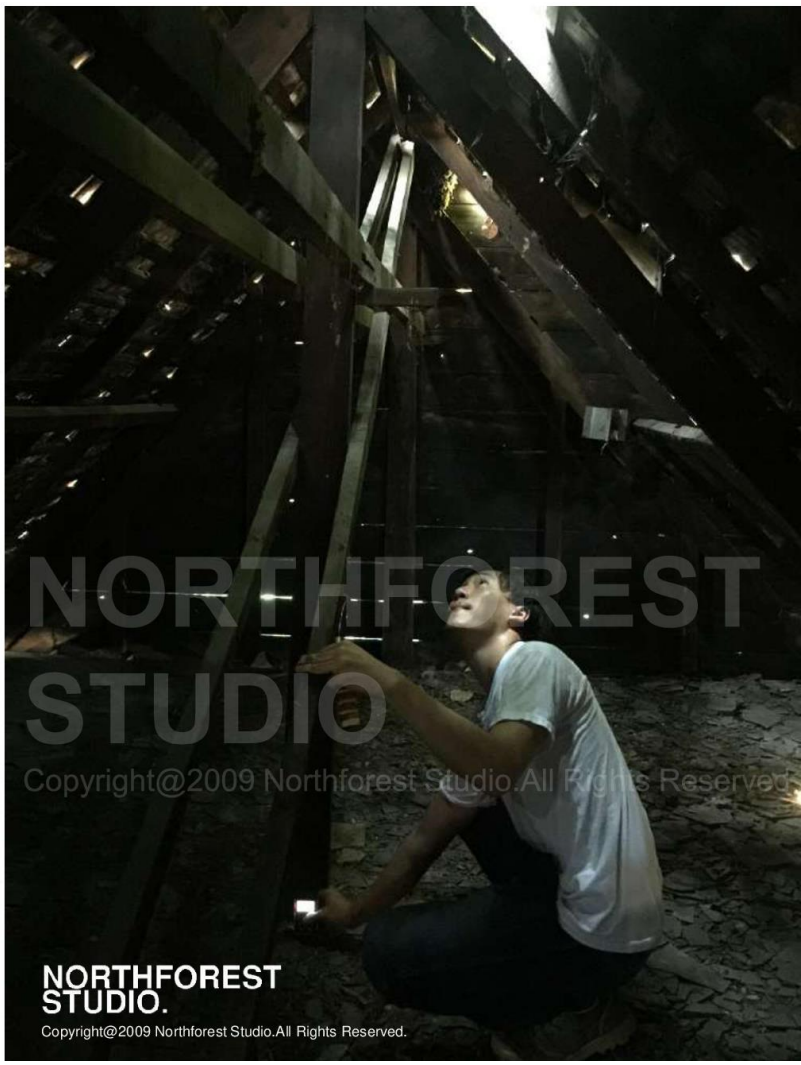

องค์ประกอบที่เกี่ยวกับเรือนที่เป็นฮาร์ดแวร์ เดิมทีเรือนล้านนาไม่มีฮาร์ดแวร์ ก่อนที่ชาวตะวันตกจะเอาฮาร์ดแวร์เข้ามาในช่วงปลายรัชกาลที่ 4 แล้วก็ต้นรัชกาลที่ 5 คนเมืองจะไม่มีฮาร์ดแวร์ จุดทั้งหลายก็ทำเป็นสลักเดือย นึกถึงคำที่ว่า “ประตูหน้าต่างก๊อกข้าวแมว” ที่เป็นเดือยแล้วก็จิ้มเข้าไปในเดือยไม้

หลังสนธิสัญญาเบาริ่งที่ชาวตะวันตกเข้ามาเผยแพร่พระคริสตศาสนา กับการดำเนินการค้าขาย ชาวตะวันตกก็เอาอุปกรณ์เหล่านี้เข้ามาด้วย ฉะนั้นอุปกรณ์เหล่านี้เป็นร่องรอยหลักที่กระผมใช้พิสูจน์อายุของเรือน เพราะว่าเราเจอเอกสารหลายอย่างที่บอกว่าฮาร์ดแวร์เหล่านี้มาจากที่ไหน ส่วนใหญ่มาจากเชฟฟิลด์ ประเทศอังกฤษ บางส่วนมาจากเชงเก้นในเยอรมันนี อันนี้ก็เป็นหลักฐานที่ไม่ควรมองข้าม

ในการเก็บข้อมูล เราก็ต้องเก็บทุกอย่างรวมทั้งอุปกรณ์ในการประกอบเรือนด้วย อย่างนี้เรารู้เลยว่าเรือนนี้เป็นคหบดี ของพวกนี้ร้อยสามสิบปีที่แล้วชาวบ้านไม่ได้ใช้ ทั้งบานพับ กลอน หูจับที่เป็นเครื่องมือโลหะที่นำเข้าจากต่างประเทศ ก็ทำให้บันทึกบริบททางประวัติศาสตร์ของเรือนได้ละเอียดลึกซึ้งขึ้น

กระเบื้องดินเผาในเรือนหนึ่งเรือนคือยี่ห้อของเตาเผา รอยลอนๆเหล่านี้มันเป็นยี่ห้อของเตาแต่ละเตาที่เขาเผากระเบื้อง ณ เวลานั้น เรือนหนึ่งหลังเราจะไม่เจอยี่ห้อเดียว เราจะเจอยี่ห้อประมาณสามยี่ห้อ เพราะเราใช้สักสองหมื่นแผ่นต่อเรือนก็จะเจอยี่ห้อเลย กระผมเคยแนะนำให้ทางสำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เก็บพวกนี้ไว้ ถ้าเป็นลอนแบบนี้เป็นดินเผาที่มีอายุเกินร้อยปีแน่ แล้วก็มันมีรายละเอียดทางประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจ ที่ควรจะใช้อธิบายให้กับคนรุ่นหลังด้วย

การพิสูจน์ทราบอื่นๆ ก่อนจะดำเนินการ เราจะต้องเจาะดินไปเลย เจาะดินที่ความลึก 5 เมตร เก็บตัวอย่างดินข้างใต้เลยว่าเราเจอดินประเภทไหน คราวนี้พอเจาะตัวอย่างดินได้ กระผมก็อนุมานได้แล้วว่าฐานรากของเรือนหลังนี้มันควรจะเป็นแบบนั้น เพราะฉะนั้นพออนุมานได้มันทำให้เราออกแบบการบูรณะฐานรากได้มีประสิทธิภาพ

เพราะว่าการอนุรักษ์เรือน ฐานรากที่เป็นใต้ดินเป็นการก่ออิฐ หรือไม่มีการก่ออิฐ ณ ปัจจุบันมันสิ้นสภาพไปหมดแล้ว เพราะว่ามันโดนน้ำ โดนความชื้นทำลาย ในการบูรณะทุกครั้งต้องทำฐานรากที่อยู่ข้างใต้ขึ้นมาใหม่ ซึ่งเป็นฐานรากคอนกรีตเสริมเหล็กซึ่งเป็นเทคนิคในปัจจุบัน ฉะนั้นการเจาะดิน สุ่มเจาะดินรอบๆ เรือน ทำให้เราคาดการณ์ได้ว่าลักษณะโครงสร้างของเรือน ถ้าขุดแล้วมันมีแนวโน้มที่จะเป็นแบบนี้ โอกาสพลาดพลั้งจะน้อยมาก พอเราเจาะดินได้เราก็กำหนดการเปิดหน้าดินเลย

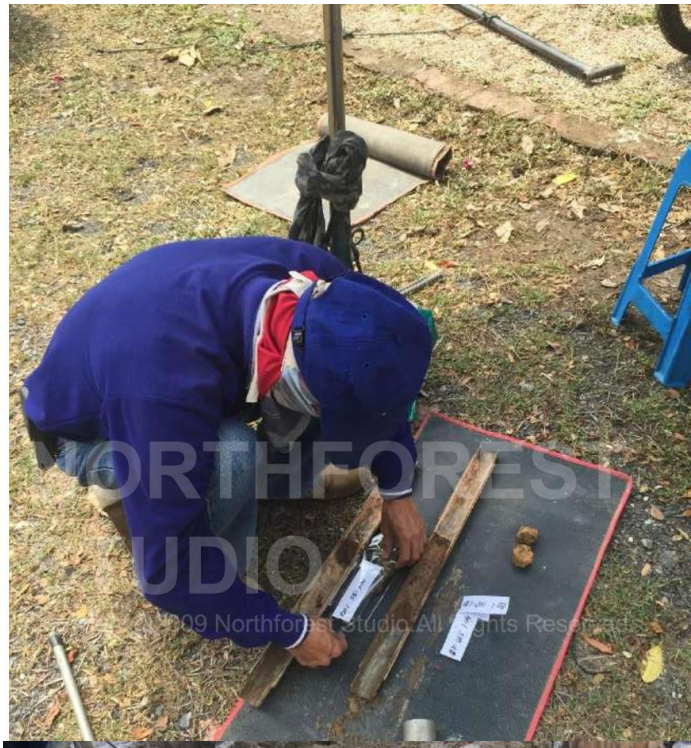

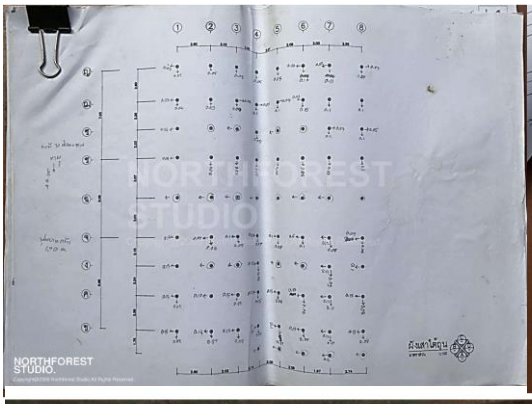

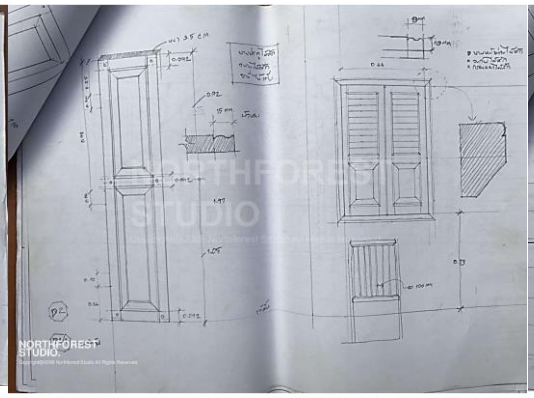

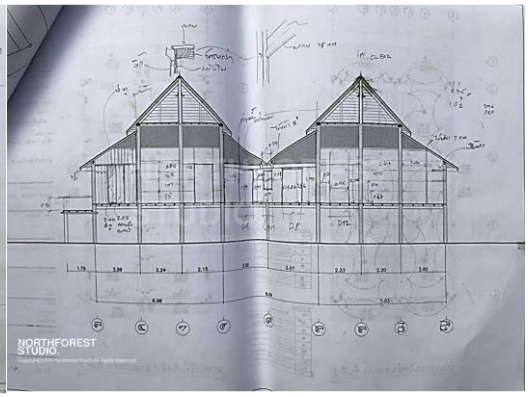

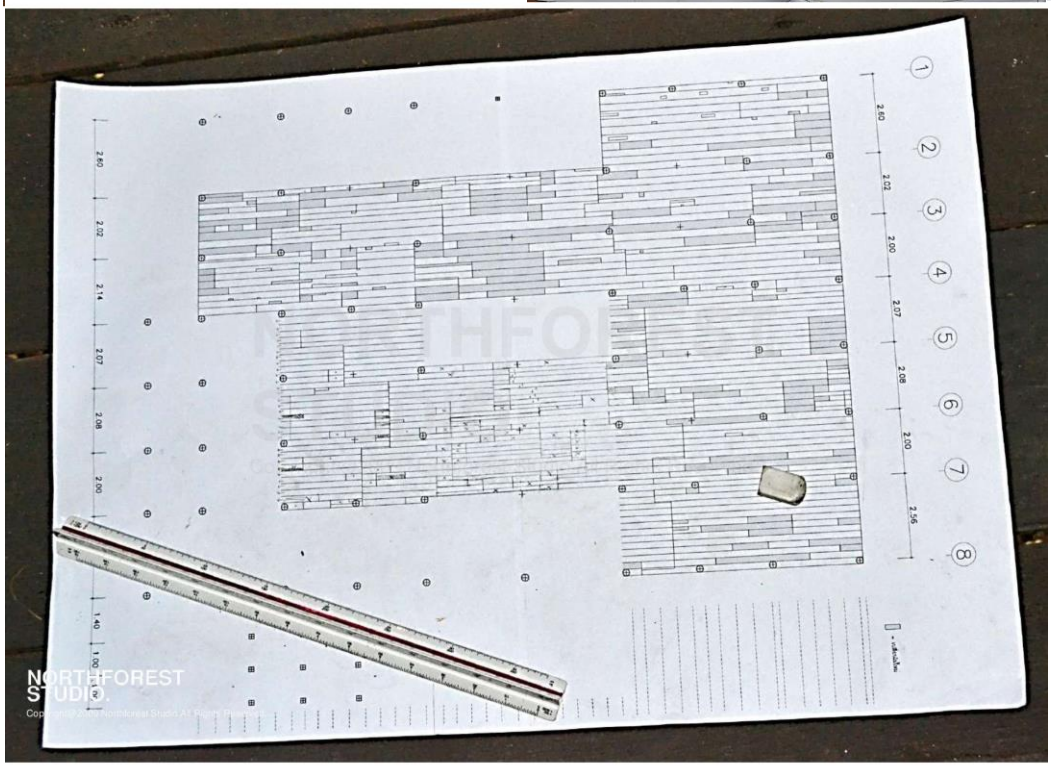

พอกำหนดกระผมจะรู้ได้ว่าตรงไหนเป็นเสาขวัญ ตรงไหนเป็นเสานาง เรารู้เพราะว่ามันมีข้อมูลการบันทึก นักวิชาการทุกท่านก็บันทึกอยู่แล้วว่าตะวันออกเฉียงเหนือห้องเจ้าเรือนเป็นเสาขวัญ เราก็กำหนดว่าการขุดในการบูรณะต้องระมัดระวังมาก แล้วมันมักจะเจอสิ่งมงคลอยู่ที่เชิงเสาเสมอ เจ้าของเรือนเขามักจะฝังสิ่งมงคลนั้นไว้เมื่อตอนสร้างเรือน อย่างเรือนหลังนี้เสาขวัญเราขุดไปที่สองเมตร ก็เจอตะปูสังฆวานร คงจะเป็นตะปูของมงคลที่ได้จากครูบาอาจารย์ที่นับถือให้มาฝังไว้ที่เรือน บริบทพวกนี้ในการอนุรักษ์เราต้องคาดการณ์ไว้ก่อน และกำหนดให้อยู่ในขั้นตอนการบูรณะ และขุดพิสูจน์ทราบ เราก็จะเจอหลักฐานพวกนี้ ก็เขียนเป็นผังที่ทำการรังวัดภาคสนาม พอรังวัดภาคสนามเสร็จก็ต้องมาเขียนแบบด้วยเครื่องมือสมัยใหม่ และกลับไปรังวัดอีกรอบหนึ่ง เพราะว่าให้เกิดความคลาดเคลื่อนน้อยที่สุด นี่ก็เป็นขั้นตอนการทำงานกว่าที่เราจะออกแบบการบูรณะเรือนหลังหนึ่งได้

ผังของสภาพไม้พื้นกระดานที่อยู่บนเรือน อันไหนที่มีสภาพเสื่อมสภาพเกิน 40 % เราก็จะแรเงาสีดำเข้มไว้ เพราะว่ามันอาจจะต้องถูกเปลี่ยนไป คือการเปลี่ยนไม่ใช่การสั่งเปลี่ยนทั้งผืนเลยไม่ใช่ เพราะว่าไม้ทุกแผ่นมันมีบริบททางประวัติศาสตร์ของมันอยู่ ต้องรักษาไว้ให้ได้มากที่สุด

ขั้นตอนการทำงาน อย่างเรือนหลังนี้ประตูหน้าต่างนี่ก็คือถ้าดูบริบททางประวัติศาสตร์ในช่วงเวลานั้น คนล้านนา คนเมืองยังทำประตู หน้าต่างแบบนี้ไม่ได้ ประตู หน้าต่างแบบนี้ทำโดยช่างคนจีนที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำปิง แล้วก็ทำเยอะๆ อยู่ตามโรงงานของช่างคนจีน แล้วก็ชาวบ้านก็ไปซื้อมาใช้ อันนี้ถูกนำมาจากระแหงคือขนมาทั้งหมดเลย เพราะท่านเป็นคนมีฐานะ ก็ขนใส่เรือขึ้นมาประกอบ นึกถึงการสร้างบ้านสมัยปัจจุบัน คนมีฐานะก็สั่งของจากต่างประเทศมา เพราะว่ามันเป็นการบ่งบอกฐานะที่เหนือกว่าคนปกติ ก็เป็นค่านิยมของคนมีฐานะในทุกสมัย ทุกเวลา

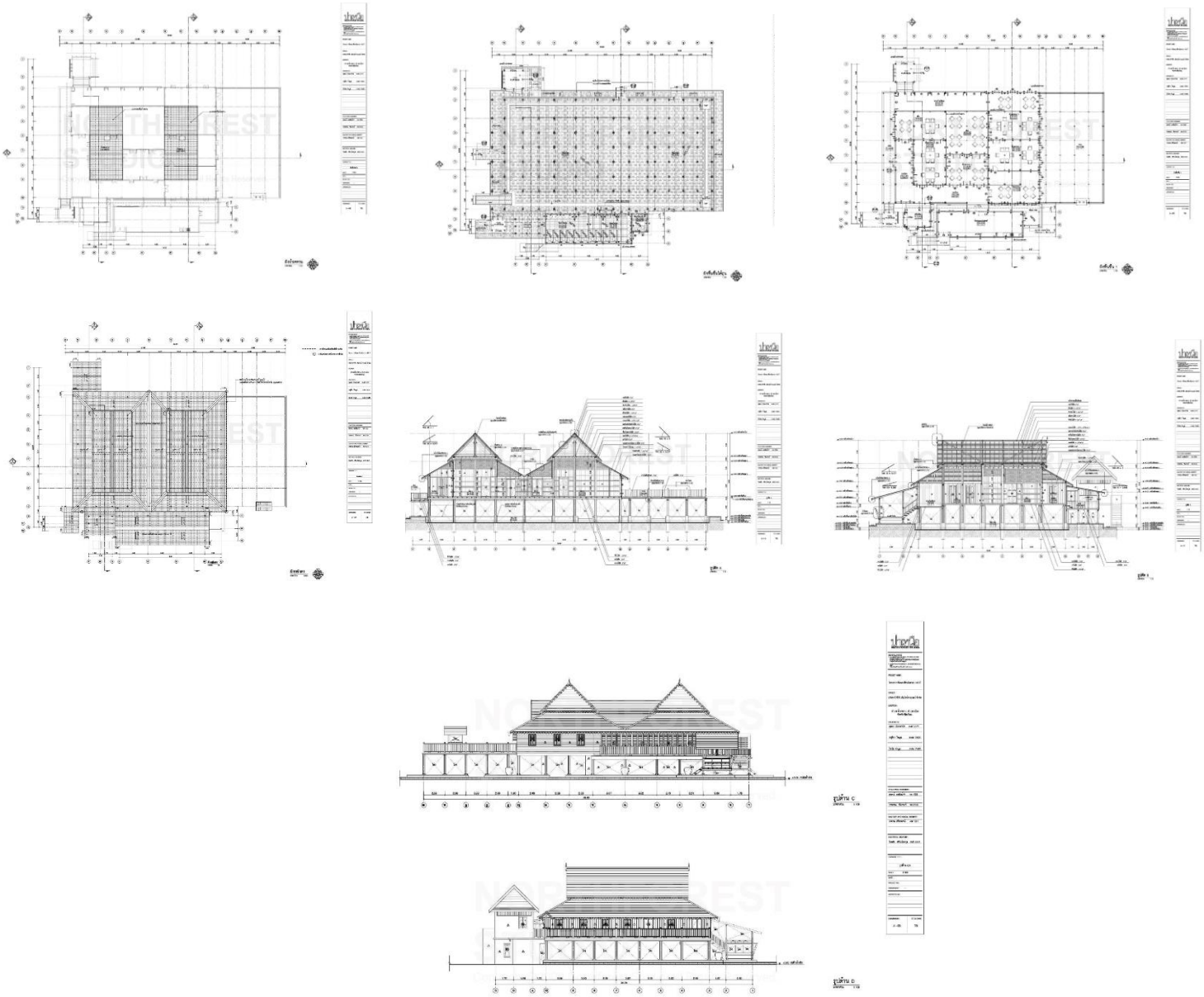

ก็นำมาสู่การเขียนแบบที่ละเอียดขึ้นโดยใช้เครื่องมือสมัยใหม่ก็คือ drawing แบบโปรแกรม autocad ในขั้นตอนการเขียนแบบเราก็พัฒนาไปขั้นตอนการเขียนแบบเพื่อบูรณะ พอเราเขียนแบบเพื่อบูรณะ แบบนี้ก็จะไปส่งให้ช่างก่อสร้างที่จะบูรณะ ต้องดำเนินการตามแบบนี้เท่านั้น เพราะฉะนั้นนี่เป็นการอนุรักษ์เรือนที่ผ่านกระบวนการสมัยปัจจุบันที่มีประสิทธิภาพ เราจะไม่สามารถไปชี้ได้ว่าเอาอย่างนี้มาแล้วมาประกอบแบบนี้ วิธีแบบนี้มีความเสี่ยงที่จะเกิดความพลาดพลั้งที่จะไปทำลายชิ้นส่วนที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ให้เสียหายไประหว่างกระบวนการ เพราะว่าการเขียนจะต้องระบุไปถึงรอยต่อทั้งหลายที่เกิดขึ้นในเรือนจากการที่เราไปสำรวจสภาพเรือน แล้วก็ไปขยายผลให้มันเกิดขึ้นส่วนที่มันเสียหายไป ฉะนั้นรอยต่อแต่ละรอยต่อมันแสดงถึงเทคนิค วิทยาการช่างไม้ของช่วงเวลานั้น

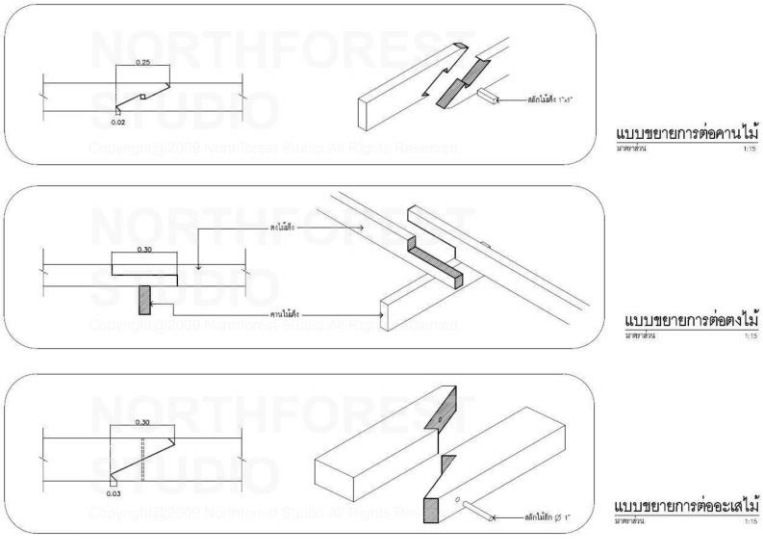

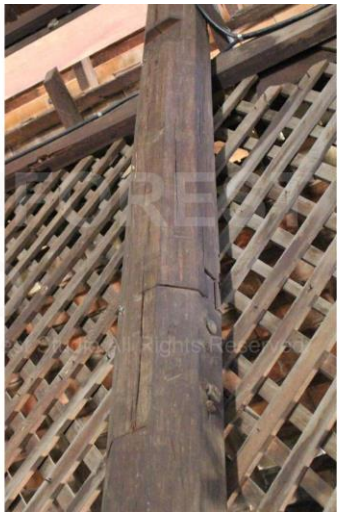

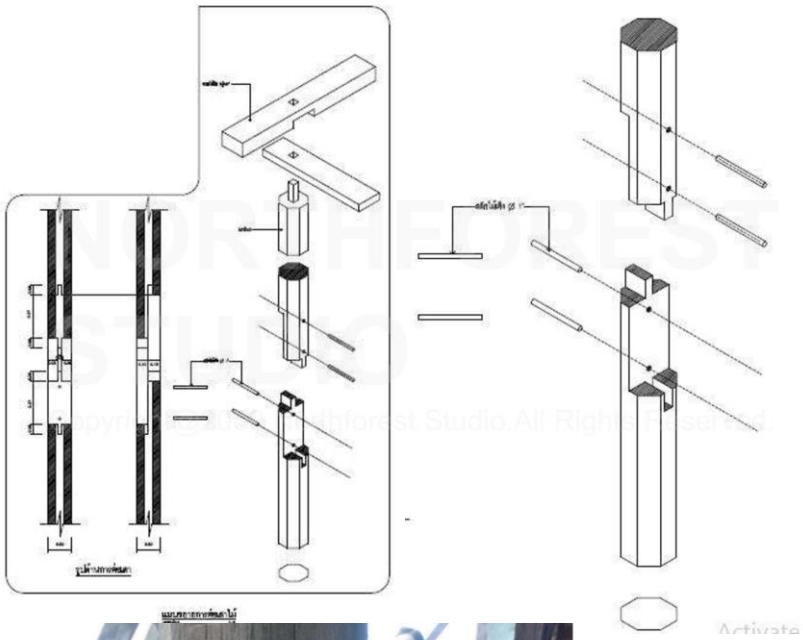

รอยต่อแบบนี้ช่างล้านนาที่ทำเรือนกาแลล้านนาจะไม่ทำแบบนี้ เพราะรอยต่อแบบนี้ใช้เลื่อย ถ้าคนล้านนาจะใช้ขวานทำ เราก็เข้าใจประวัติศาสตร์เรือนหลังนี้มากขึ้น องคาพยพที่ประกอบในการสร้างเรือนหลังนี้ขึ้นมา ทั้งหมดต้องถูกนำมาเขียนและก็บันทึกไว้ ในการเขียนบันทึกได้ประโยชน์ในการเขียนแบบเพื่อบูรณะเรือนหลังนั้น อีกทางหนึ่งก็เป็นการบันทึกข้อมูลของสภาพเรือนหลังนั้นเอาไว้ด้วย เพราะว่าเผื่อที่มีบางจุดผันแปรไปเพื่อตอบรับการใช้สอยในปัจจุบัน บันทึกพวกนี้ก็จะสามารถอธิบายให้คนรุ่นหลังได้ว่าเกิดอะไรขึ้นในช่วงเวลาที่เราทำการอนุรักษ์ สามารถสืบไปถึงต้นตอ กำเนิดของเรือนหลังนี้เมื่อแรกสร้างได้ ในการอนุรักษ์ฐานรากใต้ดินเลี่ยงไม่พ้นต้องทำขึ้นมาใหม่ ก็ทำด้วยคอนกรีตแล้วมันจะถูกกลบไปไม่เห็น แต่ฐานรากอันนี้จะทำให้เรือนสามารถดำรงอยู่ได้มากกว่าช่วงเวลาของเรา มากกว่ารุ่นลูกรุ่นหลาน ก็เป็นวิธีที่ทำให้เรือนหลังนี้ปลอดภัย ไม่ทรุด ไม่โย้ ไม่เสียหายง่ายจากความผันแปรของสภาพภูมิอากาศหรือการใช้สอยที่รุนแรง

จากภาพคือการถากเสาแบบแปดเหลี่ยม เสาบ้านคนมีฐานะต้องเป็นแปดเหลี่ยมต้องถาก คนล้านนาจะใช้ขวานหงอน แต่ว่าคนที่ทำขวานหงอนได้ไม่มีแล้ว จากภาพช่างก่อสร้างเป็นคนกำแพงเพชรเขาใช้ขวานโยนซึ่งเป็นอีกลักษณะหนึ่ง ซึ่งทำให้เกิดร่องรอยที่ใกล้เคียง จึงระบุไว้ว่าให้ใช้ขวานโยนถากเอาให้เหมือนเดิม คือไม่ใช่ให้เอากบไฟฟ้ามาไสจนกลายเป็นรูปแปดเหลี่ยม ไม่ใช่บริบทความแท้ของเรือน หรือการถากด้วยขวานเชียงใหม่ ด้วยพร้า ให้เกิดร่องรอยแบบเดิมที่เรือนมันเคยเป็นก็จะถูกกำหนดไว้ในกระบวนการอนุรักษ์เรือน

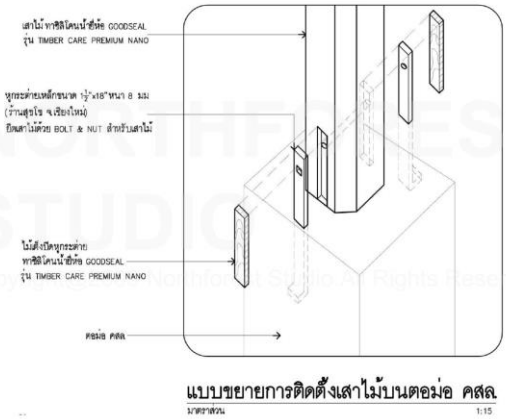

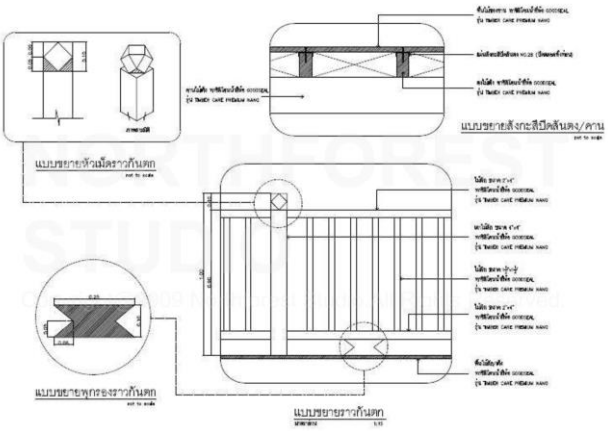

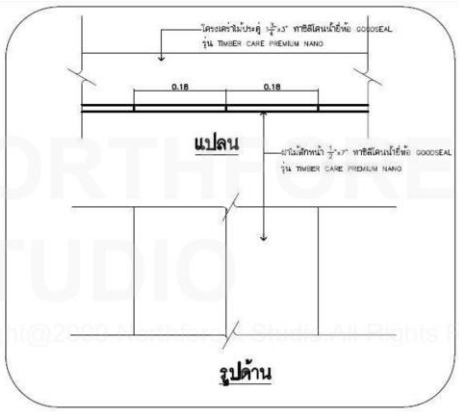

แบบขยายผนัง 2
มาตราส่วน 1:10

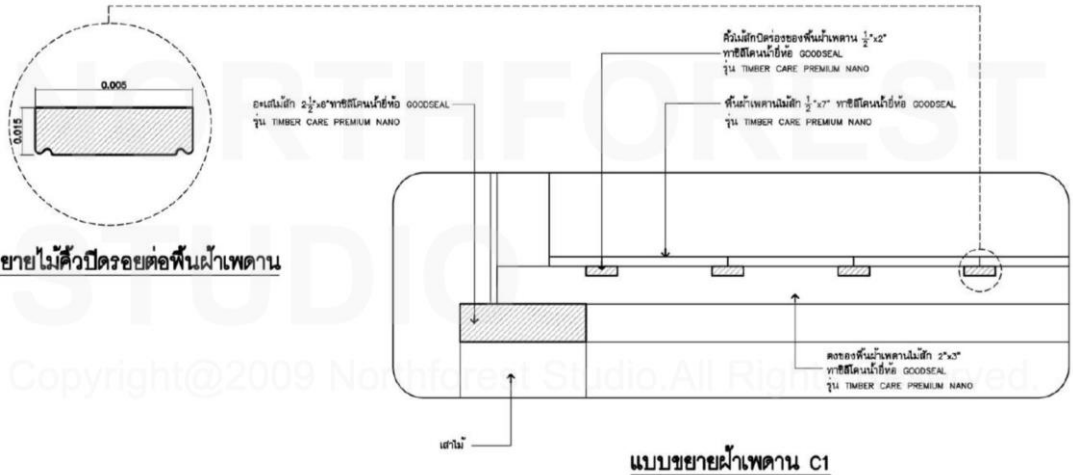

แบบขยายไม้คิ้วปิดรอยต่อพื้นฝ้าเพดาน

แบบขยายฝ้าเพดาน C1
มาตราส่วน 1:10

อันนี้ก็เป็นรายละเอียดในการประกอบผนัง คือในอดีตเราไม่มีปืนลมที่ใช้ยิงตะปู ถ้ามีตะปูต้องใช้ค้อนตอก เรือนไม้ที่ใช้ค้อนตอกตะปู เป็นบริบทของเขา ณ ช่วงเวลานั้น จึงระบุว่าไม่ให้ใช้ตะปูปืนลม เพราะวันหลังลูกหลานมาดูจะทำให้ความเข้าใจคลาดเคลื่อนไป

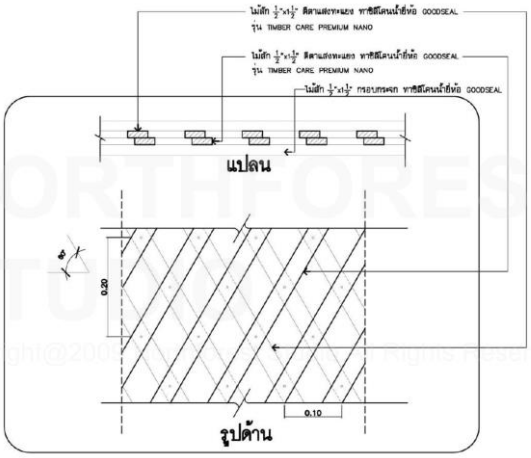

แบบขยายช่องระบายอากาศ
มาตราส่วน 1:10

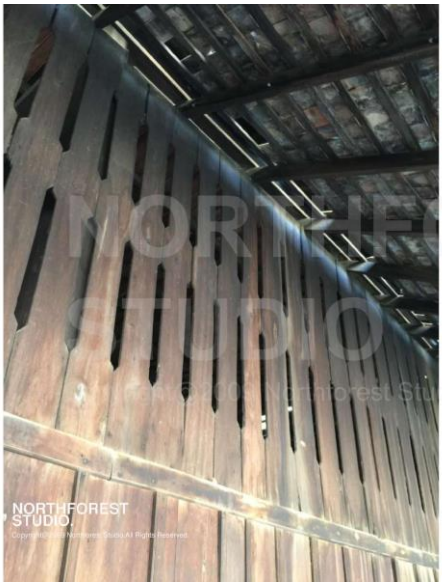

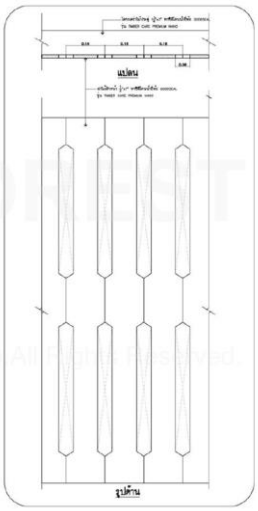

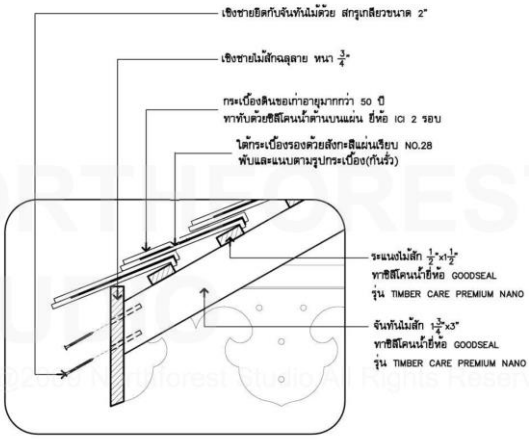

แบบขยายกระติดตั้งแป้นน้ำย้อย(เชิงชาย A)
มาตราส่วน 1:10

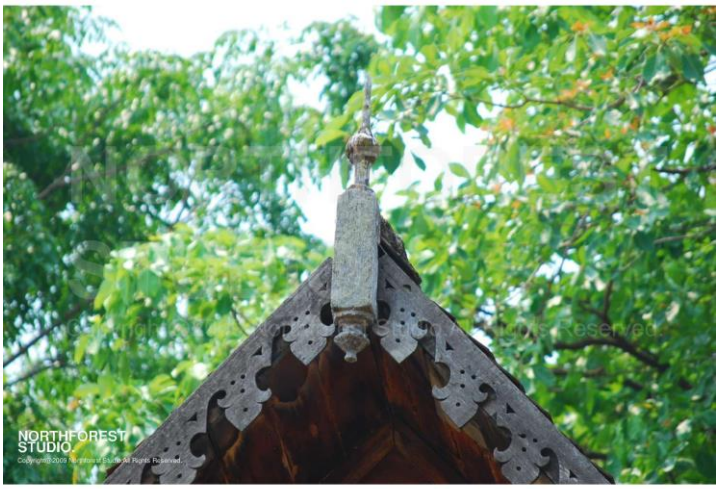

NORTHFOREST
STUDIO.
Copyright@2009 Northforest Studio.All Rights Reserved.

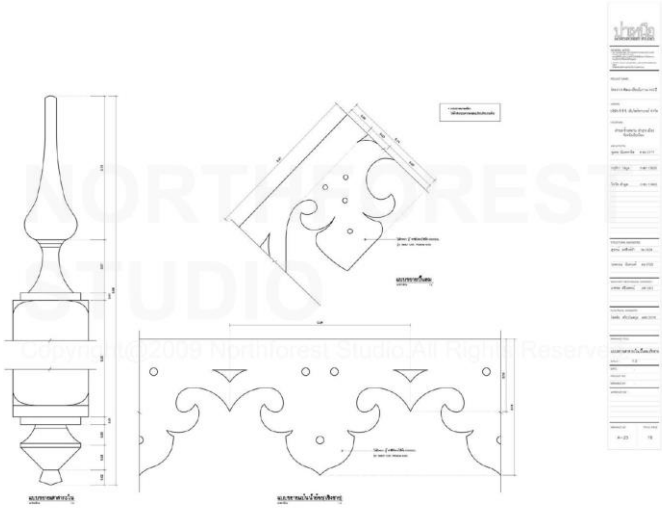

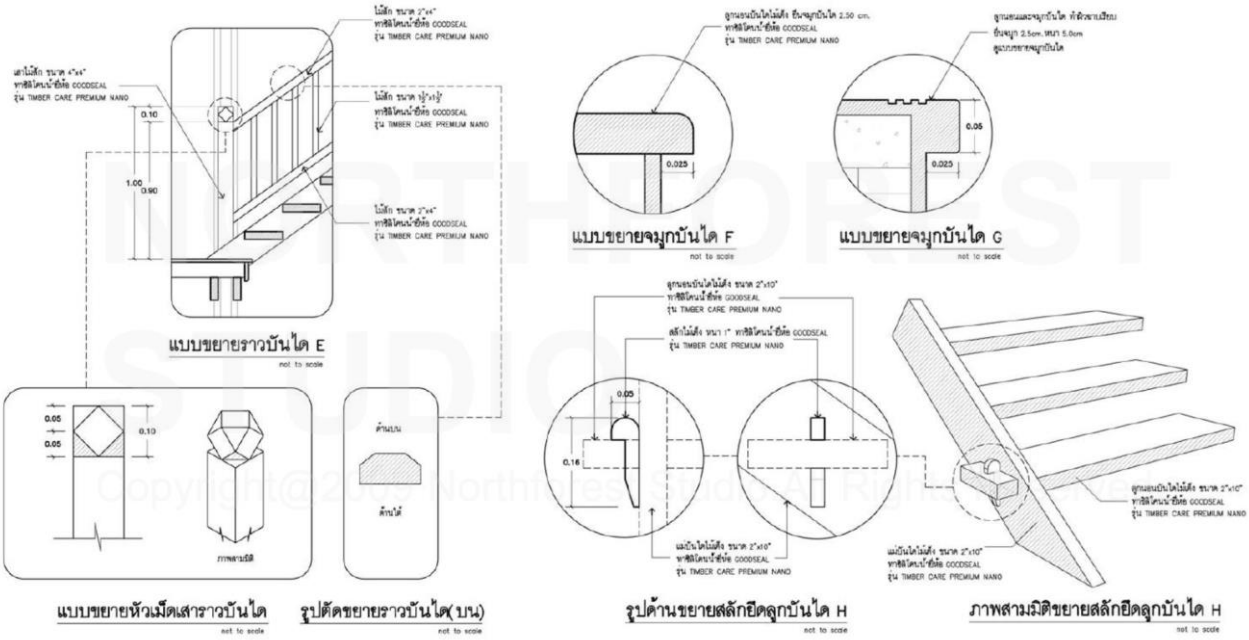
แบบขยายราวบันได E
not to scale
แบบขยายจมูกบันได F
not to scale
แบบขยายจมูกบันได G
not to scale
แบบขยายหัวเม็ดเสาราวบันได
not to scale
รูปตัดขยายราวบันได(บน)
not to scale
รูปด้านขยายสลักยึดลูกบันได H
not to scale
ภาพสามมิติขยายสลักยึดลูกบันได H
not to scale

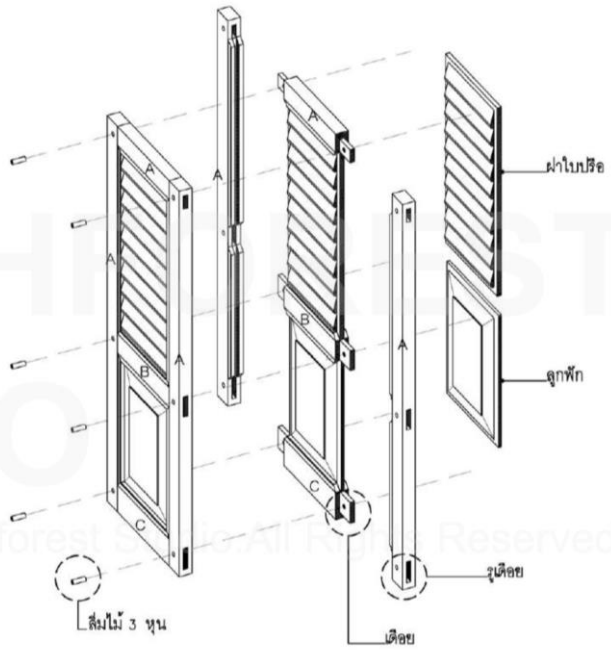

ภาพสามมิติแสดงการประกอบบานหน้าต่าง W1

ชิ้นส่วนต่างๆ ก็จะถูกบันทึกไว้ทั้งหมด ก่อนที่เราจะทำการบูรณะ แทบจะไม่มีชิ้นส่วนใดที่ไม่ถูกบันทึกเอาไว้เลย ประตู หน้าต่าง ก็ต้องถอดออกมาในการบันทึก ถอดเป็นชิ้นๆ เลย ว่าหน้าต่างฝาใบปรือแบบนี้องค์ประกอบเป็นอย่างไร เดือยเป็นอย่างไร เดือยในการยึดประกอบความเป็นบานเป็นอย่างไร ถ้าจะต้องประกอบใหม่ การที่เราสำรวจ และเขียนแบบเอาไว้ทำให้การประกอบใหม่มีความใกล้เคียงของเดิมมากที่สุด

อันนี้ก็เป็นขั้นตอนการบูรณะเรือนทั้งหมด ที่กระผมได้เล่าไปตอนต้นชั่วโมง เสาขวัญพอขุดไปสุดท้ายเจอตะปูสังฆวานรอยู่ที่ก้นเสาเลยถึงสองตัว ส่วนเสานางก็จะเจอปิ่นปักผมแบบโบราณที่ก้นเสา ก็ถูกเก็บรักษาไว้หลังจากที่เราบูรณะเสร็จแล้ว

ชิ้นส่วนกระเบื้องก็เอามาล้างทำความสะอาด ทาด้วยน้ำยารักษาความชื้นเข้าไปก่อนมุงกลับเข้าไปใหม่เพราะมันเป็นการแสดงถึงความแท้ของการบูรณะ

เรือนโบราณมันถูกออกแบบมาให้เป็นที่พักอาศัย บ่อยครั้งที่มันต้องถูกตอบสนองกับการใช้ชีวิตสมัยใหม่ มันจะต้องมีกฎหมายในการรับรองอาคารอยู่ อย่างการทำเป็นร้านอาหาร เรือนจะต้องรับรองน้ำหนักเพิ่มจากน้ำหนักเดิมถึงสี่เท่าตัว เพราะฉะนั้นโครงสร้างไม้เดิม มันไม่สามารถตอบสนองการรับน้ำหนักตามกฎหมายได้

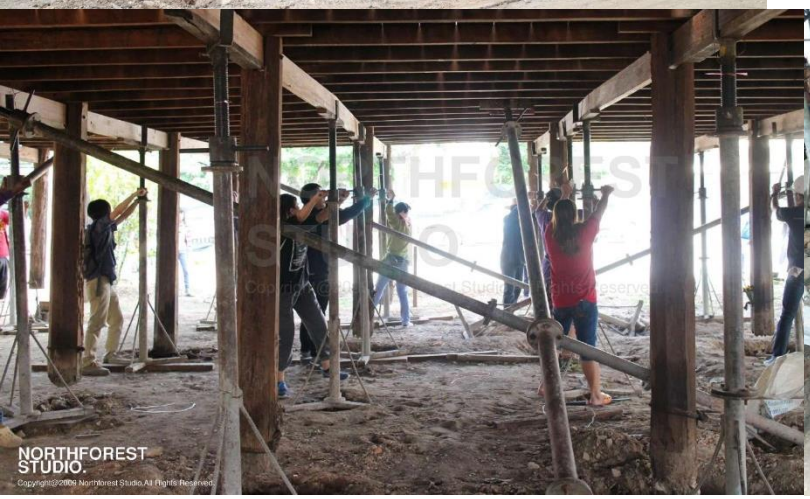

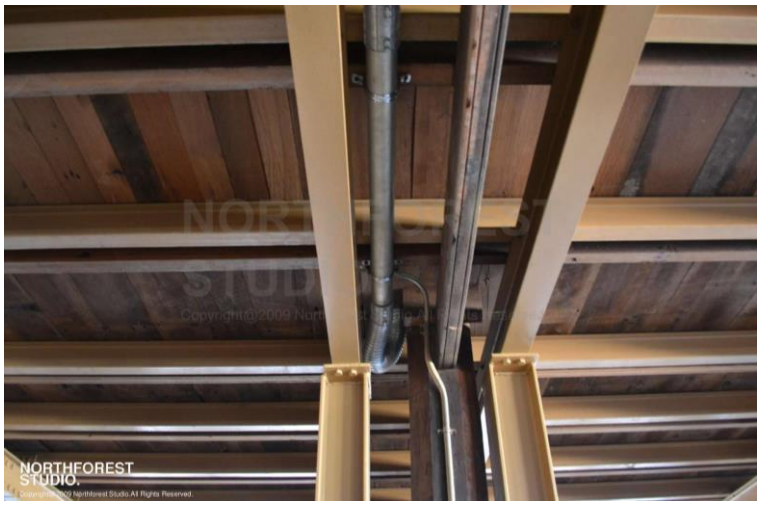

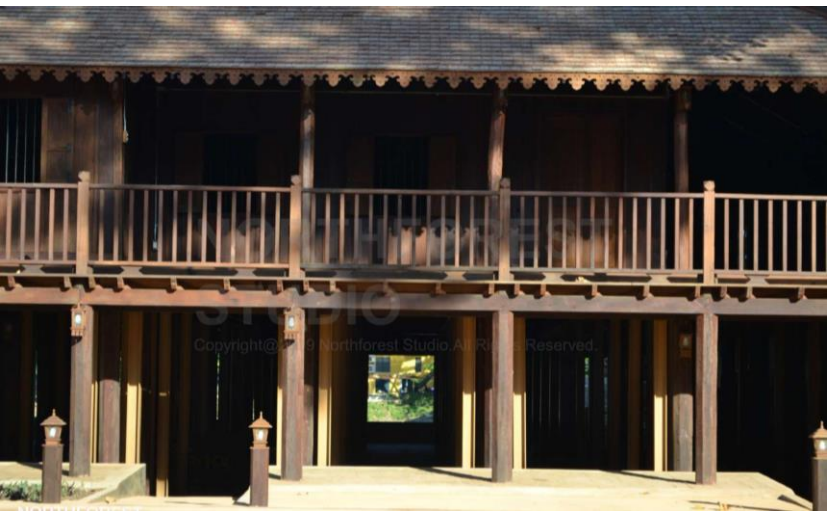

กระผมจึงต้องออกแบบโครงสร้างไปช่วยในการรับน้ำหนักดังกล่าว แต่ว่าให้เห็นแตกต่างกันเลยว่าอันนี้คือเรือน อันนี้คือโครงสร้างเหล็กที่มาช่วยเสริมการรับน้ำหนักตามที่ข้อกฎหมายกำหนด แล้วให้ประกอบอยู่ด้วยกันอย่างที่มันควรจะเป็นมากที่สุดตามสถานการณ์

ดำเนินการตามขั้นตอนเสร็จก็คือฮาร์ดแวร์ที่เสียหายไป อุปกรณ์ประกอบอาคารที่เป็นโลหะหาซื้อไม่ได้แล้ว เพราะมันร้อยกว่าปีไม่มีใครทำ เราก็ต้องทำขึ้นใหม่โดยช่างเหล็กโดยใช้แบบเดิม แล้วก็มาใช้กระบวนการรมดำแบบเดิม รูปซ้ายมือก็คือของเก่า ขวามือก็คือของใหม่ที่เราทำขึ้นมา พยายามให้มันใกล้เคียงที่สุดเท่าที่มันเป็นไปได้ เราจะเจอบ่อยๆ ในการบูรณะเรือนโบราณดูบานพับ ดูอุปกรณ์ประกอบ ส่วนใหญ่เขาจะซื้อของใหม่มาทั้งนั้นเลย ซึ่งน่าเสียดายที่อุตส่าห์บูรณะขนาดนั้นแล้วแต่อุปกรณ์ประกอบมันไปไม่ถึง

ภาพกรณีศึกษาเรือนริมแม่น้ำปิง

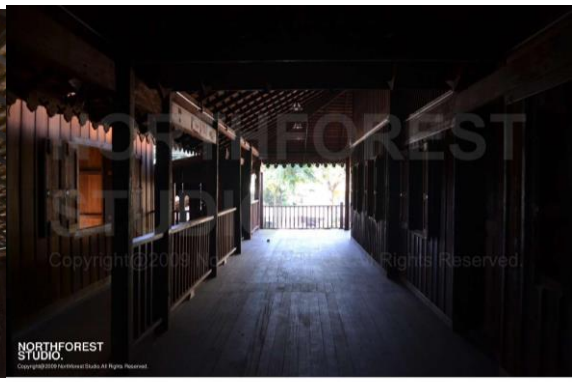

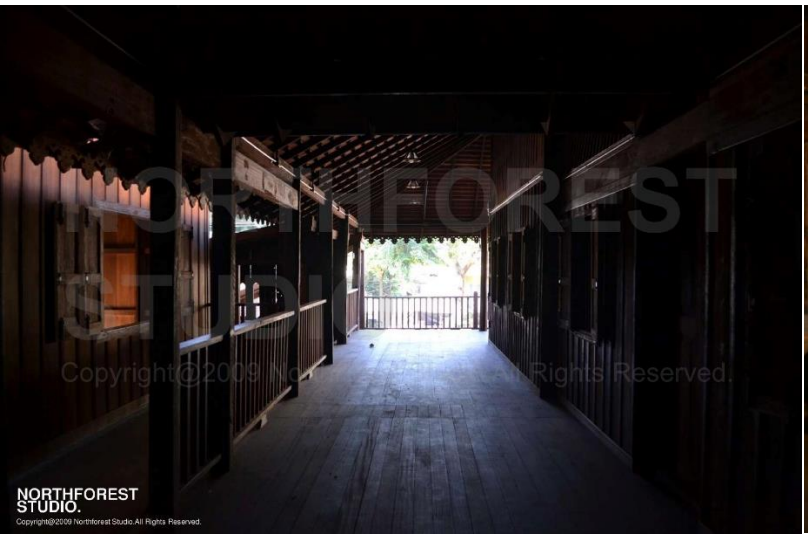
NORTHFOREST
STUDIO.

NORTHFOREST
STUDIO.

NORTHFOREST
STUDIO.

ที่กระผมบอกก็คือมันต้องสอบให้ได้ว่าเครื่องมือนี้เป็นเครื่องมืออะไร แต่เครื่องมือนี้เป็นเครื่องมือของคนล้านนา เป็นพร้าของคนล้านนาในภูมิภาคต่างๆ คือพร้าหัวตัด หรือขวานสะบ้า ก็คือขวานแบบเชียงใหม่ แต่พวกนี้ไปทำมาใหม่โดยช่างเหล็ก แล้วก็ใช้วิธีชุบแข็งแบบโบราณ แล้วก็เอามาใช้ในการสร้างเรือนด้วย เพราะฉะนั้นมันมีบริบทหลายอย่างที่มันประกอบส่วนกัน ในการสร้างเรือนก็ต้องมีการค้นคว้าที่ดี และละเอียด มันก็จะทำให้เราทำงานอนุรักษ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและตรงของเดิมมากที่สุด

ขวานหงอน

สำนักงานใหญ่ของบริษัทบอเนียวในเชียงใหม่

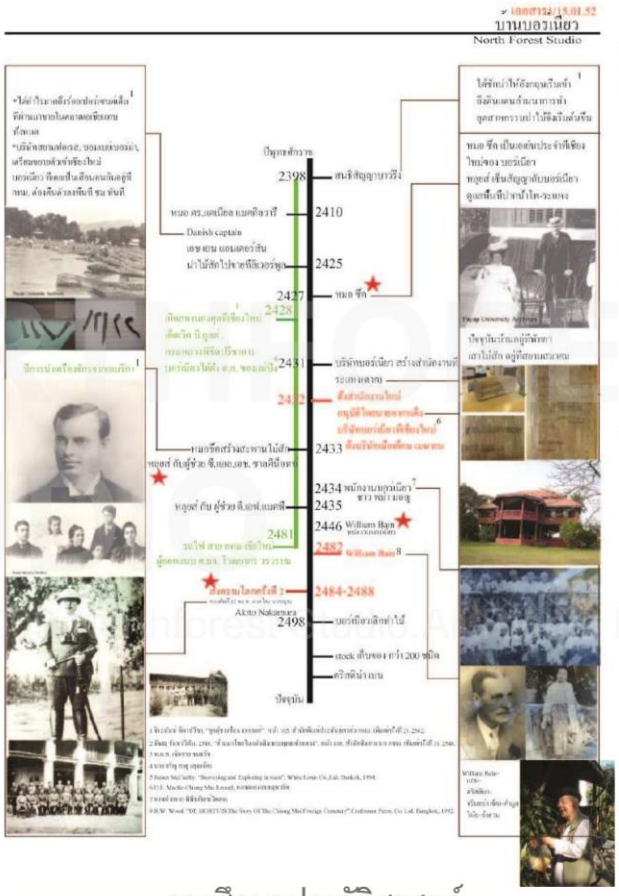

การศึกษาประวัติศาสตร์

ทำการไปศึกษาประวัติศาสตร์ก่อนว่าใครเป็นคนสร้าง ใช้ช่างที่ไหน แล้วช่วงเวลาที่ร้อยกว่าปีเกิดอะไรขึ้นกับเรือนหลังนี้บ้าง

นายแพทย์มารีออน อัลฟองโซ ชี้ค (Marion Alphonso Cheek)

หลุหลุยส์ ที. ลีโอโนเวนส์

เรือนต้นแบบที่อยู่ที่จังหวัดตาก โดยเงื่อนไขการติดตามประวัติศาสตร์จำเป็นมากในการออกแบบการอนุรักษ์เรือนล้านนา

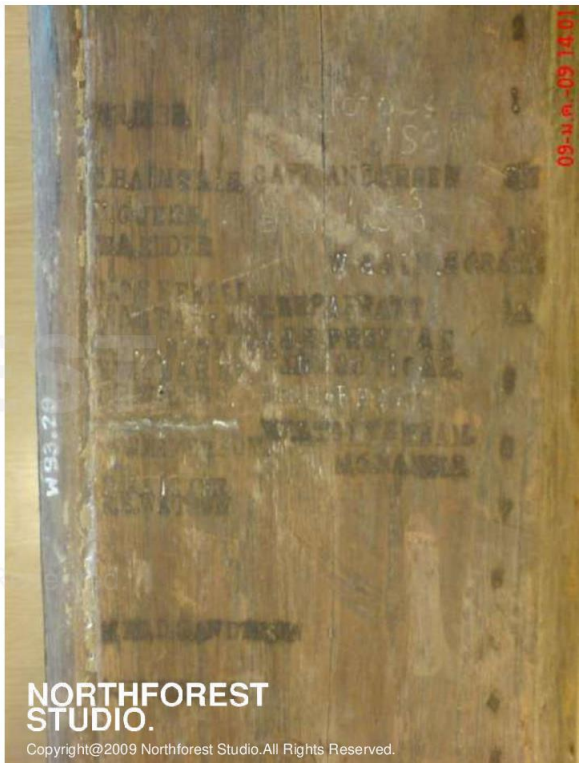

มีเสาต้นหนึ่งถูกตัดไว้ที่สยามสมาคม คือฝรั่งทุกคนที่เข้ามาในล้านนาในอดีตต้องมาเขียนชื่อที่เสาเรือนนี้ ปัจจุบันได้มีการตัดเสานี้ไปเก็บไว้ที่สยามสมาคมเราต้องติดตามไปดู

ตรอก
บอเนียว
NORTHFOREST
STUDIO.
Copyright@2009 Northforest Studio.All Rights Reserved.

NORTHFOREST
STUDIO.

NORTHFOREST
STUDIO.

NORTHFOREST
STUDIO.
2009 3 20

NORTHFOREST
STUDIO.
Copyright@2009 Northforest Studio.All Rights Reserved.

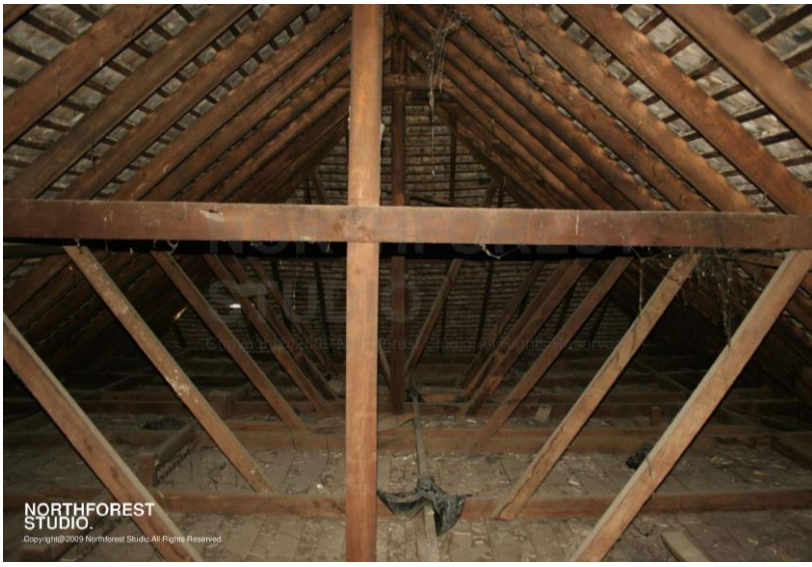
NORTHFOREST
STUDIO.
Copyright@2009 Northforest Studio.All Rights Reserved.

NORTHFOREST
STUDIO.
Copyright@2009 Northforest Studio.All Rights Reserved.

NORTHFOREST
STUDIO.
Copyright@2009 Northforest Studio.All Rights Reserved.

NORTHFOREST
STUDIO.
Copyright@2009 Northforest Studio.All Rights Reserved

NORTHFOREST
STUDIO.

NORTHFOREST
STUDIO.

NORTHFOREST
STUDIO.

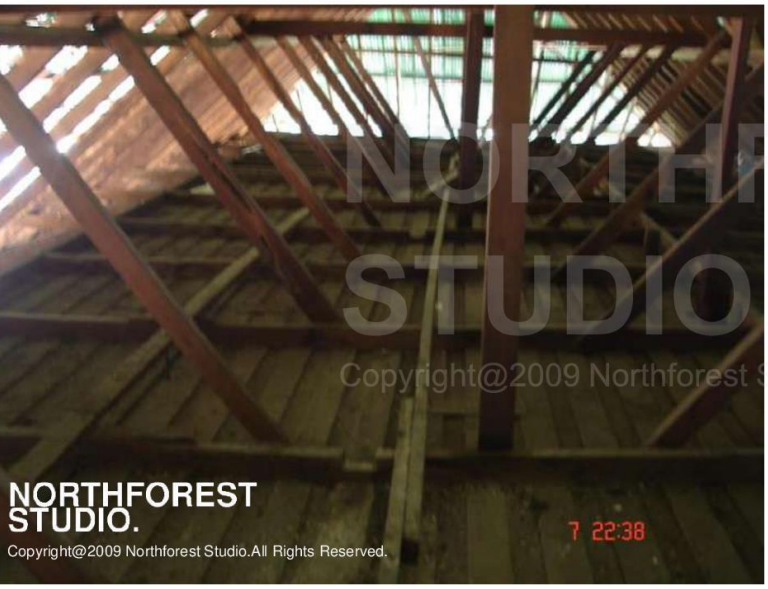
NORTHFOREST
STUDIO.
Copyright@2009 Northforest Studio.All Rights Reserved.
7 22:38

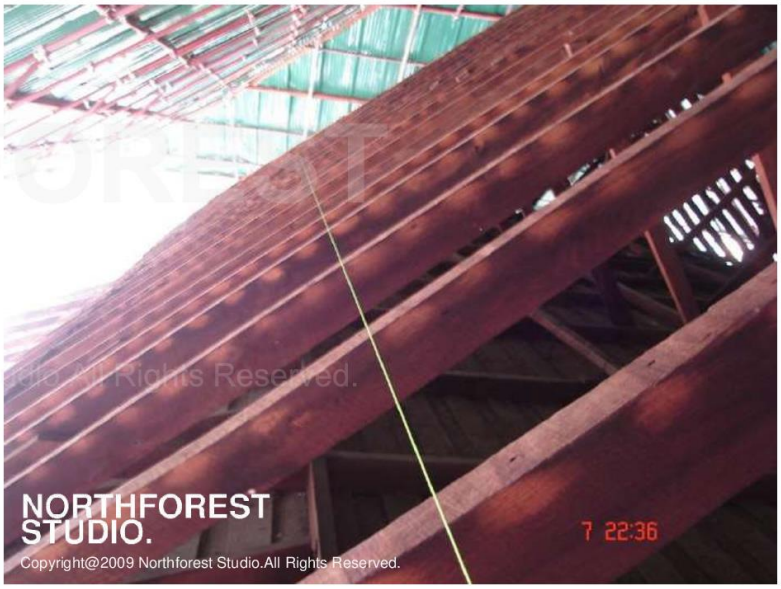
NORTHFOREST
STUDIO.
Copyright@2009 Northforest Studio.All Rights Reserved.
7 22:36

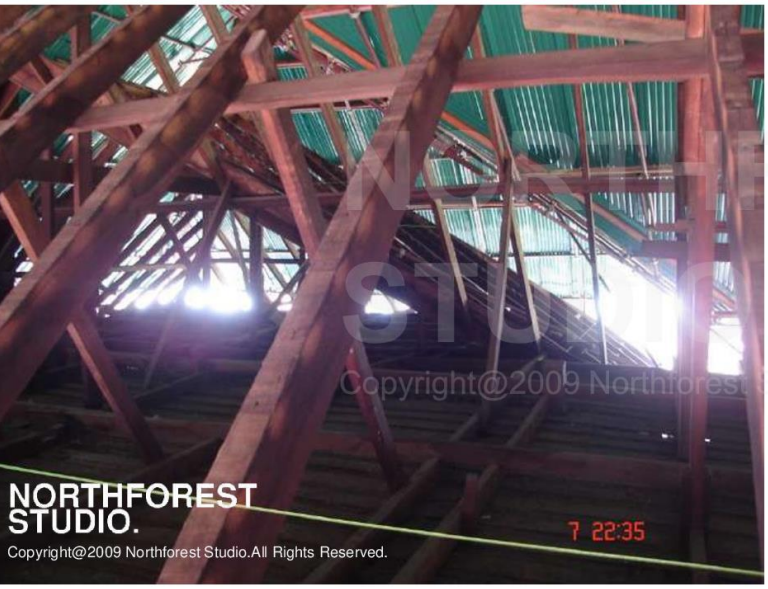
NORTHFOREST
STUDIO.
Copyright@2009 Northforest Studio.All Rights Reserved.
7 22:35

NORTHFOREST
STUDIO.
Copyright@2009 Northforest Studio.All Rights Reserved.

NORTHFOREST STUDIO.

NORTHFOREST STUDIO.

NORTHFOREST STUDIO.

NORTHFOREST STUDIO.
NORTHFOREST STUDIO.

NORTHFOREST STUDIO.

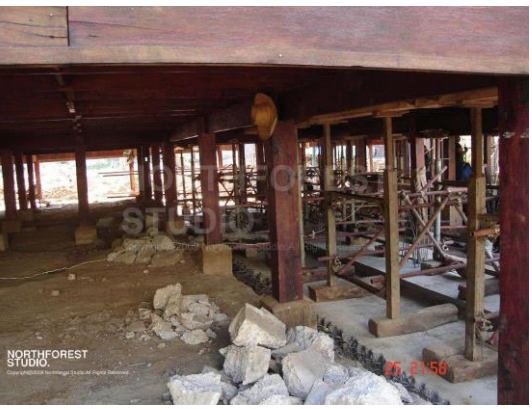
NORTHFOREST STUDIO.

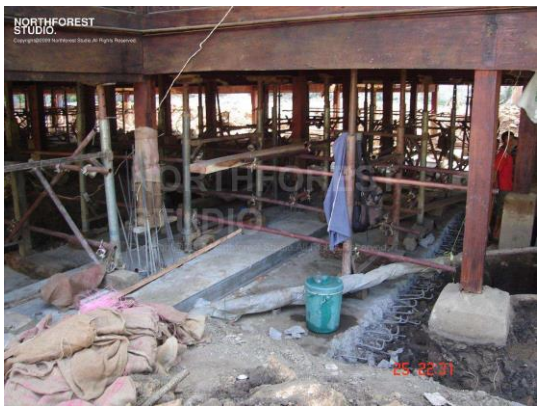
NORTHFOREST STUDIO.

NORTHFOREST
STUDIO.

NORTHFOREST
STUDIO.

NORTHFOREST
STUDIO.

NORTHFOREST
STUDIO.

NORTHFOREST
STUDIO.

NORTHFOREST
STUDIO.

NORTHFOREST
STUDIO.

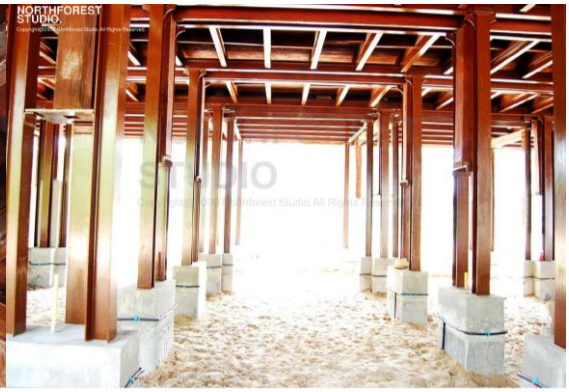
NORTHFOREST
STUDIO.

NORTHFOREST
STUDIO.

NORTHFOREST
STUDIO.

NORTHFOREST
STUDIO.

NORTHFOREST
STUDIO.

NORTHFOREST
STUDIO.

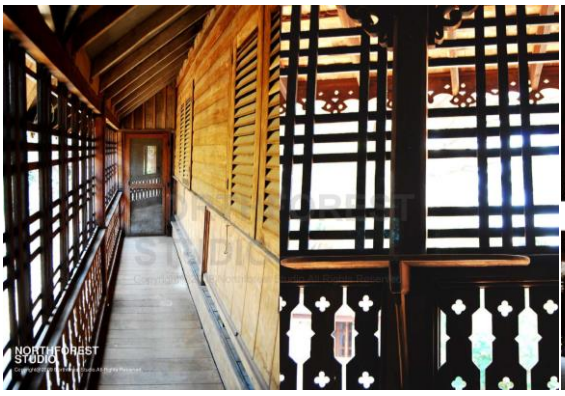
NORTHFOREST
STUDIO.

NORTHFOREST
STUDIO.

NORTHFOREST
STUDIO.

หลังนี้อุ้มทั้งหลัง แล้วเอามาทำโครงสร้างใหม่ เก็บร่องรอยทั้งหมดที่เราพบแล้วก็บันทึกไว้ นอกเหนือจากการอนุรักษ์ กระผมก็มีภารกิจคือการสร้างบ้านเรือนขึ้นมาใหม่ แต่ว่าใช้อุดมการณ์ อุดมคติแบบล้านนาในการสร้างขึ้นมาใหม่ ตอบสนองการมีชีวิตร่วมสมัย กระผมคิดว่าเป็นหนทางหนึ่งที่ทิ้งร่องรอยพวกนี้ไว้กับลูกหลาน

รางวัล สถาปัตยกรรมล้านนาดีเด่น ประจำปี 2552 จากกรรมาธิการสถาปนิกล้านนา สมาคมสถาปนิกสยามในพระราชูปถัมภ์

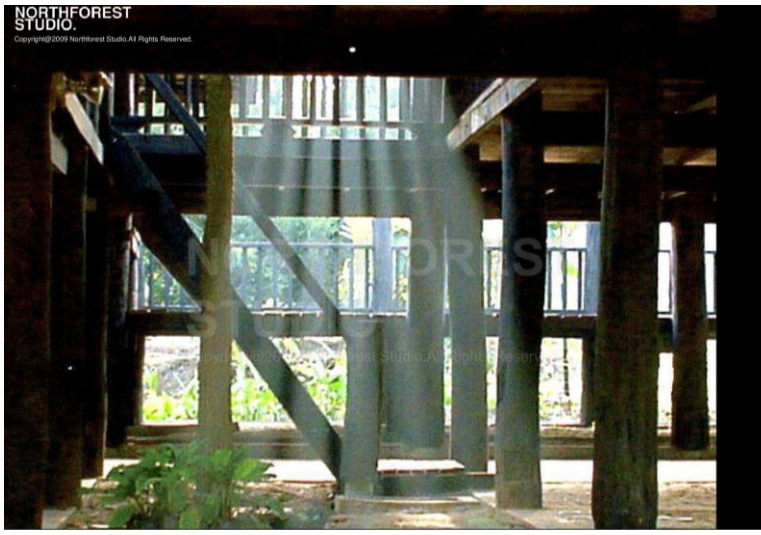

บ้านที่สร้างขึ้นมาใหม่ อยู่ที่จังหวัดลำพูน (บ้านแม่น้ำ)

หลังนี้อยู่ที่แม่แตง (เฮือนบัว) เป็นโครงสร้างที่สร้างขึ้นมาใหม่ แต่ใช้ความเข้าใจในการสร้างเรือนท้องถิ่นในภูมิภาค

ภาพนี้เป็นกรณีที่ไปช่วยนักศึกษาเข้าไปบูรณะบ้านคุณยายแสงดา ที่จังหวัดพะเยา อำเภอเชียงคำ

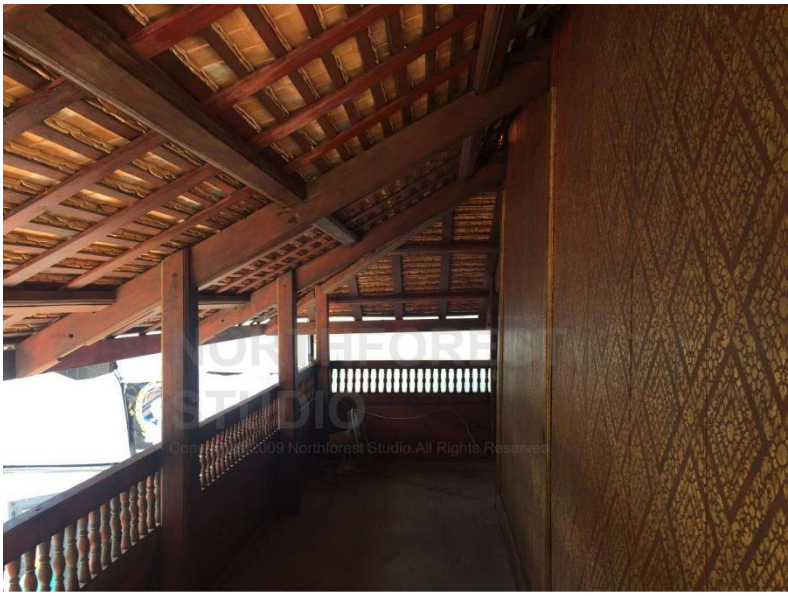

ให้คำปรึกษากับชุมชนในการบูรณะหอไตรที่วัดเกตุการาม

การบูรณะอุโบสถที่วัดศรีดอนชัย คือเดิมทีที่เราไปเจอมันเป็นสัดส่วนของภาคกลางก็เลยไปแก้สัดส่วนให้ใหม่ให้เป็นแบบล้านนาที่เหมาะสมกับบริบท

การเสวนาในหัวข้อ "เรือนโบราณล้านนากับการอนุรักษ์"

รศ.ดร.รวิวรรณ โอฬารรัตน์มณี

ก่อนอื่นดิฉันอยากจะขมวดประเด็นว่า ท่านวิทยากรทั้งสามท่านมีบทบาทหน้าที่อะไร อย่างไรบ้าง แล้วถึงจะค่อยคุยกัน ในส่วนของอาจารย์สืบพงศ์ จริงๆ ดิฉันเชื่อว่านักศึกษาสถาปัตย์พื้นถิ่นอ่านงานอาจารย์ทุกคน ดิฉันเองก็อ่าน เพราะเวลาเราเสิร์จไปจะเจอ คำคีย์เวิร์ดจะเจอของอาจารย์ก่อนจริงๆ แต่ว่าประเด็นอย่างหนึ่งก็คืออาจารย์ทำเยอะมาก แต่ข้อมูลไม่ได้ขึ้นมาให้เราเสิร์จได้ทั้งหมด ยกตัวอย่างเช่น virtual museum ที่อาจารย์ทำ ปรากฏว่านักศึกษาและคนทั่วไปก็ยังเข้าไม่ถึง เพราะฉะนั้นอันนี้ก็เป็นประเด็นน่าสนใจประเด็นหนึ่งที่เราจะคุยกันต่อไป คืออาจารย์ก็เป็นต้นแบบ เป็นตัวอย่างที่ดี ของนักวิชาการที่เก็บข้อมูลแล้ว ทำให้ย่อยง่าย เข้าถึงได้ ไม่ต้องเข้ามาถึงตัวอาจารย์ก็เก็บรวบรวมข้อมูลความรู้ได้ อันนี้คิดว่าเป็นคนหนึ่งที่ทำเรื่องนี้ได้อย่างชัดเจนที่สุด

ในส่วนของอาจารย์เชาวลิต ด้านล้านนานี่ก็ต้องยกให้อาจารย์ ในด้านการเก็บข้อมูล คืออาจารย์จะเก็บทุกที่ คือเรือนเกือบทุกหลังที่ว่าเก่า อาจารย์เชาวลิตก็ผ่านหมดแล้ว แต่ว่าปัญหาอย่างหนึ่งที่อาจารย์เชาวลิตพูดถึงก็คือเรื่องของเวลา แล้วก็คุณภาพของการที่จะเก็บข้อมูลปลีกย่อยชนิดที่นำมาใช้งานได้เลย บ่อยครั้งไม่ทันการกับความเปลี่ยนแปลง โดยส่วนตัวเราสอนด้วยกัน เราออกภาคสนามด้วยกัน คือการกลับไปแต่ละครั้งไม่เหมือนเดิม อาจารย์ก็

ให้แง่คิดที่สำคัญว่า ช่วงเวลาแห่งการเปลี่ยนผ่าน แล้วก็บทบาทของรัฐและเอกชนในการอนุรักษ์ ไม่ว่าจะในเรื่องของงบประมาณ นโยบาย ทัศนคติ วิธีการ หรือว่าการตระหนักรู้ มันก็จะไม่ค่อยทันเวลากับการเปลี่ยนแปลง

ส่วนของด้านอาจารย์จุลพร ก็ทำทางด้านมนุษยวิทยาสถาปัตยกรรมค่อนข้างมาก เพราะฉะนั้นวิธีการเก็บข้อมูลของอาจารย์ตลอดจนการทำงานก็คือเป็นตัวจริงที่ทำงานอนุรักษ์จริงๆ แต่ว่าในความที่เป็นออฟฟิศสถาปนิกด้วย ในงานอนุรักษ์ของอาจารย์ก็จะมีขอบเขตตั้งแต่การอนุรักษ์ให้เหมือนเดิม ไปจนถึงการอนุรักษ์เพื่อการใช้สอยใหม่ แล้วก็การสร้างใหม่โดยใช้อุดมคติเดิม ซึ่งคิดว่าเหล่านี้เป็นสิ่งที่อาจารย์ทำได้อย่างชัดเจนมากเลย วันนี้เราก็มีโอกาสอันดีที่ได้รับความรู้ในมิติที่แตกต่าง

คำถาม ในมุมมองของอาจารย์ทั้งสามท่าน การอนุรักษ์เรือนโบราณ แล้วก็วิธีการที่สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ทำอยู่ซึ่งอาจจะเรียกว่าพิพิธภัณฑ์มีชีวิตก็ได้ หรือ living museum หรือ traditional house museum อาจารย์มีข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ หรือแม้แต่ภาพสะท้อน สมมุติว่าอาจารย์ได้ไปที่ไหนมา อย่างเช่น สวีเดน นอร์เวย์ เวียดนาม หรือว่า มาเลเซีย แล้วอาจารย์อยากจะให้ข้อชี้แนะแก่สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เพราะเรายังเหลืออีก 7 หลังที่จะต้องบูรณะต่อไปในระยะเวลาเกือบปีกว่านี้

ผศ.สืบพงศ์ จรรย์สืบศรี

กระผมเคยเสนอบทความหนึ่งเมื่อนานมาแล้วบอกว่า “เฮือนบ่าเก่าที่ยังมีลมหายใจ”คือในความเห็นของกระผม เห็นว่าเรือนที่ยังมีวิถีชีวิตอยู่บนเรือน แล้วมีวิถีชีวิตใกล้เคียงกับเมื่อมันถูกสร้างขึ้นตั้งแต่ทีแรก อันนี้เป็นสิ่งที่ดีที่สุดในการอนุรักษ์ เพราะว่าอนุรักษ์วิถีชีวิตกับตัวเรือนควบคู่กันไป แต่ว่าเราไม่สามารถจะทำแบบนั้นได้ เพราะว่าวิถีชีวิตมันเปลี่ยนไป นอกจากคนชนบทไกลๆ ที่เขายังมีวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมนั้นอยู่มันก็ยังพอหาเจอ

คราวนี้ วิธีที่จะยังพอรักษาเรือนเอาไว้ได้ในเมื่อมันไม่มีชีวิตอยู่บนเรือนแล้ว เท่าที่กระผมนึกออกก็จะมีเพียงวิธีเดียว ก็คือวิธีที่สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ใช้อยู่ก็คือการนำมันมาไว้ในที่ที่ปลอดภัย แล้วก็ดูแลมัน อย่างน้อยแม้ว่ามันจะไม่เห็นชีวิตที่อยู่บนเรือนแล้ว แต่ว่ามันก็ยังมีกายภาพให้มองเห็นสืบต่อไปอีกนานเท่านาน ความเป็นเรือนเก่าที่ยังมีชีวิตอยู่ดั้งเดิม ในเมืองไทยคงจะหายากไปเรื่อยๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้ามันรวมกลุ่มกันเป็นย่าน เราก็ได้แต่ไปดูในต่างประเทศแล้วทึ่งว่าเขาอยู่กันได้อย่างไร เขารักษามันได้อย่างไร เขามีวิธีไหน ก็เป็นกรณีศึกษาที่กลุ่มของพวกเราพยายามที่จะไปนำรูปแบบของการอนุรักษ์ในประเทศญี่ปุ่นมาทดลองใช้ในบ้านเราว่าจะเป็นไปได้ไหม ว่าทำไมญี่ปุ่นซึ่งเหมือนจะเจริญก้าวหน้าไปแล้ว แต่ในหมู่บ้านหลายหมู่บ้านยังสามารถรักษาไว้ได้จนกระทั่งได้เป็นมรดกโลก เขาทำอย่างไรในการที่จะรักษาวิถีชีวิตของคนควบคู่ไปกับตัวเรือน และก็บรรยากาศโดยรอบในหมู่บ้านได้ เราก็มาทดลองทำกันต่อเนื่องหลายปีแล้วไม่ค่อยประสบความสำเร็จกันสักเท่าไหร่ เพราะว่าปัจจัยหลายๆ อย่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องกฎหมาย เรื่องของนโยบายภาครัฐ

ผศ.ดร.เชาวลิต สัยเจริญ

ถ้าพูดถึงการอนุรักษ์ ถ้ามาถึงระดับที่ทางสำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ทำ มันคงเป็นสเตปที่ทำให้คนย้อนกลับไปจิตวิญญาณเดิมไม่ได้แล้ว เพราะฉะนั้นมันคงต้องรักษาเนื้อแท้เอาไว้ เหมือนกับเอาของมีค่าไปไว้ในพิพิธภัณฑ์ในตู้กระจกเราก็ต้องเก็บอย่างนั้นไว้ก่อน แต่ทีนี้ในส่วนตัวคิดว่าบทบาทของการส่งเสริมคงไม่ใช่เป็นการเก็บวัตถุ บทบาทของสำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ควรเป็นบทบาทในฐานะความรู้ เพราะฉะนั้นการให้ความรู้อาจจะไม่เป็นเพียงการโชว์วัตถุ แต่เป็นการให้ความรู้ซึ่งจะสามารถ integrate แบบบูรณาการไปหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็น virtual museum แบบที่อาจารย์สืบพงศ์ทำนั้นก็ดี ไม่ว่าจะเป็น 3D animation ที่ทางสำนักฯ ก็กำลังริเริ่ม มันก็สามารถทำต่อยอดได้อีก รวมทั้งความรู้ในเชิงที่ทำเป็นสื่อไม่ว่าจะเป็นตัวหนังสือ หรือจากวิดีโอ เป็นคลิป เป็นการเสวนา หรือการให้ความรู้ในหลายรูปแบบ บทบาทของการเป็นสำนักฯ หรือว่าบทบาทของการเป็นพิพิธภัณฑ์เรือนโบราณล้านนาคงไม่ใช่เป็นการเก็บเนื้อแท้มาโชว์ เหมือนการโชว์ของในตู้กระจกอย่างเดียว คิดว่าคงต้องมีการพัฒนารูปแบบของการส่งเสริมที่ไม่ใช่เป็นเพียงการสตาฟของเก่าไว้ดู แต่ว่าของเก่าที่เก็บไว้ดูก็สำคัญ ไม่งั้นแล้วถ้าเราไม่เก็บมันก็จะไม่มีของแท้ไว้ให้ดูเช่นกัน และยิ่งหากมีงบเยอะแล้วเก็บได้เยอะก็ยิ่งดี ถ้าเราสามารถเก็บได้ตั้งแต่เก่าสุดที่เราเจอ สมมุติว่าเราเจอเก่าสุดอายุ 280 ปี และเราเก็บเรื่อยมาจนถึงอายุยี่สิบปีที่แล้วอย่างนี้เป็นต้น แต่ว่าทั้งหมดนั้นก็ขึ้นอยู่กับข้อจำกัดเช่นกัน

อาจารย์จุลพร นันทพานิช

การทำให้มีชีวิตในความหมายของกระผม เมื่อยี่สิบปีที่แล้วกระผมทำบ้านหลังนึงที่เอามาโชว์ในตอนแรกโดยใช้ต้นแบบจากเรือนหม่อนตุด กระผมพบว่าเรือนมีชีวิต เพราะว่ามาอยู่ในบรรยากาศวิเวก ทำเราเกิดจินตภาพว่ายังมีเจ้าของเรือน ณ ช่วงเวลานั้นเดินกันอยู่เต็มไปหมด อันนี้เป็นประสบการณ์ส่วนตัว คือกระผมไม่ได้เรียกร้องว่าพิพิธภัณฑ์มีชีวิตต้องมีจอวิดีโอ แล้วหาความสงบใดไม่ได้เลยแบบที่ทั้งโลกทำกันอยู่ มีชีวิตหรือไม่มีชีวิตอยู่ที่ผู้รับสาส์น คราวนี้สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สิ่งที่จะทำได้ก็คือ มันมีบรรยากาศทางกายภาพที่ดีอยู่แล้ว ถ้าถามความเห็นกระผม คิดว่ามันมีส่วนที่ขาดตัวอย่างเรือนหม่อนตุด ในภูมิประเทศเดิมที่เรือนตั้งอยู่ที่อำเภอดอยสะเก็ดมันเป็นอย่างไร ภูมิทัศน์ตรงนั้นเป็นอย่างไร หม่อนตุดคือใคร สล่าที่สร้างเรือนหม่อนตุดคือใคร ภูมิทัศน์รอบๆ อาณาบริเวณเป็นอย่างไร จะเป็นการทำให้ข้อมูลเหล่านี้เป็นการขับชูเรือนหม่อนตุดให้มีชีวิตขึ้นมา นอกจากนั้นทำให้เกิดบรรยากาศความรู้แบบซึมซับในรายละเอียดด้วย เพราะฉะนั้นกระผมอยากเห็นกระบวนการแบบนี้ และตัวกระผมเองได้อานิสงส์จากเรือนหม่อนตุดมากในการทำบ้านแม่น้ำ ทำให้ผมได้รางวัลจากสมาคมสถาปนิกสยามด้วยในการออกแบบ ถ้าทางสำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ อยากให้กระผมเขียนบริบทของเรือนหม่อนตุดตามบริบทของกระผมได้ก็ยินดี เราจะเห็นเลยว่าเครื่องมือเป็นยังไง สล่าเป็นใคร เขาล้มต้นสักที่ไหน ไม้แงะ ไม้เปามาจากไหน ใน landscape ที่มันอยู่ในถิ่นฐานเดิมของเรือนนี้ แล้วก็มาจัดแสดงในเรือนให้คน

เข้ามาดูด้วยความสงบ อ่านข้อมูลด้วยวิธีที่เป็นร่มเย็น กระผมคิดว่ามันเป็นการขับให้เรือนมีชีวิตขึ้นมาโดยเป็นวิธีของเรา ที่ไม่ต้องไปตามโลกข้างนอกที่เขาใช้เทคโนโลยี เครื่องมือเยอะแยะ ทุกที่ในโลกไม่จำเป็นต้องใช้วิธีที่เหมือนกัน กระผมอยากให้เรือนโบราณมีชีวิตด้วยวิธีของเรา ของเชียงใหม่ล้านนา

รศ.ดร.รวิวรรณ โอฬารรัตน์มณี

เห็นด้วย และชอบคำหลายคำที่อาจารย์ทั้งสามท่านพูด ก็คือว่าอาจารย์สืบพงศ์บอกว่าเอามาไว้ในที่ที่ปลอดภัย จริงๆ ที่มาที่ไปของเรือน เจ้าของเรือนก็บ่อยครั้งที่ไม่รู้จะอนุรักษ์อย่างไร ลูกหลานไม่เอาแล้ว อยากจะยกให้ เพราะฉะนั้นการเกิดขึ้นของพิพิธภัณฑ์หลายแห่งก็เกิดขึ้นมาจากเจตนารมณ์ของบ้านหลังแรกที่เราต้องการจะ safe ไว้ ส่วนของอาจารย์เชาวลิตเนี่ย อาจารย์บอกว่าต้องหาวิธีในการจัดการความรู้ใหม่ อันนี้คิดว่าทางสำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จะต้องให้อาจารย์สืบพงศ์ช่วยในการเป็นที่ปรึกษา เพราะว่าจริงๆ แล้วข้อมูลอันหนึ่งที่น่าสนใจของอาจารย์สืบพงศ์คือเรื่องภูมิศาสตร์วัฒนธรรมของเรือน ว่าอะไรตั้งอยู่ตรงไหน กับประเด็นของอาจารย์จุลพร คืออยากจะต่อเลยว่ามันมีแนวคิดของพิพิธภัณฑ์มีชีวิตอันหนึ่งที่เขาเรียกว่าอัตชีวประวัติทางวัฒนธรรม cultural biography เวลาเราไปเที่ยว เราจะจำไม่ได้ถ้ามันไม่มีดีเทลปลีกย่อย คือถ้าเราไม่รู้จักเจ้าของเราจะจำบรรยากาศอะไรแทบไม่ได้ เราอาจจะจำได้สักพักหนึ่งแล้วเฟสไป แต่ถ้าเราถูกบันทึกว่า พอเราขึ้นไปแล้วเราเห็นชีวิต เราเริ่มมีสตอรี่เชื่อมโยงกับเรือนแต่ละหลัง อันนี้น่าสนใจมาก เพราะฉะนั้นเป็นไปได้ว่าคือสิ่งที่สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ตั้งใจจะทำต่อ เช่นการที่เราไปยืนหน้าเรือนนั้น แล้วเรากดและฟังได้ ส่วนหนึ่งอาจจะเป็น reflection จากลูกหลาน เรื่องราวประวัติศาสตร์ พ่ออุ๊ย แม่อุ๊ย มาจากไหน ตลอดจนลำดับต่อมาอย่างเช่นที่อาจารย์จุลพรไปและได้รับข้อมูลใหม่ๆ อะไรพวกนี้ คิดว่าจำนวนเรือนที่มีอยู่สามารถจัดการตรงนั้นได้ไม่ยากนัก

ข้อมูลคำถามจากผู้เข้าร่วมฟังผ่านเฟซบุ๊กไลฟ์

ขอถามอาจารย์จุลพร อยากถามเรื่องการส่งต่อเทคนิคการเข้าไม้ต่างๆ ให้ช่างที่ทำการบูรณะว่ามีการฝึกอบรม หรือกระบวนการเรียนรู้วิชางานไม้อย่างไรบ้าง เพราะเชื่อว่าบางทีช่างก็ทำงานแบบใหม่กันเยอะซึ่งเลือกใช้วิธีที่เอาง่ายหน่อย แต่ว่าวิธีการของเราอาจจะซับซ้อน หรือว่าเป็นเรื่องเก่าที่เขาต้องรื้อฟื้นใหม่ อาจารย์มีวิธีอย่างไรบ้าง

อาจารย์จุลพร นันทพานิช

หนึ่งวิธีการก็คือเปิดสอนในชั้นเรียน เมื่อสองปีก่อนเคยเปิดสอนที่คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สอนเด็กๆ ใช้เครื่องมือแบบล้านนา แล้วก็ฝึกทำรอยต่อแบบโบราณที่เราสืบได้ สองในประเทศไทยยังมีช่างที่ทำงานเหล่านี้ได้อยู่กระจายอยู่ทั่วทุกภูมิภาค กระผมก็พยายามไปลงทะเบียนเขาเหล่านี้ไว้กับสมาคมสถาปนิกสยามว่าถ้าใครต้องการจะทำไม้แบบนี้ ควรใช้ช่างคนนี้ ข้อมูลมีอยู่ในทุกภูมิภาคเลย สามคือในการงานที่เรา

ทำเราจะระบุไว้เลยว่าคุณต้องต่อไม้แบบนี้ แล้วที่จะมาใช้เลื่อยวงเดือนไม่ได้ในการทำรอยต่อแบบนี้ คุณต้องไปเอาเลื่อยอกมา ทุกคนทำได้หมด และไม่ได้ช้าด้วย แต่เนื่องด้วยเดี๋ยวนี้สมัยใหม่ ก็อาจจะใช้เลื่อยวงเดือนมาซึ่งกระผมไม่ได้ใช้แบบนั้นในการออกแบบ จะระบุไว้เลยในข้อกำหนดของผู้ก่อสร้าง คุณต้องใช้เลื่อยอกทำรอยต่อของไม้ซึ่งทุกคนทำได้ และก็เป็นวิธีการที่จะสืบต่อไป แล้วตอนหลังยูเนสโก ก็พยายามอบรมช่างไม้ขึ้นมาในประเทศไทย ทำมาหนึ่งรุ่นแล้วก็ทำให้มันไม่สูญหายไป

รศ.ดร.รวิวรรณ โอฬารรัตน์มณี จริงๆ แล้ว craft school ก็เป็นอะไรที่น่าสนใจ wood craft เป็นต้น

คำถามจากผู้ฟังในห้องเสวนา เรียนถามอาจารย์เชาวลิต เมื่อตอนแรกได้ยินพูดเกี่ยวกับบ้านของคนลัวะ ละว้า กับกะเหรี่ยง กระผมขอเรียนถามว่าตามที่กระผมได้ไปเห็น มันแทบจะไม่มีความแตกต่างอะไรกันเลย ลัวะ ละว้า ก็เป็นเผ่ามอญ เขมร กะเหรี่ยงก็เป็นเผ่าทิเบต-พม่า มาจากทิเบตกับพม่า หรือว่าเขาอาจจะใกล้เคียงกัน หรือว่าเข้ามาสัมผัสกันตามมอญกับพม่าที่ได้มารวมกัน แต่ว่าในประเทศไทยในชายแดนของไทย กะเหรี่ยงกับละว้าแทบจะไม่ต่างกันเลย

ผศ.ดร.เชาวลิต สัยเจริญ

ในความรู้ความเข้าใจสังคม และวิถีชีวิตในเชิงมานุษยวิทยามันจะช่วยตอบได้ อย่างเช่นความเชื่อ ถึงแม้จะเป็นปกาเกอะญอกับละว้า หรือลัวะ เขามีความเชื่อไม่เหมือนกัน เป็นต้น เขามีผีเยอะกว่าคนเมือง แต่ผีของเขาก็เป็นผีที่ไม่เหมือนกัน และตำแหน่งจุดที่เขาเคารพผี แล้วก็การให้ความสำคัญกับทิศทาง แล้วก็ลำดับอะไรบางอย่างมันจะไม่เหมือนกัน อย่างเช่นเราบอกว่าลัวะ และคนไตยวนเป็นส่วนหนึ่งซึ่งกันและกัน แต่พอเราไปดูเรือนโบราณของสองเผ่ามันก็จะไม่เหมือน อย่างเช่นคนลัวะนิยมนำบันไดขึ้นทางด้านทิศตะวันตกซึ่งไม่ใช่เป็นวิสัยของคนไตยวนเลยอย่างนี้เป็นต้น คือข้างนอกทรงเหมือน ทรง 45 องศาของกาแลเหมือน ส่วนกะเหรี่ยงกับลัวะทรงภาพรวมของเรือนเครื่องผูกเหมือน แต่การศึกษาเข้าไปจริงๆ เราจะต้องไม่ดูแต่ตัวทรงเรือน เราต้องเข้าใจเรื่องภูมิทัศน์วัฒนธรรม และวิถีทั้งหมด เราจะเอาเรือนมาตั้งไว้เป็นของเก่ามันบอกไม่ได้หมด โดยส่วนตัวกระผมสังเกตว่าเรือนที่ตั้งของพิพิธภัณฑ์เรือนโบราณล้านนาบางหลังก็ตั้งผิด ไม่สามารถบอกได้อย่างที่เขาเคยเป็น แล้วคนมาดูก็ไม่ได้เข้าใจว่าแต่เดิมเขาตั้งอย่างไรอย่างนี้เป็นต้น เพราะฉะนั้น ทิศใต้ ทิศตะวันออก ทิศตะวันตก ทิศเหนือ ง่ายสุดทั้งสี่ทิศนี้ก็เป็นตัวพื้นฐานที่บอกได้เลยว่ามีความต่างกัน อย่างเช่นทำไมลัวะจึงหันหัวนอนไปทางทิศเหนือ แต่คนไตยวนหรือคนเมืองบอกว่าทิศเหนือเป็นทิศศพ คนผีตายนอน แบบนี้เราจะบอกว่าลัวะกับคนเมืองเหมือนกันได้ยังไง ถึงแม้ตัวเรือนจะมีกาแลเหมือนกัน แต่เขานอนไม่เหมือนกัน แล้วไม่ใช่แค่นอน เมื่อสักครู่กระผมบอกว่ามีบันไดขึ้นบ้าน แล้วก็วิธีการตั้งเตา แล้วก็มีอย่างอื่นอีก หิ้งผี วิธีการใช้พื้นที่ทำงานอย่างนี้เป็นต้น มันจะมีดีเทลนั้นอยู่

อาจารย์จุลพร นันทพานิช

ความจริงแล้วเรือนลัวะ กับเรือนปกาเกอะญอไม่เหมือนกัน กระผมมีรูปถ่ายบ้าน ปกาเกอะญอดั้งเดิมถ่ายไว้ที่ชายแดนพม่าเป็นแบบดั้งเดิม ซึ่งสกุลช่าง วิธีการทำงานไม้ไม่เหมือนกัน

รศ.ดร.รวิวรรณ โอฬารรัตน์มณี

กะเหรี่ยงนี่จะเป็นสายไม้ผูก

อาจารย์จุลพร นันทพานิช

ไม่เหมือนกัน กระเหรี่ยงจะเป็นไม้ผูก เรียกหัวกะแจ ซุกเข้าไปแล้วถึงจะเอาคานทาบ ซึ่งวัฒนธรรมช่างไม้ของปกาเกอะญอไม่สูงเท่าลัวะ ลัวะมีวัฒนธรรมช่างไม้สูงกว่า และจะทิ้งร่องรอยของวัฒนธรรมช่างไม้ไว้เป็นต้นของเรือนกาแล แต่ปกาเกอะญอมีวัฒนธรรมช่างไม้ของตัวเขาเองซึ่งก็มีคุณค่า

รศ.ดร.รวิวรรณ โอฬารรัตน์มณี

มีคอมเม้นจากในไลฟ์น่าสนใจมาก บอกว่าขอบคุณมาก ได้รับประสบการณ์ เพราะบรรพบุรุษก็เป็นห่วงลูกหลานว่าจะขาดความรู้ ภูมิอากาศในแต่ละฤดูก็แตกต่างกันไป ความรู้ที่ได้รับก็เป็นภูมิปัญญาที่บูรณาการ ปิติใจด้วยขอชื่นชม

คำถาม ขอถามอาจารย์สืบพงศ์ อยากทราบว่าถ้าตอนนี้จะกล่าวว่ารวบรวมเรือนล้านนา รวบรวมไว้กี่แบบ คนมักจะถามว่ามีกี่แบบ อาจารย์อาจจะตอบด้วยเกณฑ์ของอาจารย์ เช่น รูปทรงหลังคา จำนวนเรือนอะไรก็ว่าไป กับอีกอันหนึ่งซึ่งคิดว่าอาจจะเป็นโจทย์ใหม่ของท่านอาจารย์ว่า อาจารย์มีการเก็บข้อมูลด้วยเทคโนโลยีแบบจำลองสารสนเทศแบบ BIM บ้างไหม หมายถึงการประยุกต์ใช้ HBIM แบบจำลองสารสนเทศโบราณสถาน

ผศ.สืบพงศ์ จรรย์สืบศรี

เรือนล้านนามีกี่แบบ ก็ขึ้นอยู่กับว่าจะแบ่งตามอะไร เพราะฉะนั้นในวิชาที่กระผมสอน กระผมก็จะเริ่มบอกว่าอย่าถามว่ามีกี่แบบ เพราะว่าแล้วแต่คนจะแบ่งออกไปกันอย่างไร แต่ครูบาอาจารย์แต่ละท่านก็จะบอกไม่เหมือนกัน แล้วแต่ว่าจะแบ่งตามอะไร ส่วนตัวกระผมเนี่ย คือมันมีเรือนยุคโบราณ แล้วก็มีเรือนยุคปัจจุบัน แล้วก็มีตรงรอยต่อ แต่ว่าแยกย่อยออกไปเยอะมาก เมื่อกี้เราพูดถึงเรือนล้านนา อย่างที่อาจารย์เชาวลิตพูด เรือนล้านนาเอาไปเอามาเฉพาะเชียงใหม่ที่เราพูดกันว่าเรือนกาแลเรือนล้านนา มันเฉพาะเชียงใหม่ พอลงไปดูในแต่ละพื้นที่มันก็จะแตกต่างกันออกไป แค่ข้ามน้ำปิงไปลำพูนก็จะไม่มีเรือนกาแลให้ดูแล้ว คนลำพูนจะพูดว่า “คนเชียงใหม่มีเฮือนกาแล

หละปูนมีเฮือนสาระไน” เขาดูภูมิใจในเฮือนสาระไนของเขา ไปลำปางก็เป็นอีกอย่างหนึ่ง ยิ่งถ้าไกลออกไปไปแพร่ น่าน มันก็มีความเฉพาะถิ่นของมัน แต่ว่ามันจะมีอะไรบางอย่างที่ซ้ำกัน ที่เหมือนกัน ที่ทำให้บอกว่ามันอยู่ในวัฒนธรรมใกล้เคียงกัน เช่นเรื่องความเชื่ออย่างที่อาจารย์เชาวลิตพูด เรื่องวัสดุ มันมีวัสดุรอบข้างที่เหมือนกัน ในอดีตการสื่อสาร การได้เห็นกว้างไกลเป็นไปได้ยาก เขาก็จะเห็นแต่ในหมู่บ้านเขา เพราะฉะนั้นเวลาเขาจะสร้างบ้านขึ้นมา

สักหลังหนึ่ง เขาก็จะไม่มีมุมมองที่จะอยากได้เรือนแบบนั้นแบบนี้ เขาก็จะมองแต่ที่เขาพอเห็นอันนั้นเรื่องหนึ่ง อีกเรื่องหนึ่งก็คือฝีมือช่าง ช่างที่อยู่ในละแวกบ้านเขาทำแบบไหนเป็น หรือตัวเขาเองพอทำแบบไหนได้เขาก็จะทำตามนั้น มันก็เลยกลายเป็นแต่ละที่แต่ละแห่ง ซ้ำๆ เหมือนกัน อันนี้คือในอดีต

แต่พอมีความเจริญ มีการเดินทางไปเห็นที่ไกลๆ มีความชอบใจ แปลกใหม่ ก็หยิบยืมมาใช้ หรือไปได้ช่างมาจากอีกที่หนึ่ง กระผมไปที่ลำพูนก็ไปเจอเรือนกาแลอยู่หลังหนึ่ง ก็แปลกใจว่าหลงมาได้ยังไง ก็ไปถามปรากฏว่าช่างจากจอมทองข้ามน้ำมาปลูกให้มันก็จะเปลี่ยนไป หรือเรือนของแม่แจ่มที่กระผมนำเสนอ ก็ไม่ใช่เรือนดั้งเดิมของแม่แจ่ม ก็เป็นช่างจากจอมทองเข้าไปทำ แต่มันเป็นเรือนไม้ที่แข็งแรงกว่าเรือนพื้นถิ่นดั้งเดิมของแม่แจ่ม มันก็เลยอยู่มาจนถึงทุกวันนี้ แปดสิบปี เก้าสิบปี ร้อยปี แต่ว่าเรือนดั้งเดิมของแม่แจ่มไม่เหลือแล้ว ก็เลยกลายเป็นเรือนแม่แจ่มไปเพราะที่จอมทองมันหายไปหมดแล้ว พอเห็นเรือนพื้นถิ่นในหลายที่ กระผมก็นึกย้อนไปถึงคำของอาจารย์กระผมคนหนึ่ง อาจารย์อนุวิทพูดว่า “สถาปัตยกรรม เกิดขึ้นเพื่อตอบสนองมนุษย์อยู่ 2 ด้าน ด้านหนึ่งคือด้านกายภาพด้านความต้องการพื้นที่ใช้สอย ความต้องการคุ้มแดดคุ้มฝน ใช้พื้นที่ทำอาหาร กินข้าว หลับนอน อันนี้คือความต้องการกายภาพ อีกความต้องการหนึ่ง ความต้องการด้านอารมณ์ ความรู้สึก ชอบ ไม่ชอบ หรือมีความเชื่อเข้ามา มันจะต้องอย่างนั้นอย่างนี้ จะต้องหันหัวนอนไปทางนั้นทางนี้ อันนี้เป็นความเชื่อ” กระผมคิดว่าเรือนพื้นถิ่นจะตอบสนองด้านกายภาพเสียเป็นส่วนใหญ่ ก็คือความต้องการใช้พื้นที่ สำรวจแล้วพบว่ารูปแบบเรือน ขนาดของเรือน ไม่ได้เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตอะไรกับเจ้าของเรือนตอนจะสร้างเลย คือเหมือนกับว่าไม่ได้มีการออกแบบมากมายนัก ไปตามช่างมา ไม้มีแค่ไหน ไม้ยาวสุดมีแค่ไหนก็ได้เรือนขนาดนั้น พบน้อยมากที่ว่าลูกห้าคนก็เลยปลูกบ้านหลังใหญ่ ลูกคนเดียวก็เลยปลูกบ้านหลังเล็กไม่ค่อยมีเท่าที่สำรวจมา ส่วนมากอยู่ที่กำลังมีแค่ไหน กำลังมากก็ปลูกบ้านหลังใหญ่ กำลังน้อยก็ปลูกบ้านหลังน้อย ก็ไปเจอทางอุตรดิตถ์ อำเภอทางใต้ลงไป เจอหลายหลังที่ปลูกเรือนตามความต้องการของเจ้าของ คือเจ้าของเป็นคนกำหนดว่าจะเอาหลังใหญ่ หลังเล็ก มีกี่ห้องนอนก็บอก แต่ตามแถวเชียงใหม่สอบถามแล้วไม่ค่อยมีการออกแบบตามความต้องการสักเท่าไหร่ คือเอาสล่า(ช่าง) กำหนด แล้วก็เอาไม้กำหนด มีไม้แค่ไหนก็ทำตามนั้น ส่วนรูปแบบนี้ก็เห็นแค่ไหนก็เอาแค่นั้น อยากได้แบบหลังไหนก็ไปชี้เอา มันก็เลยเกิดความซ้ำกันขึ้นมากลายเป็นกลุ่ม แต่ว่าพอเรามาแบ่งตามกลุ่มชาติพันธุ์ ว่าชาติพันธุ์นี้ทำแบบนี้ ชาติพันธุ์นี้ทำแบบนี้ พอเอาเข้าจริงกระผมก็พบว่ามันไม่ใช่อย่างนั้นเสียทีเดียว อย่างเรารู้กันว่าคนลำพูนคือไตยอง แต่จริงๆ แล้วไม่ใช่คนยอง คือลื้อที่อยู่ในเมืองยอง เรือนที่เราเรียกว่าเรือนไตยองที่ลำพูนจะไม่เหมือนเรือนยองที่เมืองยอง เป็นคนละเรื่องเลย มันเหมือนเรือนคนเมือง

เพราะฉะนั้นมันมีการเปลี่ยนแปลงเรื่อยๆ อีกเรื่องหนึ่ง มีอาจารย์ที่ลาวมาเยี่ยมกระผมที่คณะ อาจารย์ไม่ได้สอนพื้นถิ่น เอารูปถ่ายมาให้กระผมดู กระผมบอกว่ารูปเป็นเรือนโซ่งหมู่บ้านนี้เป็นโซ่ง อาจารย์ท่านนั้นบอกผมว่าไม่ใช่ นี่เป็นรูปหมู่บ้านลื้อ กระผมก็สอบถามว่าลื้อทำไมปลูกหลังคากระดองเต่าแบบโซ่ง ทำให้เขาลังเลว่าตนเองจำผิด พอตอนหลังเจออาจารย์ที่มาด้วยกันที่สอนสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น ท่านก็บอกว่าหมู่บ้านนี้ติดกับโซ่งก็เลยทำตาม

โซ่งเพราะเห็นว่าสวยดี พอตอนหลังโซ่งไปหมดแล้วเหลือแต่ลื้อ เหลือแต่หลังคากระดองเต่า ก็เลยงงกันไปใหญ่ว่าตกลงแล้วเป็นชาติพันธุ์ไหนกันแน่

รศ.ดร.รวิวรรณ โอฬารรัตน์มณี

จริงๆ แล้วการแยกเป็นประเภทเป็นเรื่องที่ยากและงงมาก นักศึกษาปริญญาโทบอกว่าค่อนข้างจะแบ่งยากมาก เป็นเรื่องที่น่าปวดหัวมาก โดยความเป็นจริงแล้วแยกได้ยากมาก โดยเฉพาะในล้านนา เพราะว่าในล้านนามีการอพยพกันเข้ามาหลายระลอก หลายกลุ่ม แล้วช่วงอพยพมาแรกๆ นั้นรีบตั้งบ้าน ก็มีบ่อยครั้งที่ยกย้ายบ้านมาจากเผ่านั้น เผ่านี้ กลุ่มนั้น กลุ่มนี้ ลูกหลานหลังต่อมาก็ทำแบบนั้นต่อๆ ตามกันมา กลายเป็น pattern ไป ก็อยากจะเล่า แชร์ประสบการณ์ว่าเคยมีอาจารย์จีน ชอบให้พาไปดูว่าเขามีลื้ออยู่สิบสองปันนา แล้วอยากเห็นว่าลื้อในล้านนาเป็นยังไง เราก็บอกมีเดี๋ยวพาไปดู ปรากฏว่าเขาพูดว่าทำไมมันเหมือนเรือนที่สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ดิฉันจึงชี้ชวนให้เขาว่าความเป็นลื้อที่มันอยู่ซึ่งอาจจะเป็นไทยวน มีรูปแบบความเป็นยวนแล้วเนี่ย ความเชื่อไหม คติความเชื่อไหม ก็เลยบอกเขาว่าอาจจะต้องไปดูที่น่าน พอไปดูที่น่านจริงก็ไม่เชิงอีกแล้ว ดิฉันจึงคิดว่าด้านรูปแบบมันอาจจะต้องเป็นในเชิงถก แต่ไม่ต้องสรุป ทำให้เกิดความเข้าใจว่ามันเป็นมา เป็นไปอย่างไร

คำถาม เทคโนโลยี HBIM

ผศ.สืบพงศ์ จรรย์สืบศรี

เราเน้นการเก็บข้อมูลสัดส่วน รูปแบบ เพราะฉะนั้นการใช้เครื่องมือที่เขียนสามมิติขึ้นมา เราก็ใช้ตามเครื่องมือที่มีอยู่ อีกส่วนก็เป็นซอฟแวร์ฟรีที่ดาวโหลดจาก google แล้วนักศึกษาก็คล่อง เขียนได้ง่าย แล้วก็ถ้าเป็นซอฟแวร์สมัยใหม่ก็คงต้องรอรุ่นใหม่พัฒนาต่อไป กระผมคงจะเก็บข้อมูลในรูปแบบนี้อย่างเช่น virtual museum นี่ก็พัฒนาขึ้นมามากแล้วในปัจจุบัน

รศ.ดร.รวิวรรณ โอฬารรัตน์มณี

เห็นด้วยกับอาจารย์สืบพงศ์ จริงๆ แล้วเคยมีนักวิชาการต่างประเทศที่จะเอาเครื่องมือมา จะเป็น scanner 3D scanner และถามว่าทำไมพวกคุณยังเดินวัดกันอยู่อีกหรือ เครื่องนี้นะถือเข้าไปแสกนแล้วออกมาได้แปลนเลย เราก็บอกว่ามันเป็นวิธีที่เราไม่แน่ใจ อาจจะด้วยที่ว่าเราเป็นพวกทำงานสายอนุรักษ์ก็ได้ เราต้องมองรายละเอียดของมัน เราไม่อยากได้แค่ฟอร์ม เราอยากได้ดีเทลของมันด้วย

คำถาม ช่วงนี้ก็มีประเด็นร้อนเรื่องการอนุรักษ์อยู่สองสามกรณี ก็จะมีอยู่ของแพร่ แล้วก็มีการทาสีเขียวให้กับอาคารสูงที่อยู่ในเขตอนุรักษ์ ขออาจารย์ทั้งสามท่านแชร์เป็นความรู้ แล้วก็ให้ข้อคิด
คือมันก็มีข้อถกเถียง คนรุ่นใหม่อาจจะมองว่ามันเป็นสิทธิ์ของเขา เขามีทางเลือก มันเป็นทรัพย์สินส่วนบุคคล หรือบางคนพูดด้วยซ้ำว่ามันก็สวยดี การอนุรักษ์คือการต้องมีรูปแบบเดิมเท่านั้นหรือ แบบนี้เป็นต้น ฉะนั้นจึงอยากจะขอฟังความคิดเห็นของอาจารย์ทั้งสามท่าน

อาจารย์จุลพร นันทพานิช

กรณีอาคารสีเขียว ส่วนนี้ตัวเขามีสิทธิ์ที่จะทาสีอะไรก็ได้ เพราะว่าเป็นทรัพย์สิน แต่พออะไรที่มันเป็นของใหญ่ และผลกระทบทันตาเห็น ทำให้บางคนเห็นชอบ และบางคนเห็นแล้วไม่ชอบมันเป็นประเด็นนี้ แต่ถ้ามันมีความกลมกลืนผลกระทบทางตาเห็นก็จะไม่มากแบบนี้ เพราะฉะนั้นกระผมคิดว่าเพื่อรักษาสิทธิ์ของทุกคน ต้องคำนึงถึงผลกระทบของการมองเห็นด้วย คนอายุน้อยบอกสวย คนอายุเยอะอย่างกระผมก็เห็นว่ามันเป็นก้อนที่ดูแล้วทำให้ทิวทัศน์ดอยสุเทพหม่นหมองไป ทางที่ดีผลกระทบทางตาเห็นควรให้กลมกลืนกับสภาพแวดล้อมไว้น่าจะเป็นข้อคิดที่เหมาะสมกว่า

ส่วนเรื่องที่แพร่ ตามที่ผมโชว์ให้ดูก่อนหน้านี้ คือกว่าจะทำอะไรได้ต้องวัดแล้ววัดอีก ขุดแล้วขุดอีก แต่ทำไมนี่ปี 2563 แล้ว ก็ยังมีการทำพริบตาเดียว แล้วบอกจะทำโครงสร้างใหม่ การทำโครงสร้างใหม่มีเทคนิคเยอะ มีคนดีดแบบนี้ในประเทศหลายทีมที่เก่งมาก ซึ่งทำให้ไม่ต้องไปทำอย่างนั้นก็ได้ แต่เมื่อเกิดแล้วก็คงต้องหาทางช่วยกันประกอบเข้าไป คงไม่เกินความสามารถของพี่น้องจังหวัดแพร่ที่มีการตื่นตัวเรื่องการอนุรักษ์ที่ดี

ผศ.ดร.เชาวลิต สัยเจริญ

กระผมมีความเห็นว่ามันเป็นของใครคนใดคนหนึ่ง หรือมันเป็นของส่วนรวม ถ้าสิ่งที่ทำนั้นมันเป็นของใครคนใดคนหนึ่ง แล้วไม่กระทบกับใครก็ทำได้ แต่หากทำออกมาแล้วคิดว่ากระทบต่อส่วนรวมก็คงต้องเปลี่ยนวิธีการ ต้องให้ส่วนรวมมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เมืองเชียงใหม่มันเป็นเมืองของใครคนใดคนหนึ่งหรือไม่ หรือมันเป็นเมืองของทุกคน แล้วเป็นเมืองของคนที่ไม่ใช่คนเชียงใหม่แล้วคนนอกประเทศไทยหรือไม่ เกิดมาแล้วไม่รู้สึกดี พึงพอใจกับการที่จ่ายค่าเครื่องบิน ค่าโรงแรมที่เขามา เขามาถึงแล้วเขาไม่ชอบในสิ่งที่เห็น แสดงว่าเขาก็ต้องมีสิทธิ์ที่จะเสนอความเห็นเป็นต้น

กระผมมองว่าทุกวันนี้คล้ายกับสมบัติผลัดกันชม เพราะฉะนั้นการชมเป็นการชมในชาติเดียว คนที่ตายไปแล้วก็ทำอะไรไม่ได้ แต่คนที่มีชีวิตในชาติที่เป็นอยู่นี้ ก็ขอให้มีส่วนร่วมในการทำยังไงให้สมบัติส่วนรวมเป็นไปตามสิ่งที่ดี และสร้างความสุขกับทุกคน แต่หากคนใดคนหนึ่งทำแล้วไปกระทบมันอาจจะลำบากขึ้นมาหน่อย ถึงแม้ว่ามันอาจจะถูกกฎหมาย แต่อาจจะต้องทำเองและยอมรับในผลกระทบการดราม่าต่อไป ยอมรับผลทางสื่อโซเชียล ก็ต้องทนต่อกระแสต่อไป

ผศ.สืบพงศ์ จรรย์สืบศรี

กรณีทาสีอาคาร กระผมมองว่ามันขัดกับคนกลุ่มใหญ่ มองในเชิงวัฒนธรรมที่มองในเชิงวิชาการแล้วมันคือปรากฏการณ์ที่ทำเหมือนๆ กัน ในสังคมเดียวกัน แต่ทีนี้พอมาอยู่ในสังคมเดียวกันแต่ทำไม่เหมือนกัน อย่างการใช้สีแปลกแยกออกไป แล้วบังเอิญเป็นสิ่งที่ใหญ่และสูงเห็นชัด หากพูดแรงมันก็คือการขัดแย้งกับวัฒนธรรมของพื้นที่นี้ ซึ่งมีข้อขัดแย้งแน่นอน แต่หากถามว่าตามสิทธิ์ของเขา เขาก็ทำได้ตามรสนิยม

ทั้งกรณีอาคารโรงแรมที่จะสร้างใหม่ 45 เมตรเหมือนกันก็ศึกษามาทั้งหมดแล้ว ว่ากฎหมายทำอะไรเขาไม่ได้ กฎหมายของเขาพยายามคุ้มครอง แต่ว่าขอบเขตกฎหมายมันเป็นการละเมิด เพราะฉะนั้นขอบเขตขีดเอาไว้มากเกินไป ก็จะเป็นการละเมิดสิทธิ์ของประชาชนเกินไป แต่บังเอิญถนนเส้นนี้ก็เป็นเส้นสำคัญ และก็ไปมีความสูงที่มันไม่เท่ากับคนอื่น แบ่งแยกออกไป

กรณีที่แพร่ หากจะมองในแง่มองโลกในแง่ดีที่สุด คือเขาอาจจะไม่เข้าใจในหลักการของการอนุรักษ์แล้วก็ทำผิด เราก็พยายามจะไม่มองในแง่ร้าย เขาคงอยากได้ไม้ ได้ออฟฟิศใหม่ที่สวย และเขาอาจจะเข้าใจผิด และไม่ได้ปรึกษาหารือ หรือปรึกษาหารือผิดคนอะไรทำนองนี้ อาจจะคิดว่ามันไม่ใช่โบราณสถาน ไม่ได้มีข้อจำกัด เขาก็ทำไป

มีวิทยานิพนธ์ของพื้นถิ่นที่ศิลปากรที่ไปสำรวจรังวัดอย่างละเอียด แล้วก็คุณสายกลางเองก็บอกว่าเดี๋ยวติดต่อเล่มวิทยานิพนธ์เล่มนี้ นี่คือการเก็บข้อมูลเอาไว้ก่อน ซึ่งจะสามารถทำกลับขึ้นมา reconstruction ทำกลับขึ้นมาใหม่ให้มิติเดิมที่สุด ส่วนวัสดุก็เท่าที่ได้ ตามวัสดุเดิมที่กองเอาไว้ วัสดุใดที่มาทำได้ก็ทำ แต่ว่าขอให้เป็นตำแหน่งเดิม สัดส่วนเดิม รูปร่างหน้าตาเดิม แล้วก็บริบทเดิมไม่เปลี่ยนแปลงก็จะทำได้เท่านี้

รศ.ดร.รวิวรรณ โอฬารรัตน์มณี

มีคอมเม้นบอกว่าตอนนี้กำลังอนุรักษณ์เรือนผญาเวฬุวัณเป็นแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน อันนี้ก็เป็นตัวอย่างที่ดี

สุดท้ายแล้วอยากจะให้วิทยากรทั้งสามท่าน ฝากอะไรให้กับคนรุ่นใหม่ ให้แง่คิด เพราะเท่าที่ผ่านมาฟังดู คำถามสุดท้ายเป็นเรื่องของ conflict of interest เป็นความขัดแย้งทางความสนใจทางคุณค่า การให้คุณค่าที่ไม่เหมือนกันจะมีเรื่องของคนรุ่นใหม่ การมีส่วนร่วมของชุมชนในฐานะเครือข่าย อย่างตัวอย่างที่แพร่ นี่ก็เป็นตัวอย่างที่ดีมาก อยากจะให้วิทยากรทั้งสามท่านฝากในประเด็นนี้ เพื่อที่ว่าสังคมส่วนรวม การศึกษา เยาวชนคนรุ่นใหม่จะได้มีส่วนร่วมในเรื่องนี้ส่งต่อกันต่อไป

อาจารย์จุลพร นันทพานิช

อยากฝากถึงคนรุ่นใหม่ เรามักจะได้ยินบ่อยว่าคนรุ่นใหม่ ลูกศิษย์กระผมชอบพูดว่าคนรุ่นใหม่ กระผมจึงบอกว่าคุณใหม่ไม่กี่ปี เดี๋ยวคนยุคหลังโตขึ้นมาก็จะใหม่กว่าคุณ เพราะฉะนั้นถ้าคุณใช้ทัศนะของคนรุ่นใหม่ และบอกว่าคนรุ่นใหม่ต้องการแบบนี้ คนรุ่นใหม่กว่าคุณเขาต้องการแบบคุณหรือเปล่า คุณตอบได้ไหม หรือหากคนรุ่นใหม่กว่าคุณเขาเกิดกลับมาชอบแบบสำนักส่งเสริมฯ ขึ้นมา คุณตอบได้หรือเปล่าว่าเขาจะไม่ได้ชอบในแบบที่คุณกำลังคิด เพราะฉะนั้นถ้อยวลีที่จะมาตัดสินว่าคนรุ่นใหม่ต้องการแบบนั้น ต้องการแบบนี้อันนี้คนรุ่นเก่านะ เดี๋ยวก็พ้นไปเพราะงั้นทุกอย่างในโลกต้องใช้ทัศนะของคนรุ่นใหม่เท่านั้น

กระผมก็อยากตั้งคำถามว่าคุณจะใหม่ได้กี่ปี มันอาจจะมีคนใหม่แบบคุณแต่เขาคิดแบบกระผมก็เป็นไปได้ ซึ่งปรากฏการณ์ในโลกที่ผ่านมาพันๆ ปี มันเป็นแบบนี้ ฉะนั้นต้องอย่าใช้ข้อคิดว่าคนรุ่นใหม่จะบอกผู้ใหญ่ ต้องเห็นใจเขาในฐานะคนรุ่นใหม่ นึกถึงสมัยพวกเราเป็นเด็กบ้านหนึ่งมี 5 คน บอกแม่เกิดแม่ไม่ให้กลองชุดผมจะติดยาบ้านะ แม่ก็จะตอบว่าเชิญ ก็ติดไปเลย แต่เข้าใจว่าเดี่ยวนี้คุณรุ่นใหม่คือลูกคนเดียว แล้วไม่ให้กลองชุดผมจะติดยาบ้า เขาก็ได้กลองชุดเลย หรือก็ได้มอเตอร์ไซค์ไปเลย

ก็อาจจะมีทัศนะว่าเขาต้องการแบบนี้ คุณก็ต้องให้แบบนี้ กระผมแค่ตั้งข้อเสนอแนะไว้ว่าระวังคนรุ่นใหม่จะกลับมาชอบแบบกระผม ไตร่ตรองให้ดีและมีวุฒิภาวะให้มากกว่านี้แล้วค่อยเจริญเติบโตและชี้นำสังคม

ผศ.ดร.เชาวลิต สัยเจริญ

จริงๆ แล้วอยากให้มองว่าทุกรุ่นของมนุษย์เรา คนเรามีการสร้างความรู้ ภูมิปัญญา และการแก้ไขปัญหาหรือการสร้างสิ่งประดิษฐ์อะไรต่างๆ มันเป็นสิ่งที่ยอดเยี่ยมถูกคิดและกลั่นกรองมาทุกสมัยอยู่แล้ว ของดีเหล่านี้มันควรจะเก็บไว้ก่อน ถึงแม้ว่าวันนี้เราไม่ใช้ เพราะว่าเกิดเราตายไป รุ่นที่ถัดเราไปอีกเขาก็จะมาว่าเราได้ ว่าของดีทำไมไม่เก็บไว้ ไม่สะสมไว้ เหมือนกับที่อยุธยาโดนเผาจนราบ แล้วเมื่อเราไปเดินดูซากอิฐ มีหลายอย่างที่เราตอบไม่ได้ เพราะมันถูกเผาไปกับอยุธยา ภูมิปัญญาบางเรื่อง มันก็เลยทำให้ข้อความรู้ สิ่งที่เป็นประโยชน์ตรงนั้นมันจะเอากลับมาไม่ได้ เหมือนอย่างเช่นประวัติศาสตร์ที่พูดถึงความเป็นมาของคนไทยที่มาเป็นอยุธยา ทำไมต้องเป็นอู่ทอง ทำไมต้องอยุธยา แล้วทำไมจึงตัดสุโขทัย ตัดล้านนา คล้ายกับว่าไม่มีหลักฐานการโยงเพราะว่าคนในอดีตไม่เก็บไว้ เช่นเดียวกันถ้าเราไม่เก็บเรื่องของเรือน หรือสถาปัตยกรรม เป็นหนึ่งในมรดกภูมิปัญญาบรรพบุรุษเราไว้ อีกหน่อยก็จะไม่มีอะไรเหลือ เหมือนกับตอนนี้ที่เราบ่นกันว่าบ้านเราเก็บความรู้ได้ไม่ดีเท่าฝรั่งที่เขาเก็บ เช่นเยอรมันเริ่มต้นก่อนด้านการอนุรักษ์ ทางด้านเอเชียต้องยกให้ญี่ปุ่นมาก่อน แล้วประเทศไทยอยู่ตรงไหน แล้วเราก็ไปว่าย้อนถึงรุ่นพ่อรุ่นแม่เราว่าไม่ยอมเก็บ เป็นต้น พอมาถึงรุ่นเราเดี๋ยวก็จะโดนรุ่นหลาน เหลนเราว่าเช่นกัน ว่าของดีทำไมไม่เก็บ คนรุ่นใหม่ในวันนี้ก็จะกลายเป็นย่าทวด ตาทวดในวันหน้ากัน

ผศ.สืบพงศ์ จรรย์สืบศรี

บางครั้งกระผมก็คิดเหมือนกันว่าถ้าไม่มีหน้าที่สอนในวิชากลุ่มนี้ กระผมจะชอบเรือนเก่าหรือเปล่า ถึงแม้จะเป็นสถาปนิก แต่สถาปนิกที่ไม่ชอบของเดิมก็มีเยอะ ลองคิดย้อนตัวเอง และคิดไปถึงนักเรียนว่านักเรียนแต่ละรุ่นที่เข้ามาว่าหากเขาไม่ได้เรียนชุดวิชาเหล่านี้ เขาจะนิยมชมชอบของเก่าเรือนโบราณหรือเปล่า กระผมก็ลองสังเกตดูและพบว่าบางคนชอบมาตั้งแต่แรกแล้วจะด้วยเหตุผลอะไรก็ไม่ทราบได้ แต่บางคนมาชอบหลังจากที่ได้มาเรียนในวิชาของกระผม เรียนไปแล้วก็เกิดรู้สึกชอบขึ้นมาแล้วก็เลยออกไปทำงานในด้านนี้

ถ้าจะให้สรุปว่าความชอบเป็นรสนิยมส่วนตัว แล้วบังคับกันไม่ได้ กระผมค่อนข้างจะเชื่ออย่างนั้น แต่ถ้าจะพูดภาพรวมว่าสังคมควรจะมีการรักษาบางสิ่งบางอย่างไว้เป็นเครื่องระลึกถึง มันก็จะทำให้ความเป็นชาติที่มีวัฒนธรรมชัดเจนขึ้น เช่น หากมีฝรั่งมาถามว่าบ้านของเราอยู่กันอย่างไร บ้านของเราเป็นแบบไหน ในอดีตร้อยปีที่แล้วอยู่กันอย่างไร ห้าสิบปีที่แล้วอยู่กันอย่างไร หรือว่ายี่สิบปีที่แล้วอยู่กันอย่างไร เราในฐานะคนไทย เราจะตอบไม่ได้เลยถ้าเราไม่มีองค์ความรู้พวกนี้ไว้ เราไม่ได้ชอบ เราไม่ได้ปลูกบ้านแบบนี้อยู่ แต่ถ้าเราพอมีองค์ความรู้แบบนี้ไว้ มันก็จะสร้างความน่าชื่นใจสำหรับคนต่างบ้านต่างเมืองที่เข้ามาถามคนไทย เหมือนกับที่เขาถามว่าอาหารประจำชาติของเราเป็นยังไง เราก็ตอบกันไป ตอบต้มยำกุ้งบ้างอะไรบ้าง แล้วพอฝรั่งมาถึงเมืองไทยไม่ได้กินต้มยำกุ้ง แต่กินผัดกระเพรา ตกลงอะไรกันแน่ ฉะนั้นองค์ความรู้พวกนี้จึงต้องอาศัยความร่วมมือ คนละไม้คนละมือเก็บกันไว้

อาจารย์จุลพร นันทพานิช
CHUNLAPORN NUNTAPANICH (Architect)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สืบพงศ์ จรรยสืบศรี
Assistant Professor SUEBPONG CHANSUEBSRI

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เชาวลต สยเจริญ
Assistant Professor Dr. CHAOWALID SAICHAROENT

รองศาสตราจารย์ ดร.ระวีวรรณ เอฬารรตนมณี
Associate Professor Dr. RAWIWAN ORANRATMANEE

Seminar on the Topic "Traditional Lanna Houses and Preservation"

Assoc.Prof. Dr. Rawiwan Olanratmanee

First of all, I would like to introduce the basic information about our guests, then we shall start. Talking about Ajarn Suebpong, I believe that local architecture students might read his works before. So do I. Since when we search this topic the internet, his keywords would always appear first. Furthermore, he is also a role model of an excellent researcher, who can simplify his collected data. The knowledge from him would also be approachable without further discuss with him. I think this is the best of him.

For Ajarn Chaowalid, he is an expert in Lanna. His data collection method is to collect it everywhere. He has been experienced almost every so-called old houses. However, one of his obstacles he has once mentioned is time and quality of the ready-to-use details. Sometimes, the changes are faster. Personally, we work together in both classroom and field. When we go back to the field, things are different. Ajarn Chaowalid used to give me a good opinion that when time changes, the role of the government and private sectors on preservation, such as budget, policies, attitude or method are often obsolete.

Ajarn Chunlaporn have been working on archaeological architecture for quite a lot because his data collecting, and working style is to be on site of preservation activities. However, since he is also working in the

office as an architect, his preservation works would be restoration, renovation, and construction. All of these are what Ajarn has been doing clearly. Today, we have a chance to learn new perspectives of them.

Question: If you might have visited some country like Sweden, Norway, Vietnam or Malaysia, do you have any opinion, suggestion, or even reflection on the preservation methodology that The Center for the Promotion of Arts and Culture, Chiang Mai University has been doing, which is called the living museum? Since we have 7 more houses to restore in less than 2 years ahead, we would like to have some guidelines from all you.

Asst. Prof. Suebpong Chansuebsri

Long time ago, I once proposed an article called "A Breathing Old House". In my opinion, a house that lived lives and tradition, which is similar to its original birth in the past is the best way to preserve it because it can save both together. However, we are unable to do that since people's lives are changing. Except in the suburb, old living traditions are still exist.

Then, let us talk about how we can preserve those old houses, which have no lives living in them. I can think about only one way. It is the way that The Center for the Promotion of Arts and Culture, Chiang Mai University is using, that is taking it to the safe place and taking care. Even though there is no lives in it anymore, the outer look will still live for a lifetime. A living antique houses are rarely seen in Thailand, especially when they stay in neighborhood. We can only see those in foreign countries, and think that how they can survive and how they are preserved. So, the preservation methods in Japan becomes our case study to experiment in Thailand whether it will work or not. Despite Japan has already taken a big step ahead to urbanization, many villages can be able to save old-fashioned ways of lives and old houses together until it becomes a world heritage sites. How can they do that? We have experimented here for several years, it does not work well because of many factors, such as laws and government's policies.

Asst. Prof. Chaowalid Saichareun

If we talk about preservation that The Center for the Promotion of Arts and Culture, Chiang Mai University, it is in the step that cannot be reversed back to the old spirit anymore. Therefore, the purest core of it the old Lanna houses must be conserved as if we put a gem in a glass cabinet in the museum. In my opinion, I think preservation is not keeping objects in the cabinet, but educating knowledge about them. Education can be integrated in many perspectives, including virtual museum, which Ajarn Suebpong does or 3D animation, which The Center for Promotion of Arts and Culture has begun to do. The knowledge, therefore, can be endlessly applied to texts, video clips, or seminar, etc. Being the center or traditional Lanna museum is not keeping showing their appearances in the glass cabinet. However, collecting old stuff is also important in order to have genuine collection. The more budget you have, the more collectibles you can have. We can collect the oldest thing we

could find. For example, we could find 280 years old collectible, then we keep collecting for 20 years. All in all, this depends on the limitation as well.

Ajarn Chulaporn Nantapanich

In my point of view, creating the house lively again is when I built a house 20 years ago and found it living amongst serene environment. The house was inspired by Ruen Mon Tud. Surrounded by peacefulness, my imagination was provoked. I felt like those house owners walking around in the house. This is my personal experience. I don't demand that living museum must have video screens, but has no peacefulness like today's world. Living or not depends on the recipient. If you ask me, I think there is something missing. Ruen Mon Tud is a good example of this. This house is located in Doisaked district. Therefore, everything makes the house lively, including who Mon Tud is, who the artisan is, and how the atmosphere is. Moreover, those create learning environment in order to learn detailed knowledge fast. Thus, I want to see this kind of process in preservation. I, myself, was inspired by this house to build my own house at the waterfront. Later, I got a prize in design from The Association of Siamese Architects. If the center wants me to write about the information of Ruen Mon Tud in my context, I am pleased to do. Then, we will see what are the tools like, who is the artisan or where did they get the Suk trees, Ngae trees, Pao trees from. We will see its landscape in its origin. After that we can establish the exhibition in the house. Let people come and see with peaceful mind. Give them information to read in serene way. I think this will shade lights on the house in our way without following trends, where technology is used through many tools. We do not have to used other people's ways. I want the traditional Lanna houses living in our own way, in Lanna Chiang Mai way.

Assoc. Prof. Rawiwan Olanrattanamanee

I agree and like many words that all of you have stated. That is, Ajarn Suebpong told us that we should bring those houses into a safe place. Actually, those house owners often do not know how to preserve the house while they do not want them anymore. Then, the owners want to give it away. Therefore, the will that we want to safe the first house becomes an original cause that leads to several museum. From Ajarn Chaowalid, he said we have to find a new a way of knowledge management. I think The Center for Promotion of Arts and Culture has to have Ajarn Suebpong as a counselor because one of his works, which is very interesting is geological culture of the house about the location of it. Ajarn Chullaporn's point is the concept of cultural biography. When we visited some place, we would not remember if it does not have any details. Thai is, if we do not know its owner, we would not be able to recall the atmosphere, or we could recall for a short of time. However, if we visited there and saw lives; we would have stories to connect each houses together. This is very interesting since it would be what The Center for Promotion of Arts and Culture, Chiang Mai University long to do. For example, we can stand in front of the house, press button, and listen something. A part of it can be a reflections from

descendants of the house, or history about where their ancestors came from until now. Or it can be like what Ajarn Chullaporn said and received new information. I think the houses that we have can be easily manageable.

Question: I would like to ask Ajarn Chullaporn about passing on wood joinery techniques to the joiner that if there is any training or woodcraft learning. I believe that sometimes carpenters, nowadays, rather choose to use contemporary techniques since they are easy. However, our may be quite complicated or old so that they might need to be reviewed. How do you cope with this problem?

Ajarn Chullaporn Nantapanich

The first techniques is to learn in the classroom. Two years ago, this course was organized by faculty of architecture, Chiang Mai University. It was a course that students would learn how to use Lanna style hand tools. They learned ancient joints crafting we had so far researched. The second is that carpenters registration. There are many carpenters who can do joinery works, spreading all over the region. I, therefore, tried to have them registered with The Association of Siamese Architects. When you want to do some kind of these joinery works, you can know who you need to contact. The information can be found in all regions. Third, a work we do have to require a specific type of joinery woodwork. For example, I would determine a specific type of tool in the plan. Circular saw cannot be used. It must be a frame saw only. Even though people nowadays rather use circular saw, I would specify tools used for the worker. To use a frame saw is not difficult; any people could do. Therefore, this would be a way to pass on this technique. UNESCO, later on, tried to restore it by hold trainings in Thailand. The training has already been held once to preserve it.

Assoc. Prof. Rawiwan Olanrattanamanee : Actually, a craft school, such as wood craft is also interesting.

Question: I' d like to ask Ajarn Chaowalid about the house of the Lua and the Karen. As I have seen, there is almost no different between the two. Though, like, the Lua is one of the Mon-Khmer tribes and the Karen is of Tibeto-Burman tribes from Tibet and Burma. In Thailand, on the Thai border, however, the Karen and the Lua are almost no different. So, the question is whether they could be originally similar, or whether it is because they came into contact according to the unification of Mon kingdom and Burma.

Assistant Professor Dr. Chaowalid Saicharoen

With the anthropological understandings of society and the way of life, we would be able to know the differences. For example, in terms of belief, Lua people and Karen people believe in different things. Both Lua and Karen people respect more ghosts that the Lanna people do, but their beliefs in ghosts, such as the points where they pay respects to the ghosts, and the importance of the directions and the orders of things, are different. Additionally, though it is said that the Lua and the Tai Yuan are part of each other, when we look at their traditional houses, they are not the same. Lua people have a staircase built in the western part of the house, which is definitely not what the Tai Yuan people would do. But, the shape of the houses and the 45-degree shape of the Kalae (the carved wooden rack attached to the gables of the house) are the same. As for the Karen

and the Lua, the overall style of their houses, which is known as "Reuan Kreuang Pook" or the temporal home construction (the structural members of a house tied in place with rattan), may look similar. But to really study about it, we need to understand their cultural landscapes and ways of life as well. Personally, I noticed that some houses at the Lanna Traditional House Museum were placed incorrectly, not in the way they originally were. That could make the visitors get the wrong information. For that reason, the cardinal directions are the easy and basic ways to tell the differences of each tribe's traditional houses. Like, why the Lua people turn the bedheads to the north, when the Tai Yuan people and the Lanna people believe that it is for dead bodies. See? We can't actually say that Lua and Lanna people are the same. Although both of them similarly have the Kalae, they have different ways of sleep. And it is not just the way they sleep, but also, as I said earlier, the way they put their stairs, the way they set the stove and the ghost shelf, and the way they use the workspace, etc. There are lots of details about it.

Ajarn Junlaporn Nuntapanich: Actually, the Lua's and the Karen's traditional houses are different. I have the picture of the original Karen house taken at the Burmese border which shows that the arts and crafts, and wood works are distinct from the Lua's.

Associate Professor Dr. Rawiwan Oranratmanee: The Karen-style house is a tied wooden house.

Ajarn Junlaporn Nuntapanich: Yes, the Karen's tied-wooden-house style is called "Hua Ka Jae," tucking in all the structural members and put the beams over. The culture of Karen carpenters is not as high as Lua. The Lua has a higher carpentry culture, and has left its traces as the prototype of the Kalae house. Well, the Karen has its own carpentry culture as well, which is also valuable.

Question: This question is for Ajarn Suebpong. When talking about collecting Lanna houses, how many types of Lanna traditional house that were collected. Well, people often ask about the exact number of the types of the houses to which you may answer with your own criteria, say, the shape of the roof or the number of compartments. And another question about collecting Lanna houses, which I think it could be something new for you, is whether data was collected through BIM (Building Information Modeling) technology, to be specific, the application of HBIM (Historic Building Information Modeling).

Assistant Professor Suebpong Chansuebsri

The types of Lanna traditional houses really depend on how you classify them. In my class, I always tell my students not to ask about the types of the house because people, and even teachers, have different criteria. For me, there are ancient type, modern type and the overlaps, well, with a number of subdivisions. As we talked about Lanna traditional house earlier, like Ajarn Chaowalid said, the saying 'the Lanna house is the house with Kalae' is, in fact, applicable only in Chiang Mai. Each place has its very own distinctive style. Just across the Ping River to Lamphun, you cannot find one Kalae house there. Lamphun people would say "Chiang Mai has a Kalae house, Lamphun has a Saranai house." They are proud of their Saranai traditional house. Traditional houses in Lampang, Nan and Phrae are also different. Each one shows its own local identity. However, there are some similar elements indicating that they are in comparable cultures, for example, the beliefs that Ajarn Chaowalid

talked about, and the materials used. In the past, the communication and access to information was hardly possible. People only perceived what was happening in their communities, thus, when it came to building houses, they didn't really have particular designs for their houses, they just followed the ones they had seen. That is one thing. Another thing is the skills of the craftsmen. What the craftsmen in their neighborhoods could do or what they themselves could do, they just did that repeatedly until those skills became their local identity. This is what happened in the past. But with progress, people can now travel somewhere far away to experience new cultures and if they like it, they take those practices or ideas back to their own places, or they learn new skills from other craftsmen.

I once saw a Kalae house when I was in Lamphun. I was surprised by that. Then, someone told me that house was built by craftsmen from Chomthong making it different from the Lamphun traditional style. Even the Mae Chaem house, that I have presented, is not the original one because the craftsmen from Chomthong built it. It is a wooden house that is stronger than the original Mae Chaem house, so it remains till these days. Some of them has remained for 80 years, some for 90, and some for 100 years, but those original ones were all ruined. For that reason, this Chomthong-craftsmen-built Mae Chaem house became Mae Cham traditional house. Having seen various traditional houses, I recall words of my teacher, Ajarn Anuwit. He said "Architecture exists in response to humans in two major aspects. One is physical – the needs for functional space, for sun and rain protection, and for cooking, eating and sleeping. Another one is mental – likes, dislikes, and beliefs, turning bedheads, for example." I believe that the traditional houses provide the physical needs; the needs of practical spaces. From my study, it is found that the house style and the size of the house are not related to the way of life of the owner when building it. It is more like they don't really have designs. It depends on the craftsmen, the amount of the woods, and the length of the woods. I hardly see the houses that were built base on the number of the family members. Mostly, the style and the size of the house depend on how much the owners could afford. However, in the southern districts down Uttaradit, many traditional houses were built according to the owners' needs. The owners are the ones who decide whether their houses should be big, or small. In Chiang Mai, on the other hand, the style and the size of the houses depend on the craftsmen, and the amount of woods. For the styles of the house, it depends on how many styles the owners have seen and they just choose the one they like the most. Thus, the similar styles were constructed repeatedly until they were considered the same type. But to be honest, I found that it isn't quite like that when it is classified by the ethnic groups, like, this ethnic group does this, and that one does that. As we all know, Lamphun people are Tai Yong, but in fact, they are not. They are Tai Lue that once resided in Muang Yong, Myanmar. The Tai Yong houses in Lamphun are completely different from the ones in Muang Yong. They are more like Lanna traditional houses. So, we can say that the styles of the houses keep changing constantly. Another case is that a teacher from Laos who does not teach Vernacular Architecture visited me and showed me a picture. I told him it was a Lao Song house and he said it was a Tai Lue house. Then I asked him why it had tortoise shell-shaped roof like Lao Song's and he was hesitated that he might get it wrong. Later, I asked my colleague who also teaches Vernacular Architecture about it.

He told me that that Tai Lue village was next to Lao Song village so the Tai Lue villagers just followed the Lao Song house style because they thought it was beautiful. Later, the Lao Song people all left their village, and only the Tai Lue people are still there with the tortoise shell-shaped-roof houses leaving us all confused.

Associate Professor Dr. Rawiwan Oranratmanee

Actually, the house classification is really hard to do, especially for Lanna houses because there were many different migrating groups coming to Lanna in many different times. When they first came, they started to build houses right away, so they brought the characteristics of the house from their own ethnic groups to their houses in the Lanna kingdom. Their descendants continued to do so until it became their patterns. I'd like to share my experience. Once a Chinese teacher asked me to show him Tai Lue houses in Lanna as he's already seen one in Xishuangbanna. After I showed him, he said the houses just look like the ones at the Center for the Promotion of Arts and Culture, Chiang Mai University. I therefore induced him that the Lue could be Tai Yuan, or have beliefs like Yuan. I told him to go and see the Tai Lue houses in Nan, but again, they were not quite like Tai Lue houses. So, I believe that the styles of the house may have to be debatable, without definite conclusion, just need to get the point of how it happened.

Associate Professor Dr. Rawiwan Oranratmanee: What about the HBIM technology ?

Assistant Professor Suebpong Chansuebsri: We focus on collecting proportion data, and layout. Therefore, for the three-dimensional writing tools, we just use the ones we have. The other tool is the free software downloaded from Google which is easy for the students. And if there is a more modern software, I'll let the next generation to develop more. I'll just continue to collect the data the way I mentioned earlier. I think that this virtual museum technology has developed enough nowadays.

Associate Professor Dr. Rawiwan Oranratmanee: I agree with Ajarn Suebpong. Actually, there were foreign scholars coming here with the scanner, the 3D scanner. They asked why we still measure the houses manually when there is this scanner that can capture every dimension and get us the whole plan. I told them that I don't trust the scanner, maybe because I am kind of conservative. I have to pay attention to every detail of the house, not just the plan of it.

Question: Recently, there are two hot issues of preservation that are being controversial. They are the preservation issue in Phrae and the green painted building which is located in the preservation area. Could the three lecturers educate and give some comments on these two issues? Some young generations might say the building was possessed legitimately where the owner had the right to get the building painted. On the other hand, some might say the green building was a kind of nice. It was also questioned that the historic preservation had to conform solely the traditional ways. Hence, we would like to hear the opinions from you all.

Ajarn Junlaporn Nuntapanich

For the case of painting the green building, the owner has his or her right to whether to get the building painted or not because it is the private property. However, it becomes a controversial issue these days since its tremendous size where several people can see it and get eye irritants. As a result, some people might favor it,

but some might not. If there were more harmony between the buildings and sceneries, it could not be what eye irritants. Hence, I think the effects of the colors on others' eyesight should be considered for the benefits of everyone. Young generations said the green building was splendid, yet some older generations like me viewed that it made the Doi Suthep landscape less beautiful. The best way to live happily altogether is to have fewer eye irritants of buildings to natural sceneries.

For the other case, there are a number of steps in heritage conservation processes as I have been working on this field so far. If we want to measure or delve something, we proceed not only once but also twice or more. It is unlikely to this incident where everything was demolished in the blink of an eye to anew restructure. Actually, there are many house restoration techniques and several skillful house raising workers in the country in which it was not necessary to demolish the wooden house in Phrae. But with the house destroyed already, there might be ways to reconstruct the house again. This might not be beyond the capacity of local people who are awakened to proper heritage conservation.

Assistant Professor Dr. Chaowalid Saicharoen

I have the opinion that if the building is either a private real estate or a public property, there might have no impact on other people. Moreover, the owner has the right to get the building painted anyway. On the other hand, if there is a negative effect on the public, we will have to let the public participate in the decision-making process to solve the problem altogether. Actually, is Chiang Mai possessed by groups of people or it is possessed by everyone? Also, is it owned by non-residents in Chiang Mai or non-residents outside the country? Because they pay a lot to get in Chiang Mai, such as flight tickets and hotel rooms, they probably have the right to criticize things that are undesirable.

Nowadays, ancient artifacts are just like for seeing. We see those ancient artifacts in just only one life. The dead are able to do nothing with those ancient artifacts, but the undead in this life should participate in making these ancient artifacts to be credible and content for everyone. On the contrary, an individual who is legitimate for any properties might stand for and get used to any criticisms and feedback on social media should there have impacts on the public happened.

Assistant Professor Suebpong Chansuebsri

In the case of painting the building, I think it goes against a large number of people. Viewing in the academic cultural aspect, it is the phenomenon that people in the same community act similarly. Hence, there may have a conflict unless somebody abides by social values. For example, the tall building debated has a different color to the surrounding buildings' colors. In other words, that goes against the culture of that site. As a result, the conflict happens. Nonetheless, the owner of the building, together with the owner of the upcoming 45-meters-height hotel, has a legal right to do whatever he or she wants. Due to the legality, the owners are protected, while the citizens are able to do nothing with these incidents in which it might be terrible for other people to have the much higher building on the highlighted street.

In the other case, if we think positively, they might not understand the proper historic conservation processes. Consequently, they made mistakes. We try to not be pessimistic that they might just want the woods or the new office room; they might misunderstand that the wooden house was not the ancient site. Also, they might not consult with anyone or might consult with the wrong persons. Hence, they did that.

There is the thesis, which has been studied by the Silpakorn University student about the local sites in Phrae, indicating the actual size of the ancient wooden house in detail. Ms. Sai said she would give us the thesis in which we could reconstruct the 131-year-old house as the same as it used to be. The materials of the house should be possibly utilized the old ones. Most importantly, the house has to do look really like the old one regardless of its position, proportion, figure, and context.

Question: Lastly, could the three lecturers give some thoughts to young generations? According to all of your talks, the previous question talking about the conflict of interests which is caused by the different perceptions is related to the new generations and the participation of people in the same community such as the incident in Phrae. This is such an excellent example to let the public and new generations participate in the discussion-making later on. Please give some ideas to be able to further discuss in the future among young generations.

Ajarn Junlaporn Nuntapanich

I want to leave word for young generations like my students, who often say they are young generations, that you are for now, but there are coming up of the newer generations after you in few years later. Would you say that your attitudes and perceptions of your age could be applied to the next generations? Could you insist that the newer generations wish to have things in common like you? What if the newer generations like the ideas of Center for the Promotion of Arts and Culture Chiang Mai University? Could you guarantee that they might not like yours? Thereby, the cliché like “the young generations want this or that” can not be predicted and claimed. Otherwise, everything in this world needs to rely on newer generations solely.

I wish to question how many years you can be considered as young generations. There might be some of you think the same as me. It is not surprising to see this phenomenon as our planet has been continuedly moving forwards for thousands and thousands of years. Thus, do not ask the sympathy from the older to feel for your generations. We had grown up unlikely to your age. If we had said we would be a druggie unless we had a drum kit, our mom would have let us be. Conversely, if these young generations said the same thing to their moms, the moms would give them a new drum kit even a motorcycle. Seeing that families mostly have only one child these days, those kids have a tendency to be spoiled. In the end, they become used to being spoiled and getting things they wish. I, thereby, just want to give the thought that the later generations of you may perhaps like the ideas of my age. Please consider things thoroughly and be more mature to lead our future society.

Assistant Professor Dr. Chaowalid Saicharoen

Actually, I want people to think that every generation has one’s knowledge, wisdom, problem-solving, and invention. These ancient things were considerably and carefully made by each generation, so we ought to keep

everything for good for the benefits of posterity even though we are doing nothing with these ancient artifacts at the moment. If not, we will be blamed for why we do not conserve those ancient artifacts for them. It is like the destroyed red brick walls in Ayutthaya which was annihilated in the past war. Then, we cannot explain many left pieces of wreckage because parts of them which were the links to the whole story were destroyed. For example, documents, which indicated where Ayutthaya people came from, why Ayutthaya became to be U Thong, and why Sukhothai and Lanna were separated from the Ayutthaya Kingdom, have been lost because the older generations did not maintain the historical evidence. This incident will occur again if we do not maintain the present architectural knowledge or the stories like the wooden house as an intangible ancestral heritage for our descendants. Just like when we mentioned we knew about ourselves less than foreigners. This is because they have kept everything they have learned for good. As we can see, Germany has very first started the foundations for historic conservation, along with Japan which takes action in this issue in the first place among Asian nations. What is about our country? If we still have not been sustaining priceless ancient artifacts for later generations, our descendants will complain to us, who are becoming to be old generations in the future, as we have blamed elders these days.

Assistant Professor Suebpong Chansuebsri

I sometimes think to myself if I were not an educator in architectural fields, would I like traditional Thai houses? Although people are architectures, many of them do not like such old stuff. If many students of mine each year did not enroll in these architectural subjects, would they still be in favor of ancient antiques and architectures? As looking for the answers by myself, I found out that many students had favored ancient antiques and architectures before they studied with me. Nevertheless, some students who changed their tastes after studying in my classes. As a result, many of them have been working in the field since. To conclude, I believe that the favorites of each individual are personal tastes that are uncontrollable. However, our society should maintain something to be a memento. Consequently, this will make cultural nationhood more vivid. Will we be able to answer foreigners how we live, how our house looks like, as well as how Thai people lived in decades ago, unless we have the knowledge of our own history. Although we do not like the style of traditional Thai houses and do not live in traditional Thai homes, we as Thais having the knowledge of our own history will satisfy foreigners who ask historical information. It is like when foreign people ask us the national cuisine of Thailand; the answer would normally be “ Tom Yum Kung. ” Nevertheless, foreigners have Phat Kaphao instead of when they come to Thailand. This makes confusion with the real national cuisine of Thailand because we do not cooperate with one another to choose solely one dish to represent our nation. Hence, the knowledge of our history needs to be harmonically cooperated to maintain our valuable historical uniqueness for good.

การเสวนา เรือนโบราณล้านนากับการอนุรักษ์ Traditional Lanna Houses and Preservation

พฤหัสบดีที่ 2 กรกฎาคม 2563 เวลา 13.30 - 16.00 น. ณ พิพิธภัณฑ์เรือนโบราณล้านนา สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มช.

Link

https://www.youtube.com/watch?v=R8J8Lfx4O3M&feature=youtu.be&fbclid=IwAR0A4ocwqq4XR62gA-JRuQ8GbnzYmZ1ch8-pifKaNanz009ktUmeBTTpNOE